

AZ ERDÉLYI RÓM. KATH. STÁTUS

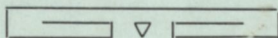
CSIKSOMLYÓI FŐGIMNÁZIUMÁNAK

ÉRTESITŐJE

AZ 1908—1909-IK ISKOLAI TANÉVRŐL.

□□ KÖZLI: □□

AZ IGAZGATÓSÁG.

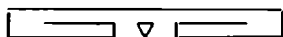

NYOMATOTT SZVOBODA MIKLÓS KÖNYVSAJTÓJÁN
CSIKSZEREDÁBAN, 1909.

AZ ERDÉLYI RÓM. KATH. STÁTUS
CSIKSOMLYÓI FŐGIMNÁZIUMÁNAK
ÉRTESITŐJE

AZ 1908--1909. ISKOLAI TANÉVRŐL.

KÖZLI
AZ IGAZGATÓSÁG.

NYOMATOTT SZVOBODA MIKLÓS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
CSIKSZEREDÁN, 1909.

ADATOK A FŐGIMNÁZIUM

ÉS A VELE KAPCSOLATOS

KETTŐS FINEVELŐ-INTÉZET

(SZEMINÁRIUM ÉS INTERNÁTUS)

1908—1909. TANÉVI TÖRTÉNETÉHEZ.

I.

Tanári testület.

A.) Rendes tantárgyak tanárai.

Pál Gábor, világi, a mennyiségtan- és természettanból képesített r. tanár, kir. tanácsos, a főgimnázium igazgatója, Csík-megye törvényhatósági és közigazgatási bizottságának, a csík-somlyói róm. kath. iskolák pénzalapját kezelő püspöki nagybizottmánynak és számvizsgáló bizottságának tagja, tanította a természettant a VIII. osztályban, heti 4 órában. Tanít 1876 óta.

Brassai Károly, világi, a rajzoló geometriából és a művészi rajzból okleveles r. tanár, a rajzsztár öre, tanította a mértant az I—IV. és a görögptőlő rajzot az V—VIII. osztályban, heti 18 órában. Tanít 1900 óta.

Csató János, egyházi, a földrajz- és természetrajzból képesített r. tanár, a természetrajzi sztár öre, az internátus felügyelője, tanította a természetrajzot az I—II. és IV—VI. és a földrajzot a II. osztályban, heti 16 órában. Tanít 1892 óta.

Erőss József, egyházi, a történelemből és latin nyelvből képesített r. tanár, szemináriumai igazgató, exhortator, a VI. o. főnöke, tanította a történelmet az V, VII. és VIII., a latin nyelvet a VI. és a görögptőlő irodalmat a VIII. osztályban, heti 16 órában. Tanít 1894 óta.

Ferencz Gyula, világi, a magyar, latin és görög nyelvből képesített r. tanár, az I. o. főnöke, tanította a magyar- és latin nyelvet az I., a görög nyelvet a VII. osztályban, heti 16 órában. Tanít 1904 óta.

Iványi Antal, világi, a latin és görög nyelvből képesített r. tanár, a VIII. o. főnöke, a kölcsönkönyvtár kezelője, tanította a latin nyelvet a VIII., a görög nyelvet az V., VI. és VIII. osztályban, heti 18 órában. Tanít 1902 óta.

Jakab Antal, világi, a mennyiségtan- és természettanból

képesített r. tanár, tanította a számtant a II. és a mennyiségtant a IV., V., VI. és VIII. osztályban, heti 16 órában. Tanít 1879 óta.

Kassai Lajos, egyházi, a magyar és latin nyelvből képesített r. tanár, szentszéki tanácsos, a csiksomlyói róm. kath. iskolák pénzalapját kezelő püspöki nagybizottmánynak előadó-jegyzője és számvizsgáló bizottságának tagja, a szeminárium és internátus igazgatója, az V. o. főnöke, tanította a magyar nyelvet az V. és VII., a latin nyelvet az V. és a filozófiai propedeutikát a VIII. osztályban, heti 15 órában. Tanít 1886 óta.

Dr. Király Henrik, világi, a mennyiségtan- és természet-tanból képesített r. tanár, tartalékos m. kir. honvéd kezelőtiszt, a természettani szertár őre, a Kiránduló Egyesület elnöke, a VII. o. főnöke, tanította a számtant az I. és III., a mennyiségtant és a természettant a VII. és a földrajzot a III. osztályban, heti 17 órában. Tanít 1903 óta.

Mayer János, világi, a magyar és német nyelvből képesített r. tanár, a tornaszertár őre, tanította a német nyelvet a IV., V., VI., VII. és VIII. és a szépírást az I. és II. osztályban, heti 17 órában. Tanít 1902 óta.

Márton István, világi, a magyar és latin nyelvből h. tanár, az ifj. könyvtár kezelője, a II. o. főnöke, tanította a magyar nyelvet a II. és VI., a latin nyelvet a II. és a görög-pótló irodalmat az V. osztályban, heti 17 órában. Tanít 1907 óta.

Pap András, világi, a történelemből és földrajzból képesített r. tanár, a földrajzi és történelmi szertár, az érem- és régiség-tár őre, tanította a történelmet a III., IV. és VI., a földrajzot az I. és a görög-pótló irodalmat a VI. és VII. osztályban, heti 18 órában. Tanít 1879 óta.

Rés János, egyházi, r. vallástanárr, a Mária-Társulat elnöke, szemináriumi igazgató, exhortator, tanította a vallástant az I—VIII. osztályban, heti 16 órában. Tanít 1907 óta.

Stolber Ottó, világi, a magyar és latin nyelvből képesített r. tanár, az Önképzőkör vezetője, a IV. o. főnöke, tanította a magyar nyelvet a IV. és VIII., a latin nyelvet a IV. és a német nyelvet a III. osztályban, heti 17 órában. Tanít 1902 óta.

Szlávik Ferenc, világi, a magyar és latin nyelvből képesített r. tanár, tanártestületi és módszeres értekezleti jegyző, a tanári könyvtár kezelője, a III. o. főnöke, tanította a magyar nyelvet a III. és a latin nyelvet a III. és VII. osztályban, heti 15 órában. Tanít 1899 óta.

B.) Rendkívüli tantárgyak tanárai.

Brassai Károly, tanította a művészi rajzot heti 2 órában.

Dományáncz Péter, világi, tanítóképző-intézeti r. tanár, képesített középiskolai ének- és zenetanár, tanította a zenét heti 5 és az éneket heti 4 órában. Tanít ezen intézetnél 1902 óta.

Dr. Kolonics Dénes, világi, egyetemes orvostudor, körorvos és államvasuti orvos, m. kir. honvéd-főorvos, okleveles középiskolai egészség-tanár és intézeti orvos, tanította az egészség-tant a VII. osztályban, heti 2 órában. Tanít 1901 óta.

II.

Előadott tananyag.

A.) Rendes tantárgyak.

I. OSZTÁLY.

Osztályfőnök : *Ferencz Gyula.*

Vallástan, heti 2 óra. Tankönyv : KisKatekizmus. — Az ember végcélja. A hit. A parancsok. A szentségek. Tanította : *Rés János.*

Magyar nyelv, heti 5 óra. Tankönyv : Dr. Prónai Antal : Magyar olvasókönyv és dr. Bartha József : Magyar nyelvtan. I. r. — Olvasmányok : a.) Prózaik : Mesék. Mondák. Népköltemények. Közmondások. Görög mondák. Hun és magyar történeti mondák és elbeszélések. A magyar föld- és népelet. b.) Költőiek : Az olvasókönyvben lévő költemények nagyobb része, amelyek közül hatot könyv nélkül is betanultak. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította : *Ferencz Gyula.*

Latin nyelv, heti 6 óra. Tankönyv : Szamosi János : Latin nyelvtan és Latin olvasókönyv. — Olvasmányok : A tankönyvben előforduló olvasmányok egy részének fordítása (latinból magyarra és magyarról latinra). Egy pár közmondás könyv nélkül is. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította : *Ferencz Gyula.*

Földrajz, heti 3 óra. Tankönyv : Körösi Albin : Földrajz. Lange—Cherven : Iskolai atlasz. — Az alapismeretek megszerzése után Magyarország hegy- és vízrajza, éghajlata, terményei, lakossága és nevezetesebb helységei. Térképvázlatok készítése. Tanította : *Pap András.*

Természetrajz, heti 2 óra. Tankönyv : Ormándy Miklós : Természetrajz. — Bevezetés a természeti tárgyak szemlélésébe és az egyszerű szemlélet útján levezethető törvényszerűségek felismerésébe. A négy évszak, különösen a növényeken mutató jelenségekben feltüntetve. Az őszi : közönségesebb gyü-

mölcsformák taglalása és csoportosítása. Házi állatok. A téli közönségesebb fenyők. Az ember lakása közelében, a mezőn és az erdőn élő emlős állatok. Tavasz : egyes könnyen szemléltethető virító növények megjelenésük szerint. A növények részeinek megismertetése. Házi szárnyasok. Tanította : *Csató János*.

Számtan, heti 4 óra. Tankönyv : Mocnik—Schmidt : Számtan. — Számlálás, a négy művelet egész számokkal és törtekkel. Időszámítás, mértékek, pénzek. Közönséges tört átalakítása. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította : *Dr. Király Henrik*.

Rajzoló geometria, heti 3 óra. Tankönyv : Huszka József : Rajzoló geometria. I. r. — Az egyenes és szög, a négy-, három- és sokszögek ismertetése. A kör- és csillagidomok. Kerülete és területe a tanult síkidomoknak. A tanult idomokból síkdíszítmények rajzolása és színezése. Jellemző formával bíró fa- és növénylevelek vázolása, rajzolása és színezése természet után egyszerűen, úgyszintén egyszerű virágok rajzolása és színezése egyszerűen, de természet után. Tanította : *Brassai Károly*.

Szépírás, heti 1 óra. Magyar folyóírás gyakorlása vonalozott füzetben. Tanította : *Mayer János*.

II. OSZTÁLY.

Osztályfőnök : *Márton István*.

Vallástan, heti 2 óra. Tankönyv : Pokorny Emánuel : Ó-szövetségi bibliai történetek. Kis Katekizmus. — A hitről és parancsokról szóló rész átisméltése. Oltáriszentség. Az ó-szövetség története. Tanította : *Rés János*.

Magyar nyelv, heti 5 óra. Tankönyv : Szinnyi József : Magyar nyelvtan és Magyar olvasókönyv. II. r. — Olvasmányok : a.) Prózaik : Rövid rajzok és elbeszélések. Tanító mesék. A magyar föld. Mondai és történeti elbeszélések a vegyes házakból való magyar királyok korából s a görög és római világból. b.) Költőiek : Az olvasókönyvben levő összes költemények, amelyek közül hetet könyv nélkül is betanultak. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította : *Márton István*.

Latin nyelv, heti 6 óra. Tankönyv : Szamosi János : Latin nyelvtan és Latin olvasókönyv. — Olvasmányok : Szemelvények De bello Troiano, De origine urbis Romae, De septem Roma-

norum regibus, De rebus gestis Romanorum libera republica c. olvasmányokból. Válogatott mondások. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította *Márton István*.

Földrajz, heti 3 óra. Tankönyv: Körösi Albin: Földrajz. Lange—Cherven: Iskolai atlasz. — Európa fekvése, határai éghajlata, hegy- és vízrajza, népei és országai. Kevésbé részletesen ugyanígy Ázsia és Afrika kiváló tekintettel az európai államok gyarmataira. Térkép-vázlatok készítése. Tanította: *Csató János*.

Természetrajz, heti 2 óra. Tankönyv: Ormándy Miklós: Természetrajz. — Majmok. Tengeri emlősök. Erszényes emlősök. Az ember lakása közelében, mezőn, erdőn és vizen tartózkodó madarak. Teknősbéka, krokodil, gyík, kígyó (csuszó-mászók). Vizi béka, szalamandra, göte (kételtűek). Halak, rovarok, pókok, százlábúak, rákok, férgek. (A helyi viszonyok tekintetbe vételével). Ősszel virító néhány növény. Feltűnőbb gyümölcstermő erdei fa és bokor s az embert közelebből érdeklő természet és vadon termő növények ismertetése. Kirándulások rovar- és növénygyűjtésre. Tanította: *Csató János*.

Számítan, heti 4 óra. Tankönyv: U. az, mint az I. osztályban. — Az első osztály tananyagának ismétlése. Számolás, rövidítések. Rövidített szorzás és osztás. Arányok. Aránypárok. Egységrehozatal. Százalék-számítás. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Jakab Antal*.

Rajzoló geometria, heti 3 óra. Tankönyv: Huszka József: Rajzoló stereometria. — Szögletes és gömbölyű testek ismeretése, felszíne, köbtartalma, hasonlósága, egybevágósága, szimmetriája, ábrázolása és modelljeinek elkészítése. A térelemekről. Diszitményi rajzok készítése és színezése. Fa- és növénylevél, virág vázolása, színezése lehetőleg hűen természet után. Tanította: *Brassai Károly*.

*Szépírá*s, heti 1 óra. Első félévben a magyar, a második félévben a német folyóírá

s gyakorlása. Tanította: *Mayer János*.

III. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: *Szlávik Ferenc*.

Vallástan, heti 2 óra. Tankönyv: Pokorny Emánuel: Újszövetségi bibliai történetek. Kis Katekizmus. — A parancsokról

és szentségekről szóló rész átisméllése. Az új-szövetség története. Tanítója: *Rés János*.

Magyar nyelv, heti 4 óra. Tankönyv: Szinnyi József: Rendszeres magyar nyelvtan és Magyar olvasókönyv. III. r. — Olvasmányok: a.) Prózaik: Elbeszélések a magyar történelemnek a mohácsi vész utáni korából s a görög és római világból. Leírások és elbeszélések Gyulai Pál, Jókai Mór, Beöthy Zsolt és Kisfaludy Károly műveiből. b.) Költőiek: Szemelvények a vallásos és hazafias líra köréből. Könyv nélkül 6 költemény. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Szlávik Ferenc*.

Német nyelv, heti 4 óra. Tankönyv: Endrei Ákos: Német nyelvkönyv. I. r. — Olvasmányok: a.) Prózaik: Die Schule. Die Familie. Was die Menschen arbeiten. Die Teile des Körpers. Das Haus. Die Jahreszeiten. Der Morgen. Die Sterntaler. Der Garten. Das Vogelnest. Das Hirtenbüblein. Das Tränenkrüglein. Der Fuchs und der Bock. Das Spielzeug der Riesen. Seltsamer Spazierritt. Der wohltätige Graf. Das blinde Ross. Die Sonnenstrahlen. Der Wolf und der Mensch. Die Elster und ihre Kinder. b.) Költőiek: Waldlied. Die Stufenleiter. Könyv nélkül a két vers. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Stoiber Ottó*.

Latin nyelv, heti 6 óra. Tankönyv: Szamosi János: Latin nyelvtan. Szamosi J. és Vida A.: Latin olvasó- és gyakorlókönyv. — Olvasmányok: a.) Prózaik: Cornelius Nepostól: De Miltiade. De Themistocle. De Aristide. De Cimone. De Thrasybulo. b.) Költőiek: 21 mese Phaedrustól. Könyv nélkül 2 mese. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Szlávik Ferenc*.

Történelem, heti 3 óra. Tankönyv: Ujházi László: A magyar nemzet történelme. I. r. — Történelmi előismeretek. Hazánk története a honfoglalásig. A magyar nemzet története a mohácsi vészig tekintettel művelődési viszonyaira. Tanította: *Pap András*.

Földrajz, heti 2 óra. Tankönyv: Körösi Albin: Földrajz. Vörös Cyrill: A fizikai és matematikai földrajz elemei. — Földünk alakja, főbb mozgásai, az ezekből származó tűnemények és az időszámítás. A hold alakja, járása, fényváltozásai, hold- és napfogyatkozás. Naprendszer, bolygórendszer, központi mozgás, nehézkedés és az ár alaptűneményei. Tanította: *Dr. Király Henrik*.

Számтан, heti 3 óra. Tankönyv: U. az, mint az I. o.-ban. — Összetett arányok és aránypárok. Összetett hármas szabály.

Kamat számolás. Arányos osztás. Középhatáridő számolás. Lerovat számolás. Vegyítési szabály, érme és váltó számítás. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Dr. Király Henrik*.

Rajzoló geometria, heti 2 óra. Tankönyv: Huszka József: Szerkesztő planimetria. — Az első osztályos tananyag tüzetes tárgyalása és szerkesztése adatok alapján. Görög, arabs és más síkdiszítmények vázolása, rajzolása és színezése. Bogarak és lepkék vázolása és színezése természet után. Tanította: *Brassai Károly*.

IV. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: *Stoiber Ottó*.

Vallástan, heti 2 óra. Tankönyv: Pokorny Emánuel: Katholikus szertartástan. — Szenthelyek, egyházi készletek. Az istentisztelet szent cselekményei. Szent idők. Tanította: *Rés János*.

Magyar nyelv, heti 4 óra. Tankönyv: Bartha—Prónai: Stilisztika. — Olvasmányok: a.) Prózaik: leírások, elbeszélések, jellemzések és levelek, továbbá Kisfaludy Károly „Mátyás deák” című vigjátéka. b.) Költőiek: Toldi és kisebb költemények a vers-tannal kapcsolatban. Magánolvasmányok: Faludi Ferenc: Három elbeszélése a Téli éjszakákból és Heltai Gáspár meséi. Havonként két írásbeli dolgozat. Könyv nélkül részletek Toldiból, továbbá egy pár költemény. Tanította: *Stoiber Ottó*.

Német nyelv, heti 3 óra. Tankönyv: Endrei—Szele: Német nyelvkönyv. I. r. Olvasmányok: a.) Prózaik: Das Haus. Der Garten. Die Mühle. Das Feld. Der Wald. Die Ernte. Die Vergnügungen des Winters. Iphigenie in Aulis und auf Tauris. Dorf und Stadt. Der hörnerne Siegfried. Frau Hütt. Der Rattenfänger zu Hameln. Frau Holle. Kannitverstan. Roland im Tale Ronceval. Der Wald. Das Gebirge. Der wirtschaftshof der ungarischen Tiefebene. Unsere Hauptstadt. b.) Költőiek: Die Schwalben. Die Stufenleiter. Die Rache. Der Bauer und sein Sohn. In der Heimat ist es schön. Der Trompeter an der Katzbach. Könyv nélkül: Die Schwalben. Die Stufenleiter. Die Rache. In der Heimat ist es schön. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Mayer János*.

Latin nyelv, heti 6 óra. Tankönyv: Szamosi János: Latin nyelvtan. C. Julius Caesar: Commentarii de bello Gallico, ma-

gyarázta Kempf József. Szemelvények P. Ovidius Naso műveiből, magyarázta Cserép József. Pirchala Imre : Latin gyakorlókönyv. — Olvasmányok C. Julius Caesarból : I. 1—29. VI. 11—28. VII. 69—90. P. Ovidius Naso Metamorphosisaiból : Vizözön. Daedalus és Icarus. Philemon és Baucis. Niobe. Orpheus és Eurydice. Midas. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította : *Stoiber Ottó*.

Történelem, heti 3 óra. Tankönyv : Ujházi László : A magyar nemzet történelme. II. r. — A magyar nemzet történelme 1526—1867-ig, tekintettel a műveltségi viszonyokra. Befejezésül Magyarország és Ausztria politikai földrajza s egymáshoz való viszonya. Tanította : *Pap András*.

Természetrajz, heti 3 óra. Tankönyv : Pintér Pál : Növénytan. — A virágos növények belső tagjai néhány élő példány leírása alapján. A biológiai anyag megértésére szükséges kémiai ismeretek. A növények belső szerkezete, táplálkozása. A szövetek élettani szerepe. A növények szaporodása ; a termés és mag alakulása a terjedésre való berendezéssel. A csírázás. A növekedés és a mozgás tünetei. Az osztályozás elvei. Linné rendszere és a természetes rendszer ismertetése. A virágtalan növények ismertetése kiválóbb jellemvonásaik alapján. A virágos növények csoportjai kiváló tekintettel a helyi fajokra és elterjedésükre. Növénygyűjtő kirándulások. Tanította : *Csató János*.

Algebra, heti 3 óra. Tankönyv : Borosay Dávid : Algebra. — Alapfogalmak. A négy alpművelet egész algebrai számokkal. Többtagúak négyzete és köbe. Tényezőkre bontás, legnagyobb közös osztó, legkisebb közös többszörös. Alpműveletek törtekkel. Elsőfokú egy ismeretlenű egyenlet. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította : *Jakab Antal*.

Rajzoló geometria, heti 2 óra. Tankönyv : Fodor—Wagner : Constructiv planimetria. — A különféle görbék származása, szerkesztése és tételei. Egyenes, szögletes és forgó testek egyszerű helyzeteinek ábrázolása az I. térfegyedben. Renaissance és magyar síkdiszitmény vázolása és színezése fali minta után. Rovarok színezése természet után. Rajzolás emlékeztető. Lapor. nament tervezés. Tanította : *Brassai Károly*.

V. OSZTÁLY.

Osztályfőnök : *Kassai Lajos*.

Vallástan, heti 2 óra. Tankönyv : Pokorny Emánuel Ke-

resztény katolikus hittan. — A vallás és a vallástan fogalma. Az első isteni személyről és a teremtés művéről. A második isteni személyről és a megváltás művéről. A harmadik isteni személyről és a megszentelés művéről. Utolsó dolgok. Tanította: *Rée János*.

Magyar nyelv, heti 3 óra. Tankönyv: Bartha—Prónai Retorika. Olvasmányok: *a.)* Prózaik: leírások, jellemzések, elbeszélések, szónoki beszédek, értekezések és levelek Jókai M., Hermann Ottó, Kemény Zsigmond, Csengery Antal, Fraknói Vilmos, Istvánffy M., Pauler Gyula, Pázmány Péter, Kölcsey F., Eötvös József, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Gyulai Pál, Faludi Ferenc, Kazinczy Ferenc, Széchenyi István és Bartha Miklós műveiből. *b.)* Költőiek: Czuczor Gergely: Hunyadi, Petőfi Sándor: A király esküje, Arany János: V. László, Mátyás anyja, Vörösmarty: Jóslat, Élıszobor. Magánolvasmányok: Pázmány Kalauzából szemelvények. Gyulai Pál emlékbeszédei. Könyv nélkül tanultak 3 költeményt. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanította: *Kassai Lajos*.

Német nyelv, heti 3 óra. Tankönyv: Endrei Ákos: Német nyelvkönyv. II. r. — *a.)* Prózaik: Die Bremer Stadtmusikanten. Der brave Mann. Der Glockenguss zu Breslau. Die Heinzelmannchen. Die gute Mutter. Die Sage von Coriolanus. Attila-sagen. Das Ende des Polykrates. Der Verwalter. Der geheilte Patient. Das Mittagessen im Hofe. Der kluge Richter. König Bauer. Mut über Gut. Der Kyffhäuser. Die Natur. Die Schlacht bei Salamis. *b.)* Költőiek: Einkehr. Johanna Sebus. Das Erkennen. Klein Roland. Der Alpenjäger. Der Fischer. Der Mönch zu Heisterbach. Der Ring des Polykrates. Erbkönig. Der Cid. Könyv nélkül: Einkehr. Das Erkennen. Der Fischer. Erbkönig. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Mayer János*.

Latin nyelv, heti 6 óra. Tankönyv: Cserép József: Szemelvény P. Ovidius Naso műveiből. Köpesdi Sándor: Ciceronis De imperio Cn. Pompei és Pro A. Licinio Archia. Segédkönyv: Cserép József: Római régiségek. — Szemelvények Ovidius Fasti-jából. Ciceronis De imperio Cn. Pompei és Pro A. Licinio Archia teljesen. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Kassai Lajos*.

Görög nyelv, heti 5 óra. Tankönyv: Szamosi János: Görög nyelvtan és Görög olvasókönyv. — Egyes mondatok fordítása a névragozás begyakorlására. Összefüggő olvasmányok: Az

anyaoroszlán. A favágók és a tölgy. Az asszony és tyúkja. A két tarisznya. A nád és a tölgy. A hangyák és a tücsök. Hic Rhodus, hic salta. Az ökörpásztor. A kakasok és a fogoly. Az atya és leányai. Adomák a scholastikosról. Ibycus. Niobe. Socrates elleni vád. A fősvény. A holló és a róka. A szamár árnyéka. Az északi szél és a nap. Az idegen tollakkal ékeskedő csóka. Az ölyv és a fülemile. A vén oroszlán és a róka. A három fejsze. Okos kutyák. A betanított ló. Az erős Milo. A két ajándék. A legbecsesebb. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Iványi Antal*.

Görögptől irodalom, heti 3 óra. Tankönyv: Homeros Iliasa, ford. Csengeri János. Homeros Odysseiája, ford. Gyomlay Gyula. Jancsó Benedek: Görögptó magyar irodalmi olvasmányok. I. k. Szemelvények Herodotos történeti művéből, magyarázta Geréb József. — Szemelvények: a.) Homeros- és Herodotosból. b.) Tinódiból, a kuruc kor költészetéből, Gyöngyösi (Murányi Venus), Mindszenthí Gábor, Szalárdi, Kemény János, gróf Bethlen Miklós, Cserei Mihály és báró Apór Péter műveiből. Félévenként egy írásbeli dolgozat. Tanította: *Márton István*.

Görögptől rajz, heti 2 óra. — Mértani testek és mértani testformákkal bíró tárgyak vázolása és árnyalása természet után különböző technikákban. Egynehány órán át vázolás a szabadban. Ó-kori műemlékek ismertetése 6 órában. Tanította: *Brassai Károly*.

Történelem, heti 3 óra. Tankönyv: Vaszáry Kolos: Világtörténelem. I. r. — Az ó-kor történelme a nyugat-római császárság bukásáig, tekintettel a földrajzi viszonyokra. Tanította: *Erőss József*.

Mennyiségtan, heti 3 óra. Tankönyv: Borosay Dávid: Algebra és Geometria. — A több ismeretlenű határozott egyenletek megfejtési módjai. Gyökmennyiségek, négyzetgyökök, köbgyökök. Másodfokú egyenlet. Egyenesek, szögek, összeillőség, hasonlóság és az ezen alapuló tételek. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Jakab Antal*.

Természetráajz, heti 3 óra. Tankönyv: Krisch I.: Állattan. — Az állati test fejlődése és szervei élettani vonatkozásokkal. Az emberi test egyes részeinek ismertetése. Az állattípusok, osztályok, rendek és családok ismertetése, nemek és fajok felemlítése. Rovargyűjtő kirándulások. Tanította: *Csató János*.

VI. OSZTÁLY.

Osztályfőnök : *Eröss József.*

Vallástan, heti 2 óra. Tankönyv : Matuszka Mihály : Kath. keresztény erkölcsan. — Az erkölcs és az erkölcsi törvények általában. Erények és bűnök. Erkölcsi kötelességek Isten, önmagunk és felebarátunk iránt. Tanította : *Rés János.*

Magyar nyelv, heti 3 óra. Tankönyv : Bartha—Prónai : Poétika. — Iskolai olvasmányok a kisebb epikai és lírai költeményeken kívül : Zrinyi : Szigeti veszedelem. Vörösmarty : Zalán futása. Shakspere : Coriolanus. Sophocles : Elektra. Kisfaludy Károly : A kérők. Házi olvasmányok : Kemény Zs. Zord idő. Jósika : Abafi. Katona : Bánk-bán. Madách : Az ember tragédiája. Szigligeti : Liliomfi. Tóth E.: A falurossza. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanította *Márton István.*

Német nyelv, heti 3 óra. Tankönyv : Endrei Ákos : Német nyelvkönyv. II. r. — Olvasmányok : a.) Prózaik : Der Notpfennig. Die Posaune des Gerichts. Der treue Knecht. Attila. Die Schlacht bei Nicopolis. Die Erfindung des Schiesspulvers, des Buchdruckes und der Uhren. Die Alpen. Der Seiler von Fürfeld. Der Sängerkrieg auf der Wartburg. Das deutsche Volk befreit sich von der Herrschaft der Römer. Die heilige Elisabeth. Herrmann Billings Berufung. Der dritte Kreuzzug. Der Dom zu Köln. Die Oberfläche der Erde. b.) Költőiek : Die Sonne bringt es an den Tag. Der Zauberlehrling. Attilas Schwert. Das Grab im Busento. Der Graf von Habsburg. Der Sänger. Gelimer. Die Bürgschaft. Wo wohnt der liebe Gott? Der Taucher. Könyv nélkül 5 vers. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította : *Mayer János.*

Latin nyelv, heti 5 óra. Tankönyv : Szemelvények Titus Livius római történetéből, magyarázta Kalmár Elek. Szemelvények Publius Vergilius Maro Aeneiséből, magyarázta Cserép József. — Olvasmányok : Liviusból: tartalmilag összetartozó szemelvények a pún háborúk történetéből (XXI. és XXII. k.). Vergilius Aeneisének I., II. és III. éneke egészen cursorius olvasással és némely helyen tartalmi áthidalásokkal. Könyv nélkül Livius XXI. könyvéből egy pár fejezet és az Aeneis II. énekéből 100 sor. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította : *Eröss József.*

Görög nyelv, heti 5 óra. Tankönyv : Szamosi János : Görög nyelvtan. Elischer : Xenophon Anabasisa, Kyropaideiája és Apologiája. Boros Gábor : Szemelvények a görög lantos költészet remekeiből. — Olvasmányok : a.) Xenophon Anabasisából : Készülődés a háborúhoz. Vonulás a király ellen. A künaxai csata. Xenophon a hadsereg élére lép. b.) Kyropaideiából : Kyros származása. Az első vadászat. c.) Apologiából : Sokrates védelme vádlóival szemben. Az istenek lényegéről és a világ rendére való hatásáról. Herakles a válaszüton. d.) A lantos költészetből : Szemelvények Kallinostól, Tyrtaiostól, Mimnermostól, Solontól, Xenophanestől, Theognistól és Anakreontól. Epigrammák. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította : *Iványi Antal*.

Görögptől irodalom, heti 3 óra. Tankönyv : Kincs Gyula : Szemelvények a görög líra és a vele kapcsolatos magyar klasszikus költészet termékeiből. Sophocles Antigonéja, ford. Csiky Gergely. Aischylos Oresteijája, ford. Csengeri János. Schill Salamon : Görög irodalom-történet. — A Kincs-féle szemelvények. Sophocles Antigonéja. Aischylos Oresteia. Aischylos, Sophocles és Euripides fennmaradt tragédiáinak tartalmi ismertetése. Időszakonként egy írásbeli dolgozat. Tanította : *Pap András*.

Görögptől rajz, heti 2 óra. — Használati tárgyak vázolása, árnyalása és színezése természet után. Egynehány órán át vázolás a szabadban. Árnyalás gipsz-minták után a különböző technikák felhasználásával. Rajzolás emlékezetből. Középkori műemlékek ismertetése 6 órában. Tanította : *Brassai Károly*.

Történelem, heti 3 óra. Tankönyv : Vaszary Kolos : Világtörténelem. II. r. — Egyetemes történet a nyugat-római császárság bukásától a harminc éves háborút befejező westfaleni békéig (476—1648), tekintettel a műveltségi viszonyokra és a földrajzi helyzetre. Tanította : *Pap András*.

Mennyiségtan, heti 4 óra. Tankönyv : Borosay Dávid Algebra és Geometria. — Hatványozás általánosítása, negatív és tört kitevők. Számrendszerek. Logarithmus és alkalmazása. Véges arithmetikai és geometriai haladvány. A körtan és a trigonometria. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította : *Jakab Antal*.

Természetrajz, heti 3 óra. Tankönyv : Sztérényi Hugó : Ásványtan és kémia. — Az ásványok alaki, fizikai és kémiai tulajdonságai. Kristályrendszerek. Vegyület, keverék, basisok,

savak és sók. A szerves vegyületek. A föld felszínének változásait előidéző tényezők. Kővületek és jelentőségük. Földtani ki-rándulások. Tanította *Csató János*.

VII. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: *Dr. Király Henrik*.

Vallástan, heti 2 óra. Tankönyv: Titz Antal: Egyháztörté-nelem. — A kath. egyház története alapításától napjainkig. Tanította: *Rés János*.

Magyar nyelv, heti 3 óra. Tankönyv: Váczi János: A ma-gyar irodalom története. I. r. — Olvasmányok: A tankönyvben levő összes prózai és költői olvasmányok. Magánolvasmányok: Tinódi S. Válogatott históriai énekei. Pázmány P.: Szemelvé-nyek prédikációiból. Mikes K.: Válogatott törökországi levele-Faludi: Téli éjszakák. Gvadányi: Peleskei nótárius. Fazekas: Ludas Matyi. Kármán: Fanni hagyományai. Kisfaludy S.: Regék. Berzsenyi: Ódák. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanította: *Kassai Lajos*.

Német nyelv, heti 3 óra. Tankönyv: Miklós Ferenc: Német olvasókönyv. Goethe: „Hermann und Dorothea“-ja, magyarázta Wéber Rudolf. — Olvasmányok: Glauben und Dichten der alten Germanen. Der deutsche Heldengesang. Das Volksepos. Das Nibelungenlied. Die Gralsage. Das Rolandslied. Aus „Laokoon“ Der Geist in Voltairs Semiramis. Goetz von Berlichingen. Die Leiden des Jungen Werther. Euripides und Goethes Iphigenie. Torquato Tasso. Aus der „Italienischen Reise“. Lessings Sinn-gedichte. Heidenröslein. Mignon. Goethes: Hermann und Dorothea. Könyv nélkül: Heidenröslein. Mignon. Magánolvas-mány: Minna von Barnhelm. Erste Begegnung mit Herder. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Mayer János*.

Latin nyelv, heti 5 óra. Tankönyv: Szemelvények P. Vergi-lius Maro Aneiséből, magyarázta Cserép József. Sallustii Bellum Jugurthinum, ed. Bartal—Malmosi. Orationes selectae Ciceronis, ed. Dávid István. Cserép József: Római régiségek és irodalomtörténet. — Olvasmányok: a.) Költőiek: Vergilius Aeneisé-ből V. 286—361. VI. 42—155. 264—330. 384—425. 450—476. 679—901. IX. 176—449. b.) Sallustius Bellum Ingurthinumából. 1—16. 20—24 27—34. 43—45. 55—62. és 84—114. c.; M

Tullius Cicero In L. Catilinam oratio I. Könyv nélkül az Aeneisből VI. 724—751. s a Bellum Jugurthinumból a 85. c. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Szlávik Ferenc*.

Görög nyelv, heti 5 óra. Tankönyv: Csengeri János: Homeros Odysseiája. Dávid István: Szemelvények Herodotosból. — Olvasmányok: Odysseiából: I. 1—325. V. 1—260. VI. 1—80. XI. 1—235. XIII. 185—310. XVI. 1—265. XIX. 100—400. Herodotosból: A tankönyvben levő részletek egy pár kivételével. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította: *Ferencz Gyula*.

Görögpótló irodalom, heti 3 óra. Tankönyv: Szilasi Móric: Szemelvények Thukydidesből. Incze József: Demosthenes válogatott beszédei. Jancsó Benedek: Magyar irodalmi olvasmányok. III. r. — 1. Történeti rész: Szemelvények a peloponnesosi háború történetéből. (Thukydides). Hunyadi János harcai a török ellen. (Budai Ézsaiás). Zrinyi Miklós. (Budai Ferenc). Lajos király első nápolyi hadjárata. (Virág Benedek). Hunyadi János halála. (Gróf Teleki József). Buda a mohácsi vést követő napokban. (Jászay Pál). Fráter György meggyilkoltatása. (Horváth Mihály). Mátyás király végső napjai. (Szalay László). A Hunyadiak kora. (Salamon Ferenc). Zrinyi Miklós jellemzése. (Pauler Gyula). 2. Szónoklati rész: Konon ellen testi sértés miatt. Leptinesszel szemben a kiváltságról. Olynthos ügyében. Felebbezés Ebulidesszel szemben. A harmadik filippika. A koszoru ügyében. (Demosthenes). Az örökváltság tárgyában. (Felsőbükki Nagy Pál). A nem nemesek birhatási jogáról. A közteherviselésről. (Gróf Széchenyi István). Magyar játékszín. A magyar nyelv ügyében. (Kölcsey Ferenc). József nádor felett. A nevelésügy tárgyában. A magyar hadseregről. Előszó irataimhoz. (Kossuth Lajos). A halálbüntetésről. (Szemere Bertalan). Az örökváltságról. A husvéti cikk. A felíratl javaslatról. (Deák Ferenc). Időszakonként egy írásbeli dolgozat. Tanította: *Pap András*.

Görögpótló rajz, heti 2 óra. — Építészeti részek, használati tárgyak és kisebb csendélet vázolása, árnyalása és színezése természet után. Gipsz-minták után való árnyalás. Egynehány órán át vázolás a szabadban. Rajzolás emlékezetből. Újabbkori műemlékek ismertetése 6 órában. Tanította: *Brassai Károly*.

Történelem, heti 3 óra. Tankönyv: Vaszary Kolos: Világtörténelem. III. r. Brózik Károly: Politikai földrajz. — Egyetemes történelem 1648-tól napjainkig, tekintettel a műveltségi állapo-

tokra és a földrajzi helyzetre. Európának és a nevezetesebb amerikai államoknak politikai földrajza s azoknak gyarmatai. Tanította : *Eröss József*.

Mennyiségtan, heti 3 óra. Tankönyv : Borosay Dávid : Algebra és Geometria. — Másodfokú egyenlet, másodfokú függvény. Végtelen geometriai haladvány. Kamatos-kamat, járadék. A pont koordinátái, az egyenes egyenlete. Két pont távolsága. Algebrai kifejezések ábrázolása és szerkesztése. Testmértan. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította : *Dr. Király Henrik*

Természettan, heti 4 óra. Tankönyv : Vörös Cyrill : Természettan. — Mozgás. Erő. Mechanika. Hangtan. Fénytan. Tanította : *Dr. Király Henrik*.

Egészségtan, heti 2 óra. Tankönyv : Fodor József : Egészségtan. — Az egészségtan feladata. A táplálkozás és a lakás. A munka és foglalkozás befolyása az egészségre. A test ápolása. A fertőző betegségek és fertőtlenítés. Az élet véletlen veszedelme és az életmentés. Tanította : *Dr. Kolonics Dénes*.

VIII. OSZTÁLY.

Osztályfőnök : *Iványi Antal*.

Vallástan, heti 2 óra. Tankönyv : Uhlyárik Jenő : Apologetika. — Bevezetés. A hit előzményei. A kinyilatkoztatás védelme. A katolikus Egyház igazsága. Tanította : *Rés János*.

Magyar nyelv, heti 3 óra. Tankönyv : Váczy János : A magyar irodalom története. II. r. — A nemzeti költészet kora és a szabadságharc utáni irodalom. Iskolai olvasmányok a tárgyalt írók és költők műveiből vett jellemző szemelvények. Magánolvasmányok : Gyulai Pál : Vörösmarty életrajza. Eötvös : A falu jegyzője. Madách : Az ember tragédiájának az iskolában nem olvasott részei. Kemény Zs. : Zord idő. Jókai : Egy magyar nábob. Havonként egy írásbeli dolgozat. Tanította : *Stoiber Ottó*.

Német nyelv, heti 3 óra. Tankönyv : Miklós Ferenc : Német olvasókönyv. Schiller : „Wilhelm Tell“, magyarázta Heinrich G. — Olvasmányok : Goethes Faust. Goethes allgemeine Bedeutung und dichterische Eigenart. Schiller : Don Carlos. Margareta von Parma. Über naive und sentimentalische Dichtung. Wallenstein. Die Jungfrau von Orleans. Die Braut von Messina.

Grillparzer : Medea. Ein treuer Diener seines Herrn. Schiller : Die Teilung der Erde. Uhland Des Sängers Fluch. Lenau magyar tárgyú költeményei. Heine költeményeiből. Schillers : „Wilhelm Tell“. Könyv nélkül : „Wilhelm Tell“-ből : Tell monologja és az I. felvonás 1 jelenetéből Fischerknebe, Hirte' Alpenjäger. Magánolvasmány : Spaziergang unter den Linden. Die Kraniche des Ibykus. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította : *Mayer János*.

Latin nyelv, heti 4 óra. Tankönyv : Pozder Károly : Horatius költeményei. Tacitus műveiből való szemelvények. Segédkönyv : Cserép József : Római régiségek és irodalomtörténet. — Olvasmányok : a.) Költői : Horatius ódáinak I. k. 1. 2. 3. 4. 7. 10. 12. 14. 22. 31. 37. II. k. 3. 7. 18. III. k. 1. 3. 29. IV. 3. Carmen saeculare. Epodosaiból a 2. és 7. Satiráiból az I. k. 1. 9. II. k. 6. Epistolaiból az I. k. 1. 2. 3. II. k.-ból az Ars poetica. b.) Prózai : Tacitus Annaleséből vett szemelvények : Augustus. Tiberius. A római legiok lázadása Germániában. A felségsértésre vonatkozó törvények. Arminius és a rómaiak. Germanicus. Piso pere és halála. A római tűzvész és a keresztények. Kéthetenként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította : *Iványi Antal*.

Görög nyelv, heti 4 óra. Tankönyv : Csengeri János : Homérosz Iliása. Sophocles Antigonéja. Szamosi János : Platon Kritonja. — Olvasmányok a.) Az Iliasból : I., III. 1—456. XVI. 1—305. Platon Kritonja egészen. Sophocles Antigonéja szemelvényesen. Havonként egy iskolai írásbeli dolgozat. Tanította : *Iványi Antal*.

Görögpótló irodalom, heti 2 óra. Tankönyv : Földi József : Platon. Zsámboki Gyula : A görög művészetek története. — Olvasmányok : Platon Apológiája, Kritonja és Phaidonja. Államából szemelvények. A görög művészet remekeinek ismertetése. Tanította : *Eröss József*.

Görögpótló rajz, heti 2 óra. Koponya-csontok vázolása. Preparált rovarok és állatok vázolása és színezése természet után. Csendélet festés. Egy néhány órán át vázolás a szabadban. Rajzolás emlékezetből. Magyar műemlékek ismertetése 6 órában. Tanította : *Brassai Károly*.

Történelem, heti 3 óra. Tankönyv : Jászai Rezső : Magyarország oknyomozó története. — Magyarország története a ma-

gyarok bejövételétől napjainkig tekintettel a magyar intézmények és műveltségi állapotok történeti fejlődésére. Tanította: *Eröss József*.

Mennyiségtan, heti 2 óra. Tankönyv: Borosay Dávid: Algebra és Geometria. — Kapcsolástan. Newton binomiális kép-
letének előállítás és alkalmazása. Gömbháromszögtani cosinus
tétel levezetése és alkalmazása geográfiai helyek távolságá-
nak kiszámítására. A nap nyugvási és felkelési idejének s a
szürkületnek meghatározása. Ezek után az egész algebrai és
geometriai tananyag ismételése. Havonként egy iskolai írásbeli
dolgozat. Tanította: *Jakab Antal*.

Természettan, heti 4 óra. Tankönyv: Vörös Cyrill: Termé-
szettan. — Hőtan. Mágnesség és elektromosság tana. A koz-
mografia elemei. Tanította: *Pál Gábor*.

Filozófiai propedeutika, heti 3 óra. Tankönyv. Sztinyai Elek:
Lélektan és Logika. — a.) Lélektan: A lélektani ismeretek for-
rásai, a lelki tünetények elemzése. A kedélymozgalmak és az
akarat. A lelki betegségek. b.) Logika: Fogalmak, ítéletek, követ-
keztetések. A rendszeres gondolkodás formái és a tudományos
kutatás módszerei. A helyes gondolkodás elvei és az elme té-
vedései. Tanította: *Kassai Lajos*.

Testgyakorlat.

1. Torna.

I. osztály, heti 2 óra. R e n d g y a k o r l a t o k: Arc- és
oldalsor alakítás, fejlődés. Járás, kanyarodás, szakasz, rendek és
kettős rendek alakítása helyből. S z a b a d g y a k o r l a t o k: a
különböző állások, végtaglendítések és lökések, törzsforgatások
és hajlítások, fekvőtámasz. Birkózás, kötelhúzás, tutás. S z e r -
g y a k o r l a t o k: Magas és távol ugrás, alacsony nyújtó, korlát,
pózna, vízszintes létra, lebegőfa, gyűrűhinta. Tanította: *Szlávik Feren-*

II. osztály, heti 2 óra. Ugyanaz, mint az I. osztályban.
Tanította: *Iványi Antal*.

III. osztály, heti 2 óra. Ugyanaz, mint az I. osztályban.
Tanította: *Szlávik Ferencz*.

IV. osztály, heti 2 óra. Ugyanaz, mint az I. osztályban.
Tanította: *Brassai Károly*.

V—VI. osztály, heti 2 óra. A rendgyakorlatokból és
szabadgyakorlatokból ugyanaz, mint az I—IV. osztályban, kibő-

vítve meneteléssel arc-sorban és ellenvonulással. Szabadgyakorlatok szerekekkel, mű-szabadgyakorlatok. Szergyakorlatok, mint az I—IV. o.-ban, hozzávéve: bakk és diszkoszvetés. Tanította: Ferencz Gyula.

VII—VIII. osztály, heti 2 óra. Ugyanaz, mint az V—VI. osztályban. Súlydobás. Tanította: Mayer János.

2. Játék.

I. csoport (I—II. o.), hetenként egy délután. Futó játékok; labdajátékok kis és közép nagyságú labdával. Tréfás játékok. Vezette: Brassai Károly.

II. csoport (III—IV. o.), hetenként egy délután. Szabadjátékok és futó játékok. Labdajátékok közép nagyságú, tömött és futbal labdával. Tréfás és hadakozási játékok. Vezette: Stoiber Ottó.

III. csoport (V—VI. o.), hetenként egy délután. Ugyanaz, mint a II. csoportban. Vezette: Dr. Király Henrik.

3. Céllovés.

Heti 2 óra (szombaton délután 2—4-ig). A céllovés gyakorlása 1908. október havában vette kezdetét a VII. és VIII. osztály 31 tanulójával. Az oktatás helye a főgimnázium torna-udvara, a m. kir. brassói 24. honvéd gyalogezred csíkszeredai 4. zászlóaljának laktanya udvara, a gyakorlótér, valamint az elemi lőtér volt.

A kiképzés a m. kir. honvédelmi minisztérium által megküldött szükséges felszereléssel rendszeresen folyt az egész tanévben át. A m. kir. brassói 24. honvéd gyalogezred csíkszeredai 4. zászlóaljának parancsnoka, Nyárádgálfalvi Kádár József alezredes úr a lefolyt tanévben is egy igazán rátermett és képzett egyént bízott meg az ifjúság katonás nevelésével és a céllovés gyakorlásának vezetésével Prahács Gyula hadnagy úr személyében, ki szeretetreméltó egyéniségével és tapintatos vezetésével fokozta a növendékek érdeklődését. Prahács Gyula hadnagy úrnak több altiszt segédkezett a kiképzésnél. A gyutacslovés a zászlóalj lököttató szobájában folyt a tél beálltával.

A május 22-én megtartott gyakorlólovásban a 31 tanuló közül csak 16 vett részt, mivel a VIII. osztályt végzett tanulók idejét az érettségi vizsgálatra való készülés vette igénybe. 6—6

darab éles tölténnyel 1 sorozatot lőttek 200 lépésre fekve, fel-támasztva tancéltáblára, majd ismét egy sorozatot ugyanarra a célra szabad kézzel, feltételek: 3 találat 4-es körön belől. Az eltűzelt 180 lövésből találat a 4-es körön belől volt 80, tehát 44%.

Június 1-én tartottuk meg a honvédelmi miniszter úr 122,421. sz. leiratában előírt záró vizsgát és versenylövést, melyen megjelent Pál Gábor kir. tanácsos, főgimn. igazgató és a tanári tes-tület több tagja. A 23 versenyző közül kivált Hajnód Gábor VIII. osztályos tanuló (6 lövésből 4 találat, 22 egység) és Bálint Ferenc VII. osztályos tanuló (6 lövésből 3 találat, 21 egység) Mindketten elismerő okiratot kaptak. 400 lépésről lőttek fekve, szabadkézzel alaktancéltáblára. Az intézetet képviselte: Mayer János.

B.) Rendkívüli tárgyak.

1. Ének.

Az I. és II. osztály tanulói kivétel nélkül zeneelméleti okta-ásban részesültek; a tanultak kapcsán gyakorolták magukat a hangjegyolvasásban és hangtalálásban; heti 1 óra.

A III-ik és IV-ik osztály tanulói külön csoportban gyako-rolták a szükséges egyházi népenekeket s ezek kapcsán elemzés alapján zenei ismereteiket bővítették és hangjukat fejlesztették; heti 1 óra.

A II—VIII. oszt. tanulók közül kiválasztottak a legjobb hangú és elegendő zenei ismerettel bíró tanulók s vegyes, vala-mint férfikarba csoportosulva gyakorolták a műéneket s így ellátták az összes iskolai ünnepélyeket; vásárnapokon felváltva a kóruson különféle népenekeket énekeltek négyes szólamban; egyes kiváló egyházi ünnepeken vegyes karban énekeltek a szentmise váltakozó részeit s így a liturgikus éneklésbe is beve-zettettek; heti 2 óra. Tanította: Dományáncz Péter.

2. Zene.

a.) Kez-d-ő k. A vonalrendszer, a kulcs, a hangjegyek, a szünjelek, az ütem és a hangjegyközök tüzetesebb ismertetése énekgyakorlatokkal. A hegedű és a vonó kezelése és helyes tartása. Hegedűgyakorlatok egész, fél, negyed és nyolcad hang-jegyekkel; egyszerűbb dalalakok. Heti óraszám: 2.

b.) Haladók. A hangnemek tüzetesebb ismertetése és gya-

korlása. A különféle legato- és staccatogyakorlatok ; a trilla és a syncopa ; nehezebb dalformák művésziesebb előadása. Heti óraszám : 2.

c) Zenekar. Az előhaladottabb tanulók külön zenekart alakítottak, mely heti egy órában az ensemble-játékot gyakorolta. Anyagul szolgáltak a klasszikus zenéből egyes, az ifjúság fel-fogásához mért zenedarabok, különös tekintettel a magyar klasz-szikusok remekeire. A zenekar az összes iskolai ünnepélyeken és az önképzőköri gyűléseken tevékeny részt vett. Tanította : Dományáncz Péter.

3. Művészi rajz.

Heti 2 óra. (III—VIII. o.) Havi díj 1 korona. Tananyag : Lapminta, gipsz, természet, csendélet, élő állat és ember utáni vázolás, árnyalás és színezés. Pastel rajzolás. Tájképszínezés természet után. Tanította : Brassai Károly.

III.

Írásbeli dolgozatok tételei.

1. A magyar nyelvből a négy felső osztályban.

V. osztály.

1. Az én szülőföldem. (Leírás.) 2. Szeptemberi olvasmányaim. 3. Szondi György emlékezete. 4. A római birodalom emelkedésének és hanyatlásának okai. 5. A munka. (Párbeszéd.) 6. A felírat javaslatáról és a haderő megajánlásáról szóló beszédek összehasonlító ismertetése. 7. A tavasz üdvözlése. 8. A költőt tisztelet illeti meg. (Levél Ciceronak „Pro Archia” c. beszéde alapján.) 9. Mit jelent a szent kereszt. (Szónoki beszéd Bartha Miklósnak „A kereszt jelentősége” c. cikke alapján.)

VI. osztály.

1. A költészet az emberiség történetében. 2. A naiv és a műeposz. 3. „A két szomszédvár” tartalma és méltatása. 4. Árpád alakja a „Zalán futása”-ban. 5. A ballada és a románc sajátosságai. 6. Milyen eszmék nyilatkoznak meg a középkor lírai költészetében? 7. Berzsenyi Dániel „A magyarokhoz” c. ódájának gondolatmenete és történelmi vonatkozásai. 8. A „Bánk-bán” tragikuma. 9. A víz, mint geológiai tényező.

VII. osztály.

1. Milyen világnézetet fejez ki a keresztény középkor nemzeti lírája? 2. A Halotti beszéd és Szent Margit — legenda nyelvének összehasonlító ismertetése. 3. A XVI. század irodalmának erkölcsstanító iránya. 4. Pázmány jelleme és írói sajátosságai. 5. A kereszténység szerepe az emberi művelődés történetében. 6. Mit tanulunk Mikes és Faludi műveiből? 7. A franciás, a

klasszikus és a magyaros irodalmi irány összehasonlító ismeretése. 8. A magyar katolikus önérzetének forrásai. 9. Kazinczy képe előtt. (Elmélkedés.)

VIII. osztály.

1. A honfoglalás nemzeti és világtörténeti jelentősége. 2. Bánk és Petur a magyar nemzet évszázados szenvedéseinek kifejezői. 3. Magyar kritikai törekvések Bajzáig. 4. Az Alföld Petőfi költészetében. 5. A lelkizavar Arany balladáiban. 6. Jósika, Eötvös és Kemény regényeinek összehasonlító jellemzése. 7. Miféle érzelmek és gondolatok keletkeznek bennünk „Az ember tragédiája” olvasásakor. 8. Visszapillantás tanulói pályámra.

2. A görögpótló irodalomból.

V. osztály.

1. Odysseus és Achilles 2. Herodotos történeti előadásának jellemzése.

VI. osztály.

1. A görög líra hatása a magyar lírikusokra. 2. „Elektra” c. tragédia méltatása.

VII. osztály.

1. A peloponnesusi háború hatása Görögországra. 2. Demosthenes Konon ellen testi sértés miatt c. beszédének méltatása.

VIII. osztály.

1. A tökéletes államforma.

IV.

Tanszerek gyarapodása.

1. Könyvtárak.

A.) Tanári könyvtár.

A könyvtár az 1908—9. iskolai évben a következő művekkel gyarapodott:

a.) Ajándék: Magyarország tiszti cím- és névtára. 27. évf. az 1908. évre, dr. Cselőtei Lajos: A svédrendszerű torna nevelési alapgyakorlatai. I. r. Szabadgyakorlatok, dr. Lippay György: A genetikus vagy appercepciós módszer a latin nyelvtanításban, A közoktatásügy Magyarországon, A vallás- és közoktatásügyi miniszternek az országos tanári nyugdíj- és gyámintézet 1906. évi állapotáról szóló jelentése, A magyar tanulók 1909. évi országos tornaversenyének szabályai, Déri Gyula: A magyar University Extension évkönyve az 1906—7. évről. VII. évfolyam. (V. és K. M. aj.), Az erdélyi róm. kath. status 1907. november hó 14-én Kolozsvárt tartott évi rendes közgyűlésének jegyzőkönyve, Az erdélyi róm. kath. státus igazgatótanácsának évi jelentése az 1908. évi november hó 12-re összehívott státusgyűlés alkalmából, Az erdélyi róm. kath. státus uradalmainak és alapjainak 1907. évi zárszámadásai és 1908. évi költségvetése (az igazgatótanács aj.), Az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtára feles számú könyveinek jegyzéke II. (E. N. M. aj.), A kolozsvári Szent Imre Egyesület évkönyve. 1906—7. (A Szt. I. E. aj.), A kúnszentmihályi gimn. könyvtárának katalógusa. Összeállította Pátkay Imre. (a gimn. aj.), Az eperjesi vértanúk emlékkönyve (az eperjesi kollégium aj.), dr. Szendrei János: A képzőművészet remekei. I. k. (az ifj. könyvtár aj.), dr. Kicska Emil: A subiectum és praedicatum a grammatikában (szerző aj.), Székely Egyesületi Képes Naptár és Évkönyv az 1909. évre. Szerk. Benedek

Elek. (Sz. E. aj.), A m. kir. József-Műegyetemen az 1908—9. tanév megnyitásakor mondott beszéd, A m. kir. József-Műegyetem Programja az 1908—9. tanévre (a J. M. aj.). Balkányi Kálmán : Garibaldi. (Szemere Miklós aj.), Gödri Ferenc : Sepsiszentgyörgy r. t. város 1907. évi közigazgatási állapota (a város aj.), Perepatits István : A budapesti V. ker. m. kir. áll. főgimnázium félésszázados fennállásának története (a gimn. aj.), Borbély Sándor : Emlékkönyv a siketnémák váci országos kir. intézete 100 éves fennállásának ünnepe emlékére (az intézet aj.), Mérey Gyula : Számtan (szerző aj.), A kolozsvári tankerület igazgatóinak első értekezlete (Pál Gábor igazgató aj.), A Csikszeredai Takarékpénztár r. t. emlékkönyve fennállásának 25 éves jubileuma alkalmából. Összeállította : T. Nagy Imre, A Csikszeredai Takarékpénztár r. t. 26. üzletévi jelentése és zárszámadásai (Cs. Tp. r. t. aj.), Az Országos Párbajellenes Szövetség alapszabályai és becsületügyi eljárási szabályzata (a szövetség aj.), A kolozsvári m. kir. Ferencz József Tudományegyetem Almanachja és Tanrendje az 1908—9. tanév II. felére, Beszédek, melyek a kolozsvári m. kir. Ferencz József Tudományegyetem 1908—9. évi rektora és tanácsának beiktatása és a tanév megnyitása alkalmával tartattak (az Egyetem aj.), A pozsonyi kir. Akadémia személyzeti létszáma és tanrendje az 1908—9. tanév II. felére (az Akadémia aj.), Az erdélyi róm. kath. státus tanárai XIII. kongresszusának Évkönyve (a székelyudvarhelyi gimn. aj.), Az Erdélyi Múzeum Egyesület kiadásában és támogatásával 1859—1908 között megjelent művek jegyzéke (E. M. E. aj.), Lovas Imre : A gyermekvédelem ügye hazánkban (Orsz. Gyermekvédő Liga aj.), Hazai ipari beszerzési források. II. kiadás. (A m. kir. Kereskedelmi Múzeum aj.), C. Sallustii Crispi Bellum Iugurthinum et Bellum Catilinae. Magyarázta Cserép József, Fodor—Székely : Liber Sexti, Demosthenes vál. beszédei. Ford. Incze József (Szent István Társulat aj.), Zsámboki Gyula : A görög művészet kiválóbb alkotásainak ismertetése, Titus Livius történeti művéből szemelvények. Szerk. Kalmár Elek, Cserép József: Római régiségtan. V. kiadás (Franklin Társulat aj.), Szemelvények Curtius Rufusból. Szerk. Csengeri János, Platon : Sokrates védőbeszéde, Kriton, Phaedon s részletek az ÁHamból. Ford. Földi József, Mika Sándor : Történelmi olvasókönyv. IV. rész, Erődi Ernő : Ünnepi daloskönyv (Lampel R. r. t. aj.), Szinnyi József : Iskolai

Magyar nyelvtan. I. r., Szinnyei József: Magyar olvasókönyv. I. r. (Hornyánszky V. aj.), C. Sallustii Crispi De comuratione Catilinae et De bello Ingurthino. Szerk. Bartal—Malmosi (Athenaeum aj.), Simonyi Zsigmond: Jó magyarság, Réger Béla: Irodalmunk tartalmi ismertetése. I. és II. r., Bálint Károly: Történelmi helynevek és műkifejezések szótára (Wellisch Béla aj.).

b) Vétel: Acsay Ferenc: Ifjúsági szentbeszéd. II. kötet, Forster János: A püspökmegyeri zsinat, Dudek János: A modernizmus és a katolicizmus, Révai Miklós: Elaboratior grammatica Hungarica. III. p., Szily Kálmán: A magyar nyelvújítás szótára. II. r., Kelemen Béla: Jó magyarság, Póra Ferenc: A magyar rokonértelmű szók és szólások kézikönyve, Simonyi Zsigmond: Helyes magyarság, Thury Zoltán: Összes művei, Kossuth Lajos Iratai. Sajtó alá rendezte Kossuth Ferenc, VII—X. k., Kazinczy Ferenc levelezése. Közzéteszi Váczy János. VI—X. k., A Kisfaludy Társaság Évtapjai. 40. k., Vörösmarty—Erdélyi: Zalán futása, Arany—Lehr: Toldi estéje, Katona—Péterfy: Bánkban, Beöthy—Badics: A magyar irodalom története. III. kiadás, Váry Rezső: A classica-philologia encyclopediája, Ribbeck—Csiky—Katona: A római költészet története, Platon: Válogatott művei. Ford. Szabó András, Révay József: Commodianus élete, művei és kora, G. Frick—P. Polack: Aus deutschen Lesebüchern. I—IV. k., Középkori Krónikások. Szerk. Gombos F. Albin. V—VII. k., Fabó Bertalan: A magyar népdal zenei fejlődése, Hampel József: Ujabb tanulmányok a honfoglalási kor emlékeiről, Gálffy Ignác: Közművelődési egyesületeink feladatairól, Ranschburg Pál: A gyermeki elme, Nagy László: A gyermek érdeklődésének lélektana, Oscar Browning: A nevelés elméletének története. Ford. Kármán Mór, Weszely Odön: A modern pedagógia útjain, Kun József: Nép, nemzet, nemzetiség, Wahlner Béla: Társadalomtudomány tankönyve, Alexander Bernát: Művészet, a művészet értékéről, a művészeti nevelésről, Franz Sales Meyer: Handbuch der Ornamentik, A 1908. évi országgyűlési törvénycikkek, Simonyi Zsigmond: Középiskolai műszótár, Dóczi Sámuel: Iparoskáté, Kelemen Béla: Magyar és német kézi szótár.

c) Tagsági, átalány és könyvkiadó vállalati díj fejében: Notter Antal: A szabadakarat, Jedlicska Ferencz: Társadalmi kérdés és ethika, Krohn Gyula: A finnugor népek pogány istentisztelete. Ford. Bán Aladár, Gyulai Pál: Kritikai dolgozatok, De

Vogüé E. M.: Az orosz regény. Ford. Huszár Imre, Veress Endre: Basta György hadvezér levelezése és iratai, Poincaré H.: Tudomány és föltevés. Ford. Szilárd Béla, Evlia Cselebi török világutazó magyarországi utazásai. Ford. Karácson Imre. II. k., Wicelhaus H. — Pfeifer J.: Népszerű előadások a kémiai technológia köréből, A Szent István Társulat Naptára az 1909. évre. Szerk. Németh Gyula, A Magyar Tudományos Akadémia elhunyt tagjai felett tartott emlékbeszédek. XIII. 10—12., XIV. 1—4., Értekezések a történeti tudományok köréből. XXII. 1—3., Matematikai és Természettudományi Közlemények. XXX. 1—4., Értekezések a nyelv és széptudományok köréből. XX. 7—10. XXI. 1—2., Magyarországi német nyelvjárások. 6., Az Erdélyi Múzeum Egyesület 4-ik vándorgyűlésének Emlékkönyve. Szerk. Schilling Lajos, Az Erdélyi Múzeum Egyesület Évkönyve az 1909. évre. Szerk. Schilling Lajos, Az Erdélyi Nemzeti Múzeum ásványtárának technológiai gyűjteménye, Akadémiai Almanach az 1909. évre.

d. Folyóiratok : Szent Gellért. X., Hittudományi Folyóirat. XIX., Katholikus Szemle. XXII., Budapesti Szemle. 373—384. sz., Erdélyi Múzeum III. Irodalomtörténeti Közlemények. XVIII., Magyar Írók Élete és Munkái. XII. 8. 9. és XIII. 1—5., Magyar Nyelv. IV., Magyar Nyelvőr XXXVII., Nyelvtudomány. II. 1—2., Nyelvtudományi Közlemények. XXXVIII., Egyetemes Philológiai Közlöny. XXXII., Magyar Középiskola. I., Néptanítók Lapja. XLI. (a 10. sz-tól V. és K. M. aj.), Orsz. Középisk. Tanáregyesületi Közlöny. XLI., Századok. XLII., Történelmi Tár. IX., Földrajzi Közlemények. XXXV., Ethnographia. XIX., A Magyar Nemzeti Múzeum néprajzaosztályának Értesítője. IX., Növénytani Közlemények. VII. Állattani Közlemények VII., Magyar Chémiai Folyóirat. XIV., Archeológiai Értesítő. XXVIII., Középiskolai Matematikai Lapok. XV., Matematikai és Természettudományi Értesítő. XXVI., Matematikai és Fizikai Lapok. XVII., Természettudományi Közlöny és Pótfüzetek. XL., Akadémiai Értesítő. XIX., Művészet. VII., Az alkoholizmus. IV., Az alkoholizmus ellen. II., Jó Egészség. VII., Közművelődés. 1908. évf., Herkules. XXV. (a szerkesztők aj.), Szemléltető oktatás. I. (kiadó aj.), Hivatalos Közlöny. XVI. (V. és K. M. aj.).

Mult évi állomány : 3329 drb. 4976 k. 1533 f. 23881·48 K. értékben.
Gyarapodás az

1907—8. tanévben 151 darab 148 k. 46 f. 890·26 K. értékben.

Összes állomány : 3480 drb. 5124 k. 1479 f. 24771·74 K. értékben.

Fenti számban nem foglaltatik benn: 5897 drb. értesítő 2948 K. 50 f. értékben.

A f. tanév folyamán értesítő—gyűjteményünk kiegészítése végett kérést intéztünk a társintézetekhez a könyvtárunkban hiányzó értesítők megküldésére. Felkérésünkre a következő társintézetek küldötték meg a hiányzó értesítők egy részét: a ceglédi (1), deési (1), erzsébetvárosi (3), kaposvári (5), lugosi (6), makói (6), nagykállói (7), pancsovai (7), szegedi (4), áll. gimn., az aradi (5), trencsényi (3), trsztenai (5), újvidéki (3), ungvári (1) kir. kath. gimn., a budapesti gyakorló gimn. (5), a brassói (3), gyöngyösi (3), kecskeméti (1), keszthelyi (2), kézdivásárhelyi (3) kiskunfélegyházi (1), marosvásárhelyi (6), székesfehérvári (10) római kath. gimn., a budapesti (16), privigyei (5), rózsaságyi (6), tatai (3), váci (4), veszprémi (3) kegyesrendi gimn., a kalocsai Jézustársasági gimn. (3), a pécsi cisztercita gimn. (2), az esztergomi (2), győri (11) bencés gimn., a szilágysomlyói minorita gimn. (1), az ujverbázi (3), zentai (5) községi gimn., a szegedi városi római kath. gimn. (4), a hódmezővásárhelyi (6), kecskeméti (4), kisújszállási (5), mezőtúri (5), nagyenyedi (7), nagykovácsi (7), s sepsiszentgyörgyi (1) ref. gimn., az aszódi (11), besztercei (14), besztercebányai (4), eperjesi (6), kiskunhalasi (2), nagyszebeni (6), pozsonyi (13), segesvári (11) ág. ev. gimn., a kolozsvári (3), székelykeresztúri (3) unit. gimn., a brassói (1), brádi (7) gör. kel. gimn., az aradi (3), brassói (3), kecskeméti (8), lőcsei (8), pécsi (8), pozsonyi (11), soproni (14), sümegi (3), székesfehérvári (3), verseczi (2) áll. reáliskola, a budapesti Műegyetem (16), a budapesti kereskedelmi akadémia (12), a budapesti Ferencz József nevelőintézet (4), a fiumei tengerészeti akadémia (4), a keszthelyi gazdasági akadémia (1), a kolozsvári kereskedelmi akadémia (2), a nagykovácsi ref. tanítóképző (6), és a gyergyószentmiklósi polgári iskola (2) összesen 389 drb. 194 K 50 f. értékben. Az összes értesítő állomány tehát 6286 drb. 3143 K. értékben. A felsorolt intézetek vezetőinek szíveségükért ez úton mondunk köszönetet.

B) Ifjúsági könyvtár.

Vétel útján gyarapodott: Jármay L. A föld körül, Pintér K. Magyar drámai mesék, Alleram: Homeros és Vergilius másvilá-

gai, Demény D : Vallásosság és kincsvágy, Bohnert : Assisi Szent Ferenc élete, Dudek : Apologia I. II., Wiesemann : Fabiola, Barzini Luigi : Pekingtől Párisig automobilon, Kempf J. : A trójai háború, Odysseus kalandozásai, A Műveltség Könyvtárának IV-ik kötete : A Föld, Greguss : A balladáról 2. péld., Latkóczy M : Magyar szentegyházak regéi, Radó A. : Magyar népmondák, Verne Gy. Grant kapitány gyermekei, A hódító Robur, Donászy F. : Szigetvár és Eger hősei, Buda hőse, Cervantes : Don Quijote, Hoffmann : Tarka könyv, A látszat csal, Grimm : Ösregék, Radó A. : Ezeregyéjszaka regéi, Cox Gy. : Görög regék, Baksay S. : Homérosz Iliásza, Plutarchos—Szilasi : Életrajzok, Gaál M. : Hűséges mind a sirig, Endrődy S. : A magyar költészet kincsháza, Jakab Ödön : A két imposztor 2. péld., Erdélyi Pál : Fáy András életrajza, Névy L. : Aesthetikai dolgozatok, Vágó : Münchenhausen kalandjai, Collins : Sophokles, Cateaubriand : A vértanú, Gyulai Pál : A vén színész, A három beteg, Glück szerencse úr, Hedenstjerna Alfréd : Mindenféle népség, Aristoteles poetikája, Fenini C. : Az olasz irodalom története, Kont Ignác : Aristophanes, Lindau P. : Molière, Schiller kisebb prózai írataiból, Amicis : Szív, Czöglér Alajos : A fizika története életrajzokban I. II., Sienkiewicz—Szekrényi : Quo vadis ? I. II., Salamon Ferencz : Dramaturgiai dolgozatok I. II., Pasteiner Gy : Római világ, Heinrich Gusztáv : Egyetemes irodalomtörténet I., Czaich : X. Pius pápa, Jakab Ödön : Argirus, Ferenczy J. : Aesthetikai és műtörténeti cikkek. Összesen 54 darab 258 kor. értékben. Mult évi állomány 3797 darab 7752 kor. 41 fill. értékben. Összes állomány 3851 darab 8010 kor. 41 fill. értékben.

C.) Kölcshonkönyvtár.

Az 1908—9. tanév végén a következő könyvállomány volt a könyvtárban :

1. Tankönyv és szótár	992 darab	2030 K. 80 f.
2. Idei gyarapodás	85 darab	206 K. 28 f.
Összesen :	1077 darab	2237 K. 08 f.
3. Készpénz		5362 K. 20 f.

Az összes vagyón : 7599 K. 28 f.

2. Szertárak.

A.) Történelmi és földrajzi szertár.

A mult tanév végén volt 123. drb. térkép, 7 földgömb és 120 drb. szemléltető kép a magyar történelem tanítására 1889 korona 80 fillér értékben. Az idén gyarapodás nem volt.

B.) Érem- és régiségtár.

A mult tanév végén volt 3 arany, 1154 ezüst, 1361 réz, 4 bronz, 41 nikkel és 258 papir pénz ; 11 ezüst, 69 réz, 49 bronz és 26 nikkel érem 1811 kor. 89 fill. értékben.

Az állományt a jelen tanévben a következők gyarapították ajándékaikkal:

Laczina Vilmos I. o. 1 máriás huszas 1779, Solnai Sándor III. o. 1 drb. 30 kros. 1809, 1 drb. 12 kros. 1795, 2 drb. 10 kros., 1 drb. 2 kros., 1 drb. 3 kros., 2 drb. Szent György lovag érem és 1 drb. 5 frtos. Kossuth bankó, Csiszer István III. o. 1 drb. 10 centimes 1860 (olasz pénz), Gábor István III. o. 1. drb. 1 kros. 1813, Fülöp Pál III. o. 1 drb. 2 báni 1867 és 1 drb. poltura 1763, Keresztes K. III. o. 1 drb. 3 kros. 1800, Gál F. III. o. 1 drb. 1 kros. 1812, Codarcea Livius III. o. 1 drb. Szent György érem, Koncz N. III. o. 1 drb. $\frac{1}{2}$ kros. 1812, 1 drb. 5 bani 1884 és 1 drb. 4 kros. 1861, Kovács I. III. o. 1 drb. libertas 1707, 1 drb. Ein Kreuzer 1816, Madár Lajos III. o. 1 drb. 6 kros., 1 drb. 1 kros. 1800 és 1 drb. 4 kros 1861, Rusz Sántha Albert III. o. 1 drb. 10 bani, Dávid András III. o. 1 drb. 15 kros. 1807 és 1 drb. 1 kros. 1800, György Béla II. o. 1 drb. 10 frtos Kossuth bankó 1848, dr. Pitter Ferencz m. kir. pénzügyi fogalmazó úr 2 drb. 6 pengő krajcáros 1849, 1 drb. 10 kros. 1879, 1 drb. német-birodalmi 5 phenniges 1875, 1 drb. ném.-bir. 2 phenniges 1871, 2 drb. 1 kros., egyik 1859, másik 1891, 1 drb. 3 kros. 1800, 2 drb. 6 kros. (császári) 1800, 1 drb. 30 kros. 1807, 1 drb. poltura 1763, 1 drb. érem a bpesti. országos kiállításról 1 Kis-Sebesi Kőbánya érem és 1 Spiel Mark., dr. Kolonics Dénes helybeli kör és iskolai orvos úr 3 drb. 15 pengő kros., 4 drb. 30 kros., 1 drb. 1 frtos., 2 drb. 2 p. frtos., 4 drb. 5 frtos., 7 drb. 10 frtos., 2 drb. 100 frtos. Kossuth bankó és 1 drb. 1 frtos. bankó 1868-ból.

A régiségtárban a múlt tanév végén volt 305 drb. 452 kor. 26 fillér értékben.

A folyó tanévben a régiségtár Enyeter Ferenc ny. csendőrezredes úr ajándékából a következő tárgyakkal gyarapodott: 1 drb. szélpuska, 1 drb. kovás puska, 1 drb. egy csövű kovás pisztoly, 1 drb. Wenzl-rendszerű karabély szuronnyal (hátultöltő puska), 1 drb. Werndl rendszerű puska szuronnyal, 1 drb. lovassági Werndl-féle karabély, 1 drb. Kropatschek rendszerű puska, 1 db. csendőraltiszti kard (tokban) 59 K. — f. értékben.

Az év végén volt 313 drb. 511 K. 26 f. értékben.

C.) Természettajzi szertár.

A múlt tanév végén volt:

1. Állattani gyűjtemény: a.) Állat 509 drb. b.) Állattani ismertető testrész 393 drb. c.) Szemléltető kép 74 drb. d.) Mikroskopi praeparatum 197 drb.

2. Növénytani gyűjtemény: a.) Száritott növény 1561 drb. a.) Papírmase növényminta 48 drb. e.) Mikroskopi praeparatum 118 drb. d.) Szemléltető kép 7 drb.

3. Ásványtani gyűjtemény: a.) Ásvány 1869 drb. b.) Ásványtani eszköz 13 drb. c.) Geológiai diapositiv kép 38 drb.

4. Műszer 48 drb. és apróság 372 drb.

Az összes gyűjtemények értéke 6444 korona.

A folyó tanévben az amugy is elég gazdag ásványtani gyűjtemény 93 csomag ásvánnyal gyarapodott Enyeter Ferencz ny. csendőrezredes úr ajándékából, akinek szivességeért ezúton is köszönetet mondunk. A szertár őre az ajándékozott ásványokat a nagy szünidőben fogja tudományosan meghatározni és rendezni.

D.) Természettani szertár.

A múlt tanév végén volt:

1. Erőműtani eszköz: 157 darab 1711 K. 40 f. értékben.

2. Hangtani 45 797 „ — „

3. Fénytani 150 2711 „ 40 „

4. Hőtani „ 78 „ 851 „ 04 „ „

5. Villamosság és mágnesség körébe tartozó eszköz: 211 drb. 3860 K. 35 f. értékben.

6. Vegytani szer és eszköz : 424 darab 677 korona 25 f.

Idei gyarapodás : Vétel:

Szikra induktor (35 cm. szikra hossz) 684 korona értékben.

E.) Rajzszerter.

Idei gyarapodás : 1 drb. üres hasáb, négy oldalú s felül
nyitva 13 kor., 1 drb. üres félgömb 15 kor., 1 bőgő majom
koponya 16 kor. és 3 drb perspektroskop 5 kor. 82 fill.

Az összes gyarapodás 6 darab 49 K. 82 fill. értékben.

Mult évi állomány 703 darab 888 K. 64. fill. értékben.

Összes állomány : 709 darab 938 K. 46 fill. értékben.

Egyesületek élete.

1. Mária-Társulat.

A Mária-Társulat, melyet Rés János vallástanár vezetett, az 1908—909.-ik tanévben új erőt nyert. Kegyelmes főpásztorunk ugyanis 1908. október 11-én 38 ifjút avatott Mária-leventévé. A felavatás előtt „Triduum“-ot tartottak, hogy az ifjak annál jobban készüljenek el arra a nagy napra. A felavatás alkalmával gróf Mikos János székelyudvarhelyi főesperes- plébános intézett a felavatandókhoz igen kedves beszédet, melyben az ifjakat lelkesítette, hogy ne elégedjenek meg a köznapiassággal, hanem igyekezzenek minél nagyobbakká lenni. Egyben megmutatta nekik, hogy az igazi nagysághoz csak egy út vezet, melyen Nagyasszonyunk haladt.

Mivel a kongregáció még szegény, az avatottak vették az avatási érmet, okmányt és a vezérkönyvet. Legnagyobb hálával kell azonban megemlítenünk, hogy kegyelmes főpásztorunk 30 koronát adott a kongregációnak, hogy a szegényebbek abból fedezzék a kiadásokat. Csak négy ilyen ifjú volt.

A nagyobbak kongregációjának jelenleg 42 avatott és 8 jeölt tagja van.

A magistratus tagjai : Praefectus Petres Kálmán VII. o. t. Assistentek : Fodor Gergely és Veress Ernő VII. o. t. Consultorok : Ambrus András, Sárosy Béla VII. o. t. Bakó Kálmán, Rafain Alajos, Rusz Sántha István, Sándor Gerő VI. o. tanulók.

A heti gyűléseket vasárnap d. u. tartották a kongregáció kápolnájában.

December 8-án a Szeplőtelen Fogantatás ünnepén az avatott tagok a kegytemplomban az ünnepélyes szent mise alatt áldoztak és prézesükkkel együtt megújították a fölvételtkor tett ígéretet. Az igazi kongregánista azonban nemcsak a kápolnában kongregánista

hanem az életben is az, sőt a kor haladásával növekszik meggyőződése és vallásossága is, melyet mindenki előtt bátran bevall. Ilyen férfias példát adott az ifjúságnak a jelen iskolai évben is Márton István tanár, aki mint a kolozsvári egyetemi hallgatók gyülekezetének tagja, az idén is az avatottakkal együtt áldozott és ujitotta meg ígéretét. Példája sokkal többet hatott, mint sok szép, hangzatos beszéd, mert a szó elröppen, a példa vonz.

A kisebbek kongregációjának magistratusa: Praefektus Beke Gábor III. o. t. Assistensek: Balla Sándor és Tischler Endre III. o. t. Consultorok: Asztalos György, Lázár János, Péter Ferenc, Péterffy Imre III., Incze Zoltán, Székely Ferenc II. o. tanulók. A tagok száma 59 jelölt.

A kisebbeknek kevesebb gyűlésük volt, mert a téli időt kivéve, mikor este $\frac{1}{2}$ 6—6-ig szabad idejük van, nem igen van szabad idejük, a tanulásra szánt időre pedig szükségük van.

Mindkét kongregáció tagjai havonként közösen járultak a szent áldozáshoz, de legtöbbször nem elégedtek meg a havi szent áldozással, sőt többen naponként táplálták lelküket az anyagi kenyérrel.

A gyakori szent áldozást nagyban elősegítették Kovács András képezdei vallástanár és Hollanda János segédlelkész urak, akik hetenként néha többször is bejöttek az intézetbe, hogy a növendékek szent gyónását meghallgassák. Fogadják ezúton is a kongregáció hálás köszönetét.

Május havát is megülték a kongregánisták. Minden este 8 órakor a kápolnában közös ájtatosságra gyűltek, melyen azonban nem kongregánisták is szívesen vettek részt. Május havában meghonosították az „erénygyakorlatok” szép szokását, mely más kongregációkban bő gyümölcsöt termett. Mindenki este elhatározta, hogy a következő napon mivel akar a Boldogságos Szűznek kedveskedni. Pl. elhatározta, hogy a következő napon kibékül haragosával vagy másokat békít ki, vagy pedig figyelmeztetni fogja azokat, akik illetlen dolgokról beszélnek stb. Ezen elhatározását aztán felírja, aki akarja, egy papírlapra, melyet a kongregáció oltárára helyezett tálcára tesz, honnan azt minden este a prézes beszedi, hogy aztán följegyezze a nap eseményeit. Persze mindez névtelenül történik. Az eredmény ugyan az idén is elég szép volt, bár a dolog még szokatlan volt, de reméljük, hogy ifjaink

a következő években más kongregációkkal is versenyezhetnek ebben a tekintetben is.

Elismeréssel kell még megemlékezni az 1907—8. tanévben végzett VIII. o. növendékekről, akik elődeik példáját követve, az évközből megmaradt kaució összeget a Mária-Társulatnak adták gyertyákra.

2. Önképzőkör.

A szeptember 9-iki alakuló gyűlésen tisztviselők letelek :
Elnök : László Antal VIII. o. t. Főjegyző : Veress Péter VIII. o. t.
Titkár : Pál Béla VIII. o. t. Biráló bizottsági tagok : Barabás János és Bernád Ágoston VIII., Fodor Gergely és Petres Kálmán VII. o. tanulók. Pénztáros : Sárosy Béla VII. o. t. Aljegyzők : Márkos Albert és Veress Ernő VII. o. tanulók.

Az alakuló gyűlésen kívül volt 1 rendkívüli, 13 rendes, 1 dísz- és 2 nyilvános gyűlés. A körnek összesen 83 tagja volt, még pedig 33 rendes és 50 rendkívüli. A gyűlések tárgya : szavaltat, bírálat és szabad előadás volt.

A rendes gyűléseken elhangzott 89 szavaltat, melyek közül I. fokot nyert 27, II.-at 37, III.-at 20 és IV.-et 5. Elsőfokú szavaltataikkal kitűntek : Barabás János, Bernád Ágoston, László Antal VIII., Gergely Károly, Karda Ferenc, Pál Gergely, Ruzs Sántha István, Rózsa József, Sándor Gergely VI. és Ambrus János, Baky József V. o. tanulók.

Szabadelőadást tartottak : György Imre VIII. o. t. e címen : „Buzdító beszéd a tanév elején“. Hajnó Gábor VIII. o. t. e címen : „Az Önképzőkör az életre akar előkészíteni“. László Antal VIII. o. t. e címen : „Néhány kép a Rákóczi-korból“. Veress Péter VIII. o. t. „Vörösmarty lírai költészetéről“. Karda Ferenc VI. o. t. „Gyászidők“ címen. Ruzs Sántha István VI. o. t. e címen : „Milyen rendek szerepeltek a székely nép történetében ?“ Fejér Gerő V. o. t. Bethlen Gábor felkeléséről.

Felolvasást tartottak : György Imre VIII. o. t. a következő címen : „Vörösmarty Zalán futásának ismertetése és méltatása“, „Kisfaludy K. mint költő“. Veress Ernő VII. o. t. „Balassi Bálint költészetéről“ címen.

Béérkezett összesen 57 dolgozat, melyek közül 38 értekezés, 14 elbeszélés, 2 fordítás és 11 vers. I. fokot nyert 10, II.-at 24, III.-at 14, IV.-et 9.

A „Haladás“ című emlékkönyvbe a következők dolgozatait írták be: Ferenczy Sándor, György Imre, Jerzsák Béla, László Antal, Tompos Albert VIII., Ambrus András, Gergely Gábor, Sántha Imre és Veress Ernő VII. o. tanulókat.

A kör az 1848. március 15-iki események emlékét egy díszülésen a következő műsorral ülte meg: 1. Megnyitó zene, előadja az ifjúsági zenekar. 2. Ünnepi beszédet mond László Antal elnök. 3. „A szabadsajtó“, énekli a férfikar harmónium kísérettel. 4. Petőfi: „Nemzeti dal“, szavalja Barabás János VIII. o. t. 5. „Alföldi búcsúhangok“, hegedű szóló harmónium kísérettel, Kéler Bélától; előadja Fekete Endre III. o. t. 6. Alkalmi felolvasást tart Karda Ferenc VI. o. t. 7. Kuruc dalok, férfikar harmónium kísérettel. 8. Czuczor: „Riadó“, szavalja Bernád Ágoston VIII. o. t. 9. Merengés, előadja az ifjúsági zenekar.

A körvezető tanár részint a kör vagyonából, részint más a dolog iránt érdeklődők jóvoltából a következő pályatételeket hirdette ki:

A csíkszeredai „Keddi Asztaltársaság“ a múlt tanévben 20 korona pályadíjat tűzött ki. Mivel ez összeg a múlt évben nem volt kiadható, a körvezető tanár ezt újból kitűzte a következő tételre: „A Toldi-monda kérdése és feldolgozásai a magyar irodalomban“. Beérkezett két dolgozat, melyeknek szerzői: László Antal és Veress Péter VIII. o. tanulók egyenkint 10—10 korona jutalmat nyertek.

Rés János főgimn. tanár a múlt évben egy az erkölcstan köréből vett tételre 10 korona jutalmat tűzött ki. E pályázat szintén meddő volt s most a következő tételre tűzte ki ez összeget: „Mi az oka annak, hogy a kath. ifjak közül sokan (még olyanok is, akik előbb az igazi vallásosság példaképei voltak) felsőbb osztályos korukban hitükkel szemben közömbösök lesznek, sőt azt megvallani s aszerint élni szégyenkeznek?“ Beérkezett két dolgozat; a pályadíjat Veress Ernő VII. o. t. nyerte el.

Dr. Balló István Csík vármegye kir. tanfelügyelője 10 koronát tűzött ki a következő tételre: „Egy kirándulás leírása“. Pályázott három tanuló, kik közül László Antal VIII. o. t. jutalmat és Rafain Alajos VI. o. t. és Fejér Gerő V. o. t. dicséretet nyert.

Csató János főgimn. tanár 10 koronát tűzött ki jutalmul „Természetrajzi motívumok a Mária-dalokban“ c. tételre. Beérkezett egy dolgozat, melynek szerzője Veress Ernő VII. o. t. jutalmat nyert.

Eröss József főgimn. tanár a következő pályatételt tűzte ki: „Az élvezeti cikkek (alkohol, nikotin, kávé, tea, gyümölcs, cukor stb.) és az egészség“. Beérkezett három dolgozat, melyeknek szerzői Karda Ferenc VI. o. t. 5 koronát, László Antal VIII. o. t. 4 koronát és Veress Ernő VII. o. t. 3 koronát nyertek.

Kitűzte továbbá a következő tételt: „Igaz-e, hogy a történelem nem egyéb, mint az elnyomottak és elnyomók küzdelme?“ A beérkezett egy dolgozat szerzője László Antal VIII. o. t. 5 korona jutalmat nyert.

Dr. Dobos Ferenc székelyudvarhelyi róm. kath. főgimn. tanár 12 koronát tűzött ki e tételre: „Az erdélyi fejedelemség jelentősége a magyar történelemben“. A két pályázó közül jutalmat nyert László Antal VIII. o. t.

Az Önképzőkör saját vagyonából a következő tételekre tűzött ki pályadíjat: 1. „Mennyiben gyökerezik Petőfi költészete a népköltészetben?“ Beérkezett egy dolgozat, melynek szerzője Veress Péter VIII. o. t. 10 korona jutalmat nyert. 2. „Az elégia elmélete a legjobb magyar elégiák alapján“. Pályázott Veress Ernő VII. o. t., aki 5 korona jutalmat nyert. 3. „A reform országgyűlések hatása a magyar alkotmány fejlődésére (1825—1848.)“ Beérkezett egy dolgozat, melynek szerzője Bernád Ágoston VIII. o. t. 10 korona jutalmat nyert. 4. „A fizikai erély átalakulásának jelentősége a gyakorlati életben.“ Pályázott három tanuló, kik közül Veress Péter VIII. o. t. 10 korona jutalmat nyert.

A kör évenként a két legjobb szavaltót 5—5 koronával szokta jutalmazni; e jutalmat elnyerték: Barabás János és László Antal VIII. o. t. Ezenkívül a kör 20 koronával jutalmazta meg Bernád Ágoston VIII. o. tanuló, aki a tisztviselők közül a legnagyobb munkásságot fejtette ki.

Dr. Balló István Csík vármegye kir. tanfelügyelője pedig 10 korona jutalmat tűzött ki annak, aki a történelem köréből a legjobb szabadelőadást tartja; e díjat László Antal VIII. o. t. nyerte el.

A pénztár állása.

a.) B e v é t e l :

1908. július 1-én a vagyoni állapot	219 kor. 58 f.
1908—9. tanévi bevétel	92 „ 10 „
Összesen	311 kor. 68 f.

b.) K i a d á s :

A mult tanévben érdeklődőktől pályatételre kitűzött, de ki nem adott összeg újból kitűzve	30	kor.	—	f.
Folyóíratokra	10		30	
Pályadíjakra	35		—	
Szavalat díjazására	10		—	
Jutalmazásra	20		—	
Összesen	105	kor.	30	f.
Marad összesen készpénzben	206	kor.	38	f.

3. Kiránduló Egyesület.

A „Kiránduló Egyesület“ alakuló gyűlése 1908. szeptember 26-án volt, melyen titkárnak Fodor Gergely VII. és pénztárnoknak Miklós Domokos VII. oszt. tanulókat egyhangulag választották meg, ellenőr szavazás útján Bándi József VI. o. tanuló lett.

A tanév elején az egyik tanári értekezleten az egyesület elnöke két kirándulást hozott javaslatba : Balánbányára és az Al-Dunára. Az elsőnek kivitele megtörtént, melynek rövid leírása a következő : A balánbányai kirándulást megtettük május hóban. 13-án délután hosszas készülődés után 68 ifju dr. Király Henrik, Ferencz Gyula és Brassai Károly tanárok vezetése alatt sietett a csikszeredai állomáshoz, honnan Madéfalvára utaztunk. Itt a vonat indulásáig terjedő időt felhasználtuk arra, hogy a madéfalvi emléknél énekkel, szavallattal, beszéddel és hegedűvel áldozzunk az ősök emlékének. Folytatván útunkat, vasúton este Csíkszentdomokosra érkeztünk, hol kitüntető fogadtatásban volt részünk és néhány órát az ifjúság hegedűjátéka mellett töltvén lepihentünk. Pénteken, 14-én reggel útunk a Pásztorbükk nevű erdőbe vezetett, hol Báthori Endre erdélyi fejedelem bibornok állítólagos halálhelyén levő kápolnában szent misét hallgattunk, melyet Lakatos Gáspár szentdomokosi káplán volt szíves mondani. Ferencz Gyula tanár pedig Báthori Endre élettörténetét ismertette. Gyönyörködtünk a szép vidékben. Majd meredek hegy lejtőre értünk, innen az Olt partjára, mely nagy melegben vezetett a magas hegy lábánál fekvő Balánbányára. Pihenés és uzsonna után megnéztük a rézműveket, mely munkánkban szívesen adott utbaigazítást az igazgatóság. Pajorin Gusztáv vezetett a kohó adagoló részéhez, majd a szivógáz fejlesztő terembe mentünk, innen a gépházba, hol a Röck István féle gépgyár készítette hatalmas gázmotort

és forgó áramú dinamogépeket a felügyelő odaadással és világosan ismertette. Innen a kohó aljához hívtak, hol éppen akkor csapolták a rézet és csatornán vezették a Bessemer körtebe. Meglepő látvány a réz folyása, s nagy ügyességnak voltunk tanúi, mikor a kohómester a réz kifolyására szolgáló lyukat hosszú rud végére helyezett agyaggal bedugta. Sokáig néztük a Bessemer körte működését is. Hátra volt még a bánya megtekintése, amelyben a főbányász kalauzolt és adott felvilágosításokat, mutatván a tárnákat és azon irányokat, hol kalkopirit található. Ebédhez ültünk, mely alatt az eső pormentessé tette az utat. Két órai gyalog út után a csíkszentdomokosi állomásra értünk, hol szívélyes búcsút véve Ráduly Beniám igazgató-tanító úrtól, ki a kirándulás alatt nagy segítségünkre volt szíves jóindulatával és sok kedves ismerőstől, vasuton és gyalog Csíkszeredán át haza tértünk. Az aldunai kirándulásról itt nem számolhatunk be, mivel ennek kivitele a jövő tanévre marad.

Vagyoni állapot:

Múlt évről maradvány	23 K. 20 f.
Tagsági díjak fejében	71 K. — f.
Összesen :	94 K. 20 f.
Kiadás titkár számlájára	3 K. 20 f.
Maradvány	91 K. 14 f.

Az egyesület többi vagyona az iskola-alap pénztáránál kezeltetik és 1908. év végén kitett a zárszámadás szerint 3865 K. 25 f.

Ide tartozik az „Imets kanonok“-féle kirándulási jutalmi alap, mely a zárszámadás szerint az 1908. év végén kitett 622 K. 21 f.

VI.

A tanév lefolyása.

Beírások és vizsgák. A 4573—1906. számú főtanhatósági rendelet alapján az I—III. osztályos tanulók felvétele július 1—5. napjain, a IV—VIII. osztályosok felvétele és valamennyinek beírása szeptember 1—3. napjain folyt le. Ezen határidőn kívül szórványosan jelentkezettek is beszámítva, beíratott a tanév folyamán az I. osztályba 68, a II-ikba 43, a III-ikba 54, a IV-ikbe 53, az V-ikbe 42, a VI-ikba 19, a VII-ikbe 17, a VIII-ikba 20, összesen 316. Az ünnepélyes „Veni Sancte” megtartása után a tanítás megkezdődött szeptember 4-én és a szabályszerű szünnapok kivételével megszakítás nélkül folyt június 12-ig. Ezen hónap többi részét a vizsgák foglalták le.

A VIII-ikbeliek osztályvizsgája május 11-én, a többi osztályoké június 15—23. napjain folyt le a rokon tárgyak csoportosításával, osztályonként három-három csoportban.

A tankerületi főigazgató úr más helyeken lévén elfoglalva, vallás- és közokt. miniszter úr intézetünkben az érettségi vizsgák vezetésével Burián János aradi kir. kath. főgimnáziumi igazgató urat bízta meg, kinek elnöklete alatt június 11—14-ik napjain folytak le a vizsgálatok. Az erdélyrészi r. k. státust Kállay Ubul főispán úr képviselte.

A május 16-án tartott hittani érettségi vizsgán, valamint az évvégi hittani osztályvizsgákon Bálinth Lajos főesperes-plébános, püspöki biztos elnökölt.

Vizsgák a tanév kezdetén. A javító vizsgák augusztus 31-re, a felvételi vizsgák a beíratások idejére voltak kitűzve. Javítóra állott 40, kik közül felsőbb osztályba bocsáthatónak találtatott 36, osztályismétlésre utasított 4.

Felvételi vizsgára jelentkezett az V. osztályra három, akik sikerrel állották ki a vizsgálatot.

Változások a tanári karban. A mlts. főtanhatóság az ezen tanév elején Pap András rendes tanárt Székelyudvarhelyről szolgálatának 30. évében ide áthelyezte és dr. Dobos Ferenc rendes tanárt, aki tanári működését 1905. őszén itt kezdette meg, helyébe szolgálattételre oda tette át.

Rés Jánost pedig vallás tanári vizsgájának sikeres letétele után f. évi január elsejétől kezdődőleg rendes tanárrá nevezte ki.

Szomorú kötelességet is kell teljesíteni ezen rovat alatt, megemlékezvén intézetünk volt igazgatójának, Bándi Vazul t. főesperesnek és egykori tanárának Lakatos Izrának a folyó 1909-ik évben történt elhunytáról.

Bándi Vazul 30 évig működött a középiskolai oktatás és nevelés terén mint tanár és igazgató és ezen idő alatt kifejtett tevékenységével a főtanhatóság és a tanügy iránt érdeklődő társadalom elismerését vívta ki. Középiskolai tanári működését a székelyudvarhelyi r. k. főgimnáziumban kezdette meg 1877-ben mint helyettes tanár, 1881-ben Kolozsvárra helyeztetett át a kegyes-rendiek főgimnáziumához, ahol 1884—5. tanév végéig működött s az egyetemet is mint rendes hallgató látogatta. A mennyiség- és természettanból tanári oklevelet szerezvén, a következő tanévre visszahelyeztetett Székelyudvarhelyre rendes tanárnak, ahol az 1900—901. tanév végéig tanári állásával kapcsolatban, mint az ifjúság hitszónoka és a finevelő-intézet aligazgatója fejtett ki tevékenységet. Az 1891—2. iskolai év kezdetén nevezte ki a főtanhatóság ezen főgimnázium és a kettős finevelő-intézet igazgatójává Imets F. Jákó helyébe, aki a gyulafehérvári káptalanhoz kanonoki stallumba helyeztetett. 9 évig működött ezen sok gondot igénylő, terhes állásban, mely alatt nagy buzgalommal munkálkodott úgy a finevelő-intézet, mint a gimnázium felszerelésének fejlesztésén, különösen a szemléltető eszközök tervszerű gyarapítása és a filologiai múzeum alapjának megvetése által. Elévülhetetlen érdemet szerzett a gimnázium történetének megírásával, mely az 1895—6. évi Értesítővel kapcsolatban a millenáris évben jelent meg s amelyben minden felkutatható adat felhasználásával ismerteti a gimnázium s a vele kapcsolatos finevelő-intézet és az ehhez fűződő alapítványok keletkezését és fejlődését egészen az 1895—6. tanév végéig.

1900-ban a státus brassói főgimnáziumához helyeztetett át, ahol az építés befejezése és berendezés alatt álló új gimnázium-

nál érvényesítette gazdag tapasztalatait és szervező ügyességét. Érdemei elismerésül tiszteletbeli főesperessé nevezte ki a főpásztor.

Az 1906—7. tanévvel töltötte be tanári működésének 30-ik esztendejét, mikor aztán saját kérelmére a főtanhatóság elismerése kíséretében nyugalomba vonult és Tordán töltötte hátralévő napjait rokoni körben, unokaöccsénél, dr. Balázs András főesperes házában, kihez március 27-én történt elhunyt alkalmából igazgató a testület nevében az elhunytak érdemeit méltató részvétiratot intézett.

Lakatos Izra a helybeli tanítóképző-intézetnek volt 1879-től az 1904—5. tanév végéig rendes tanára és azóta nyugalomba vonulva nagyszámú családjának, a még önállóvá nem lett, kis-korú gyermekei iskoláztatásának és nevelésének gondjai és a helybeli iskolai alap ellenőri teendői között volt elfoglalva.

Tanári működésének kezdetén 7 évig, az 1873—4. tanévtől az 1879—80. tanév végéig állott mint tanár és azután 8 évig mint óraadó énektanító intézetünk szolgálatában. Működésének nagyobb fele a tanítóképző növendékeinek oktatására és nevelésére esik s valamint itt, úgy annak idején a gimnáziumban is, lelkiismeretes kötelességtudással, odaadással és sikeresen törekedett feladatának megfelelni, tiszteletét és halálát szerezvén meg a haza minden részében a népnevelés szolgálatában és más téren működő tanítványainak és szeretetét mindenkori munkatársainak, akik részvétellel érdeklődtek iránta hosszas betegsége alatt és megilletődötten kísérték március 2-án örök nyúgvó helyére, a csíksomlyói plebánia templom mellett lévő temetőbe. Koporsójára a főgimnázium tanári kara kegyelete jeléül koszorút helyezett.

Bándi Vazullal egyetemben mindkettőjük működésének emlékeit intézetünk évkönyvei részletesen feljegyezve őrzik a késő idők számára.

Emlékük legyen áldott! Nyugodjanak békességben!

Tanári értekezletek. A tanári testület az új tanévre vonatkozó szervezkedés céljából augusztus hó 28-án tartotta első értekezletét, melyen a tantárgyak, osztályfőnökségek, könyv- és szertárőrök és egyéb állandó teendők beosztásán kívül a javító- és felvételi vizsgákon követendő eljárás rendjét állapította meg. Ezenkívül a tanév folyamán a testület 12 rendes és 3 rendkívüli értekezletet tartott, melyeknek tárgyai csoportosítva a követ-

kezők voltak: Az olvasmányok és írásbeli dolgozatok anyagának kijelölése, tandíjmentességre érdemesek ajánlása, költség-előirányzat összeállítása, az összes tanulók erkölcsi viseletének és tanulmánybeli haladásának ellenőrző elbírálása négyszer, a rendtartásban megállapított időben, az értesítő és az évvégi bizonyítvány számára az érdemjegyek megállapítása, az egyfolytában való tanítás, a tanuló ifjúság elhelyezése, felügyelete, testi nevelése, továbbá a következő tanévben használandó tan- és segédkönyvek jegyzékének összeállítása, hivatalos látogatások alkalmával felmerült észrevételek megbeszélése tárgyában.

Népszerű felolvasások és előadások. Az 1906—7. évi Értesítőben már jelezve volt, hogy a népszerű felolvasásoknak szélesebb rétegekre kiható sikerét csak akkor remélhetjük, mikor a nagyobb számú intelligens társadalommal bíró Csíkszeredára az intézet áthelyezése megtörténik, mikor az iskola és közönség közelebb jutnak egymáshoz, ahol aztán az új intézetnek ilyen előadások tartására alkalmas természettudományi előadótermében a már most is bőven rendelkezésre álló kísérleti és szemléltető eszközöket sikerrel lehet felhasználni a közönségben bizonyára érdeklődést keltő előadások megtartására.

Jelenleg az intézet távol van a nagyobb közönségtől és a testület az adott helyzetben ilyen irányú tevékenységét, miként az előző évben, úgy a lefolyt tanév alatt is a helybeli intelligens közönséget magában foglaló Jótékony Nőegyesület estélyein gyakorolta. Ilyen alkalomból tartott felolvasást dr. Király Henrik a rádiumról, Csató János a dec. hónap végén történt délolaszországi katasztrófa alkalmából a földrengések okairól, vetített képek bemutatásával, minek kivételében dr. Király Henrik tanár úr segédkezett.

Ezenkívül a brassói 24. honvéd gyalogezred Csíkszeredán állomásozó zászlóalja parancsnokságának megkeresése folytán a tanári testület készséggel vállalkozott a zászlóalj altisztjeinek és altisztjelöltjeinek a magyar nyelvből, földrajzból, történelemből és számtanból ismeretterjesztő előadások tartására.

A felsorolt tárgyakból Szilávik Ferenc, Pap András, Eröss József és dr. Király Henrik tanárok tartottak az intézet természettudományi előadótermében hetenként szerdán és szombaton d. u. 4-től 6-ig a hallgatók ismeretköréhez alkalmazott és két-két tárgyból egymást követő egy-egy órás előadásokat decem-

ber közepétől május 10-ig ; még pedig az előre megállapított és közölt munkaterv szerint a magyar nyelvből különös tekintettel a polgári ügyiratok szerkesztésére, a földrajzból a magyar szent korona birodalmának ismertetése különös tekintettel hegy- és vízrendszerére, a történelemből hazánk ujabbkori történelmének ismertetésével kapcsolatban az alkotmánytan és a sociológiai alapismeretek, a számtanból — amennyiben a hallgatók a szükséges elemi ismeretekben (alapműveletekben) jártasok — a százalék és kamatszámolás, váltó leszámítolás és arányos osztás.

Május 11-én az igazgató hivatalos átiratában jelezte a parancsnokságnak, hogy tekintettel a kezdődő érettségi vizsgákra, az ismeretterjesztő előadások véget értek és egyben tapasztalatképpen közölte, hogy az oktatásra megjelentek többségének, főleg az altisztjelölteknek tudása annyira korlátozott, hogy az elemi ismeretek közlésének színvonalára kellett, kiváltképpen a számtani oktatásnál leszállani. Továbbá, hogy a tanári testület készséggel működik közre az elemi ismeretek színvonalán felül állók tudásának bővítésére, de elemi dolgok oktatására többé nem vállalkozik, mert ez az elemi iskolai tanítók munkakörébe vág, akik ott helyben, Csíkszeredában ilyen irányú ismeretterjesztő hasznos tevékenységet alkalmasan fejthetnek ki, ha eziránt a kir. tanfelügyelőség útján felhivatnak.

Hivatalos látogatások. Püspök úr ő nmltga. október 8-án ide érkezvén, 9—10-én látogatta az előadásokat, meghallgatta több osztályban az oktatás menetét és a tanulók feleleteit, 10-én d. u. a nagyobb ifjak gyóntatásával volt elfoglalva, következő napon pedig szent áldozásban részesítette a meggyóntakot és azután felavatta a Mária-Társulatba lépőket, és ugyanezen napon részt vett X. Pius pápa ő szentsége 50 éves áldozári jubileuma alkalmából d. e. 11 órakor tartott iskolai ünnepségünken, melynek végén a szentséges Atya érdemeit méltató szép beszédet intézett az ifjúsághoz és az ünnepélyen nagy számban együtt lévő intelligens közönséghez.

Kuncz Elek kir. tankerületi főigazgató úr okt. 19—22-ik napjain végezte rendes évi iskolalátogatását. A látogatás eredményéről az elnöklete alatt tartott értekezleten, ahol tapasztalatait közölve jegyzőkönyv vétetett fel, mely a főtanhatósághoz és innen annak rendje szerint a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz felterjesztetett.

Irányadó rendeletek és fontosabb mozzanatok. 1. Az alkoholizmus elleni küzdelem érdekében az oktatás közben kifejtett tevékenységről szerkesztett jelentés a főtanhatósághoz terjesztendő be. 3291—908. p. sz.

2. A célbalövés oktatásáról szóló jelentés a főtanhatósághoz terjesztendő be. 4118—908. p. sz.

3. A tanulók erkölcsi magaviselete és tanulmányi előmenetele tárgyában a tanároknak a szülőkkel való érintkezési módját és idejét a V. és K. M. intézkedése folytán a főtanhatóság szabályozza. 4925—908. p. sz.

4. A hittan tanórákat az I. és VIII. o.-ban feltétlenül az első órára, a többi osztályban lehetőleg az első órákra kell beosztani. 6010—908. p. sz.

5. Tanulmányi kirándulásokra menő tanulókat vasuti kedvezményének bővítése. 6530—908. p. sz.

6. Az ellenőrző és osztályozó tanácskozások eredményének új módon való összeállítása rendeltetik el. 6580—908. p. sz.

7. A jegyzőkönyvek szerkesztésénél a leiratok jelzése tárgyában új intézkedés történik. 6527—908. p. sz.

8. A J. Felkel-féle közjegellenes földgömböt a V. és K. M. úr az összes hazai intézetekből kitiltotta. 6877—908. p. sz.

9. Kiegészítő érettségi vizsgára jelentkező reáliskolai tanuló nevét az igazgató a reáliskola igazgatóságával közölni tartozik, valamint a vizsga eredményét is. 274—909. p. sz.

10. Ahol középiskolák mellett más közép v. felsőbb fokú iskolák v. tudományos, irodalmi és közművelődési intézetek, egyesületek vannak, ezek együttesen rendezzék az ismeretterjesztő előadásokat. 566—909. p. sz.

11. A tanuló ifjak erkölcsi és testi nevelése tárgyában V. és K. M. 1908. évi 154,201. sz. rendeletét a főtanhatóság megküldi. 861—909. p. sz.

12. A V. és K. M. rendelkezését, hogy a felsőbb leányiskola VI. osztályát végzett nők csupán latin nyelvi kiegészítő vizsgával gyógyszerészi pályára nem mehetnek, a főtanhatóság közli. 1342—909. p. sz.

13. Az I. o.-ba a jövő tanévtől kezdve a „Róm. kath. nagyobb katekizmus“ használata elrendeltetik. 1962—909. p. sz.

14. A felsőbb leányiskolából átlépő magántanulók számára a felvételi vizsga módjára nézve utasítás. 2370—909. p. sz.

15. A tanulók nagyszünidei vándorlásához ajánlólevelet nagy körültekintéssel kell kiadni. 2876—909. p. sz.

16. A célbalövés iskolai és egyleti szervezése tárgyában a honvédelmi miniszterium szabályzatát a főtanhatóság közli. 3133—909. p. sz.

17. Az állammal a fenntartási államsegélyre vonatkozó szerződést a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1908. június 15-én 81,724. sz. a. elfogadta és aláírta s ennek egy példányát a főtanhatóság levéltári megőrzés végett 7090—908. p. sz. a. intézetünknek megküldötte.

Habár némely részét illetőleg már túlhaladott állásponton vagyunk, amennyiben a benne megállapított tanári fizetéseket ideiglenes államsegéllyel az állami tanárok javadalmazásáig terjedőleg a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 95,333—906. sz. intézkedésével kiegészíteni szükségesnek látta, mégis mint intézetünk életében fontos mozzanatot, a szerződést egész szövegében itt közöljük:

Szerződés.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter jóváhagyásának fenntartásával a kolozsvári kir. tankerületi főigazgató, mint e végre kiküldött miniszteri biztos és az erdélyi róm. kath. státus gyűlése jóváhagyásának fenntartásával az erdélyi róm. kath. státus igazgatótanácsa, utóbbi mint a Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnázium fenntartó és vezető főtanhatósága, a főgimnázium állami segélyezése iránt az 1883. évi XXX. törvénycikk 47. szakasza értelmében szerződést köt a következő pontok szerint:

1. Az erdélyi róm. kath. státusnak feladata és törekvése, hogy a Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnáziumot azon a színvonalon megtartsa, amelyet az országos törvény, a közoktatás fokozódó igénye és saját közművelődési hivatása kíván. E célból a tanári létszám szaporítására és a tanári fizetések javítására van szükség.

Mivel pedig a szükséges intézkedéseket saját erején megtenni nem képes, maga kérte a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztert, hogy az említett főgimnáziumot az 1883. évi XXX. t.-c. 47. szakasza alapján megfelelő államsegélyben részesítse és az állami segélyt az idézett törvényen, úgyszintén az erdélyi róm. kath. státus hatáskörét megállapító és Ő Felségétől 1893. évi november hó 4-ik napján legkegyelmesebben jóváhagyott szabályzaton alapuló jogaival és kötelezettségeivel önként elfogadja.

2. A Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnázium iskolaépületeinek Csíkszeredán való építésére és bebútorozására 230.000 korona azaz Kettőszázharmincezer korona és annak fenntartására az iskola jelenlegi épületében és felszerelésekben fekvő tőkejövedelmének egyenértékét 4600 korona azaz Négyezerhatszáz koronával abba betudva, 75,220 korona azaz Hetvenötezerkettőszázharminc korona szükséges.

Az erdélyi róm. kath. státus a főgimnázium fenntartására az onnan befolyó tandíj és ezen felül az erdélyi róm. kath. tanulmányi alapból eddig is e főgimnázium részére fordított összeg igénybe vételével évenként az előbbi pontban említett 4600 korona azaz Négyezerhatszáz korona betudásával 43,230 korona azaz Negyvenháromezerkettőszázharminc koronát biztosít.

A Csíkszeredán emelendő épületre ezek szerint az erdélyi róm. kath. státus egyszersmindenkorra 230,000 korona azaz Kettőszázharmincezer korona és a felmerülő évi hiány pótlására évi 32,000 korona azaz Harminkekettőezer korona rendes segélyt kér és vesz igénybe.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter a 230,000 korona azaz Kettőszázharmincezer korona építési segélynek egyszersmindenkorra való kiutalását és az évi rendes állami segélynek az állami költségvetésbe való fokozatos felvételét megajánlja és megígéri, hogy abban állandó tételül mindaddig megtartja, míg a róm. kath. státus igénybe veszi és a törvényhozás e segélyt megszavazza; és ez ideig azt negyedévi előleges részletekben, annak az állami költségvetésbe teljes összegében való felvétele s megszavazása időpontjától kezdve állandóan a kolozsvári m. kir. adóhivatalnál utalványozza, ahol azt az erdélyi róm. kath. státusnak meghatalmazottja, akinek neve a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek bejelentendő, hivatalos nyugtatványra felveszi.

3. Mivel a Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnázium fenntartására az erdélyi róm. kath. státus az erdélyi róm. kath. tanulmányi alapból és más bevételekből 43,235 K. azaz Negyvenháromezerkettőszázharminc koronával járul, az állami rendes évi segély pedig 32,000 K. azaz Harminkekettőezer korona; az 1883-ik évi XXX. törvénycikk 47. szakaszának d.) pontja szerint a főgimnáziumnak eddigi róm. kath. jellege és az erdélyi róm. kath. státusnak arra vonatkozó főhatósági joga, amennyiben azt e szerződés nem módosítja, e szerződés

első pontjában említett hatáskör-szabályzatra figyelemmel továbbra is fennmarad és a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter szintén az idézett törvénycikk és az említett hatáskör-szabályzat alapján gyakorolja a főgimnáziummal szemben jogait.

4. Az erdélyi róm. kath. státus kötelezi magát, hogy mindaddig, míg az államsegélynek előbb megjelölt összegét az állampénztárból felveszi és a míg a szerződés érvényben áll, a Csík-somlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnáziumban és egyenesen annak céljaira az igazgató által betöltött tanszékekkel, a rajzzal és görögöt helyettesítő tárgyakkal és a róm. kath. vallástanárral együtt 15, azaz Tizenöt rendes tanszéket tart fenn s ezekre az igazgatón kívül 14 tanárt alkalmaz, akik közül legalább 12, azaz Tizenkettő rendes tanár kell hogy legyen ; a rendes tanárok közül a rendes tanárok száma szerint kettőnek, háromnak, illetőleg négynek egyenkint 2400 K. azaz Kettőezernégyszáz korona, négynek egyenkint 2600 K. azaz Kettőezerhatszáz korona, háromnak egyenkint 2800 K. azaz Kettőezernyolcszáz korona, kettőnek egyenkint 3200 K. azaz Háromezerkettőszáz korona, kettőnek egyenkint 3600 K. azaz Háromezerhatszáz korona törzsfizetést és az igazgatónak a nyugdíjba beszámítandó 800 K. azaz Nyolcszáz korona igazgatói pótlékot és az iskolaépületben megfelelő lakást ; a rendes tanárok közül azok számához képest hatnak, hétnek illetőleg nyolcnak egyenkint 480 K. azaz Négy száznyolcvan korona lakásbért, hatnak egyenkint 600 K. azaz Hatszáz korona lakásbért, úgy a rendes tanároknak, mint az igazgatónak öt évenként és ötször 200 K. azaz Kettőszáz korona fizetési pótlékot ad. A tanárok és köztük az igazgató, a magasabb javadalmazású állásokra a szolgálati idő szerint lépnek elő. Ezen kívül alkalmaz egy tornatanítót 10 évenként kétszer 200 K. azaz Kettőszáz koronával és öt évenként ötször 200 K. azaz Kettőszáz koronával emelkedő 1600 K. azaz Egyezerhatszáz korona évi fizetéssel és 350 K. azaz Háromszázötven korona lakásbérrel ; egy iskola-orvost, aki az egészségtan tanára is 400 K. azaz Négy száz korona tiszletdíjjal ; egy iskolaszolgát 600 K. azaz Hatszáz korona, egy második iskolaszolgát 500 K. azaz Ötszáz korona bérrel s mindkettőnek az iskolában adandó lakással s végül a zene- és ének-tanításra 900 K. azaz Kilencszáz koronát fordít. A tőle alkalmazott helyettes tanárokat, akiknek évi fizetése egyenkint 1600 K. azaz Egyezerhatszáz koronában állapítatik meg, ha a fel-

tételeknek megfelelnek három éven belül rendes tanárokká előlépteti és párhuzamos osztályok felállításának szüksége esetén, az előbb meghatározott létszámon felül egy párhuzamos osztályhoz legalább egy, kettőhöz legalább három helyettes tanárt alkalmaz s a párhuzamos osztályoknak három évi fennállása után szükségessé válható állandósítása esetén az azoknál alkalmazott helyettes tanárok tanszékeit a rendes tanárok legelső fizetési osztálya szerint rendszeresíti; nemkülönben gondoskodik a főgimnáziumi épület és tornacsarnok jókarban tartásáról és tűzkár elleni biztosításáról, a tantermek fűtéséről és világításáról, az iskola vegyes szükségletéről, a könyvtárak és szertárak gyarapításáról és mindezen kelléki és felszerelési kiadások fedezésére 2400 K. azaz Kettőezernegyszáz korona kelléki és 1600 K. azaz Egyezerhatszáz korona felszerelési átalányt rendszeresít és 600 K., azaz Hatszáz koronát ad tűzbiztosításra és az iskola-épület fenntartására.

5. Az előbbi pontban megállapított tizenöt rendes tanszéket betöltő tanár közül hatot nyilvános pályázat útján az erdélyi róm. kath. státus ajánlatára, de jelöléshez nem kötve, törvényesen képesített s csakis róm. kath. vallású egyénekből végleges alkalmazással a vallás- és közoktatásügyi miniszter nevez ki.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter a következő tanszékeket tölti be: egy ó-klasszikai, egy magyar-német, két latin-magyar, egy latin-történelmi és egy természettan-mennyiségtani tanszéket. Ugyanő fenntartja magának a jogot, hogy a tőle kinevezett oly tanárokat, akiknek tanítói vagy nevelői működése másutt üdvösebbnek mutatkozik, visszahívassa és valamely állami tanintézetben alkalmazhassa.

Az igazgatóval együtt a többi kilenc rendes tanszék tanárát és pedig: egy ó-klasszikai, egy magyar-latin, egy magyar-német, egy természettan-mennyiségtani, egy természetrajz-földrajzi, egy történelem-földrajzi, egy szabadkézi és mértanirajzi és egy görögnyelvet helyettesítő irodalmi tanfolyamhoz szükséges magyar-latin tanszék tanárát és továbbá a római katolikus vallás tanárát, a tornatanítót, az egészségstan tanítására kötelezett iskola-orvost és az ének-zene tanítót szintén törvényes kellékekkel és képesítéssel bíró egyének közül és végül az iskolaszolgákat az 1883. évi XXX. törvénycikk e szerződés és ennek első pontjában említett hatáskör szabályzat ötödik pontjának szemmel tartása mellett az erdélyi római katolikus státus nevezi ki és alkalmazza

és gondoskodik arról, hogy a főgimnáziumban a tanári állásokkal kapcsolatos más teendők, minők a tanári és ifjúsági könyvtárosság, jegyzőség és szertárosságok szintén kellően elláttassanak.

6. Az igazgatót, ki a tizenöt rendes tanár között van felszámítva, az erdélyi róm. kath. státus kinevezéskor és alkalmazáskor a szerződés első pontjában említett hatáskör szabályzat ötödik pontja értelmében a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez azonnal bejelenti.

7. A Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnáziumban a szerződés érvénybe lépésekor tényleg működő tanárok közül mindazok, akik az 1883. évi XXX. törvénycikk 29. szakaszában előírt feltételeknek megfelelnek, mint rendes tanárok, illetve helyettes tanárok megmaradnak, s ha ilyenek ama tanszékeken vannak, amelyekre a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter nevez ki, azokat a tőle kinevezendő tanárok közé átveszi.

8. Az erdélyi róm. kath. státus gondoskodik arról, hogy a Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnázium összes tanárai az országos tanári nyugdíj-intézetbe belépjenek és kötelezi magát, hogy a Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnáziumnak e szerződés érvénybe lépésekor tényleg alkalmazásban levő s az országos nyugdíj-alapba felvett tanárai után a multa nézve az összes járulékokat az erdélyi róm. kath. gimnáziumi és tanítóképezdei tanári nyugdíj-alapból, valamint jövőre nézve az iskola fenntartási járulékokat első sorban a tandíjnak e célra szedett része felhasználásával kifizeti és a tanárokkal is a reájuk eső befizetéseket teljesítteti.

9. Az erdélyi róm. kath. státus az 1883. évi XXX. törvénycikk 47. szakaszának a) pontja értelmében kijelenti, hogy az erdélyi róm. kath. tanulmányi alap tulajdonában levő és eddig a Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnázium céljaira szolgáló, akár az erdélyi róm. kath. tanulmányi alapon kezelt, akár a Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnáziumban kezelés alatt hagyott alapítványokat, ingó és ingatlan vagyont, továbbá a főgimnázium részére ezután teendő alapítványokat, nemkülönben a főgimnáziumból befolyó tandíjat továbbra is a Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnázium céljaira fogja felhasználni.

Ha pedig a szerződés akár azért, mert az erdélyi róm. kath. státus, mint a Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnázium főhatósága, az államsegélyt továbbra is igénybe nem venné, akár bármely más okból megszűnnék, e főgimnáziumnak az államsegély igénybevételeből származott minden vagyoni gyarapodása és felszerelése az erdélyi róm. kath. tanulmányi alapnak kizárólagos tulajdonában marad s azíránt az állam sem tulajdoni, sem tulajdon megosztási, sem más-nemű igényt nem támaszthat.

10. Az erdélyi róm. kath. státus kötelezi magát, hogy az 1883. évi XXX. törvénycikk 47. szakaszának b.) pontja értelmében a Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnáziumban az állami segély igénybevételenek időtartama alatt a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől a rendelkezése és közvetlen vezetése alatt álló főgimnáziumok részére kiadott vagy jövőben kiadandó tantervet fogja alkalmazni a helyi tantervekre megállapított engedmények igénybevételeivel.

A tanítás nyelve a főgimnáziumban továbbra is és állandóan a magyar lesz.

A használandó kézikönyvek megállapításánál e szerződés első pontjában említett hatáskör szabályzat nyolcadik pontja továbbra is érvényben marad.

11. E szerződés első pontjában említett hatáskör szabályzatnak a tandíj megszabására s annak fizetése alól való felmentésére vonatkozó második pontja oly korlátozással marad érvényben, hogy a Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnáziumban a tandíj az állami középiskoláknál szedett tandíjat túl nem haladhatja. Másfelől azonban e tandíj a beíratási díjon és a középiskolai tanári nyugdíjalap részére szedendő járulékon kívül tanévenként legelább 40 K. azaz Negyven korona kell hogy legyen. Az erdélyi róm. kath. státus a Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnáziumban szedendő tandíjra és a tandíj fizetése alól való felmentésre vonatkozó szabályzatot a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek bemutatja.

12. A Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnázium tanáira vonatkozó fegyelmi eljárás tekintetében az e szerződés első pontjában említett hatáskör szabályzat tizenkilencedik, huszadik és huszonegyedik pontjai továbbra is fenn-tartatnak.

13. A Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnáziummal összeköttetésben álló róm. kath. finövelő-intézetre vonatkozólag e szerződés első pontjában említett hatáskör szabályzat tizennyolcadik pontja továbbra is érvényben marad.

14. Az erdélyi róm. kath. státus kötelezi magát, hogy e szerződésben biztosított állami segély hováfordításáról minden évben okmányokkal megokolt részletes számadást terjeszt fel a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez jóváhagyás végett. Egyébként e szerződés első pontjában említett hatáskör-szabályzat negyedik pontja érvényben marad.

15. E szerződést a szerződő felek négy eredeti példányban állítják ki, melyek közül az első példány a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteré, a második példány az erdélyi róm. kath. státusé, a harmadik példány a kolozsvári tankerületi kir. főigazgatóé és a negyedik példány a Csíksomlyóról—Csíkszeredára áthelyezendő róm. kath. főgimnáziumé.

Kolozsvárt, 1907. évi július hó 15-én tartott ülésből.

Az erdélyi róm. kath. Státus Igazgatótanácsa.

Béldi
alelnök.

(P. H.)

Kuncz Elek
tanker. kir. főigazgató,
mint miniszteri biztos.

Dr. Bochkor Mihály
titkár.

(P. H.)

81,724. szám.

Ő császári és apostoli kir. Felségének folyó évi július hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározása alapján elfogadom.

Budapest, 1908. július hó 15-én.

A miniszter helyett:

(P. H.)

Molnár
Államtitkár.

Szám 2522—1908.

Az 1908. évi november hó 12-én Kolozsvárt tartott erdélyi róm. kath. Státus-gyűlés jegyzőkönyvének 9. pontja alatt foglalt határozat alapján jóváhagyatik.

Gr. Majláth G. Károly
erdélyi püspök, mint elnök.

Gr. Béldi Ákos
világi elnök.

(P. H.)

Dr. Ujfalusi József
egyházi jegyző.

Dr. Szamosi János
világi jegyző.

A szerződés tartozéka az alább következő s a szerződés keletkezése idején megállapított szükségleti és fedezeti költségkimutatás :

A.) Szükséglet.

	Korona	f.
1. Négy rendes tanár évi fizetése á 2400 K. összesen	9600	—
2. Négy á . 2600 "	10400	—
3. Három á . 2800 "	8400	—
4. Két á . 3200 "	6400	—
5. Két " " " " á 3600 " "	7200	—
6. Igazgatónak, aki a rendes tanárok közé van számítva működési pótlék	800	—
7. A 15 rendes tanárnak, ide értve az igazgatót is, és tornatanítónak ötödéves korpótléka	7900	—
8. Nyolc rendes tanár lakbére á . 480 K.	3840	—
9. Hat " " á . 600 K. (Igazgató bennlakással)	3600	—
10. Egy párhúzamos osztálynál alkalmazott helyettes tanár fizetése	1600	—
11. Tornatanító évi fizetése 1600, 1800, 2000 K. 10 évi emelkedés mellett és lakbére 350 K.	2150	—
12. Ének és zenetanító évi díja	900	—
13. Iskola-orvos és egészséggyógytanár évi díja	400	—
14. Két iskola szolgáknak 600—500 K. (bennlakással)	1100	—
15. Házi átalány (fűtés, világítás stb.)	2400	—
16. Tanszerátalány	1600	—
17. Épületek jókarbantartása és tűzkár elleni biztosítása	600	—
18. Tanári fizetések után fizetendő iskola fenntartói díjjárulék	1740	—
19. Épület és felszerelések kamategyenértéke . .	4600	—
Összes szükséglet :	75230	—

Azaz Hetvenötezerkettőszázharminckorona.

B.) *Fedezet.*

		Korona	f.
1	Erdélyi róm. kath. státus hozzájárulása készpénzben betudva a régi tandíjjárulékokból és beíratási díjakból ide fordított 5970 koronát	32566	—
2	Legalább 40 koronás tandíjjövedelem a tanuló 25 %-ának felmentésével	6064	—
3	Épület és felszerelések kamategyenértéke	4600	—
4	Kért és szükségelendő államsegély összesen	32000	—
Összes fedezet:		75230	—

Azaz : Hetvenötezerkettőszázharminc korona.

Kolozsvár, 1907. évi július hó 15-én tartott ülésből.

Az erdélyi róm. kath. Státus Igazgatótanácsa.

Béldi
alelnök.

(P. H.)

Kuncz Elek
tanker, kir. főigazgató,
mint miniszteri biztos.

Dr. Bochkor Mihály
titkár.

(P. H.)

Ezen szerződésből kifolyólag a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a főtanhatóság előterjesztésére 1909. évi március hó 19-én kelt 31,907. sz. rendeletével Ferencz Gyulát a latin-görög, Szlávik Ferencet a magyar-latin, Mayer Jánost a magyar-német, Eröss Józsefet a latin-történelem és Jakab Antalt a meny-nyiségtan-természettan tanszakra állami alkalmazottakul kinevezte.

Iskolai ünnepségek. A márc. 15-én rendezett ünnepségen kívül, melyről „Önképzőkör” cím alatt már fennebb megemlékeztünk, X. Pius pápa Ő szentsége 50 éves áldozári jubileumára 1908. okt. 11-én következő műsorral rendeztünk ünnepséget: 1. Részlet „Hunyady” c. dalműből, Erkel Ferentől. Előadta az ifjúsági zenekar. 2. Megnyitó beszédet mondott Pál Gábor igazgató. 3. Alkalmi ének, vegyeskar, zenekísérettel. 4. Ünnepi beszédet mondott Kassai Lajos tanár, finőveldei igazgató. 5. „A gyermek álmái”, vegyeskar, zene és harmónium kísérettel, Dománffytól. 6. „X. Pius aranymiséje”, Párkányi Nor-

bertől, szavalta László Antal VIII. oszt. tanuló. 7. A multak emlékei, Palotássy után két hegedűre és harmóniumra, Dománffytól. Előadták Jerzsák Béla és László Antal VIII. o. tanulók. 8. „Az egyház élete“, Kemenes Ferencről, szavalta Ruz Sántha István VI. o. tanuló. 9. Pápai hymnus, unisono, zenekisérettel.

Nov. 5-ike helyett 8-án d. e. 11 órakor rendeztünk iskolai ünnepséget az ifjúság védőszentjének, Szent Imre királyi hercegnek tiszteletére a következő műsorral : 1. „Ének Szent Imréről“, vegyeskar harmónium kísérettel. 2. Ünnepi beszédet mondott László Antal VIII. o. tanuló. 3. Románc, Nyisznyaitól, tenorsóló, harmónium kísérettel, énekelte Ferenczy Sándor VIII. o. t. 4. „Szent Imre herceg“, Garay Alajostól, szavalta Ruz Sántha István VI. o. t. 5. Andante és Allegretto, Masastól, hegedűn előadta Fekete Endre III. o. t. 6. „A gerlepár“, Mindszenti Geontól, szavalta Sándor Gergely VI. o. t. 7. Nemzeti dal, harmónium kísérettel énekelte a férfikar. 8. Kurucdalok, játszott a ifjúsági zenekar.

Ez atatt a cim alatt számolunk be intézetünknek egy jubiláris ünnepségéről, melynek tárgya Jakab Antal tanártársunk volt, aki ezen tanévvel töltötte be 30-ik szolgálati esztendejét.

A június 13-án d. u. 5 órakor tartott ünnepség lefolyása következő volt :

Igazgató az intézet e célra feldiszipített nagytermében össze gyűlt nagyszámú intelligens közönség előtt felkérte Bálint Lajos főesperes, püspöki biztost, Kassai Lajos tanárt és finöveldei igazgatót és Bocskor Antal kir. törvényszéki bíró urakat, hogy a jubilánst az ünnepségre meghívják, aki a küldöttség élén és tanártársai kíséretében megjelenván, az ifjúsági ének- és zenekar együttes megnyitó előadása után Pál Gábor igazgató a tanártestület nevében a következő beszéddel üdvözölte :

Tisztelt Kartársam !

Kedves Barátom !

Ünnep van ma nemcsak a Te és hozzátartozóid lelkében, hanem minden tisztelőd, minden jóra való tanítványod és minden munkatársad lelkében is. Ezen ünnepi hangulatot a kötelességtudásnak, szorgalomnak és 30 évi sikeres munkálkodásnak, melyet kifejtettél, közvetlen szemlélete kelti mindnyájunkban,

akik itt most tiszteletedre, üdvözlésedre és ünneplésedre összegyűltünk.

30 év az idő végtelenségében csak egy röpké pillanat, de az emberi hivatás teljesítésének idő mértékével mérve, nagy idő. Különösen hosszúnak látszik az ifjú szemében, ki előtt a múlt a gyermek évek kódéba vész, a jövőt pedig a messze távolban sejti és azt hiszi, hogy olyan határtalan, mint a minő bizonytalan.

A meglett ember határozottabb és biztosabb mértékkel méri az időt, mert az élet küzdelme tapasztalatokban gazdaggá és a helyesebb mérték alkalmazásában gyakorlottá teszi. Csakhamar átlátja, hogy az élet első fele arra való, hogy reá készüljünk a gondterhes második felére, midőn a hivatás kötelességét kell nap-nap után teljesíteni, hogy tisztességgel betölthessük azt a szerepet, melyet a Gondviselés bölcsesége számunkra kijelölt.

Aki választott pályáján a kötelesség teljesítésben 30 évet úgy tölt el, mint Te eltöltöttél, annak joga van olyasféle örömhöz és nemes önérzethez, mint aminő lelkedet mai napon méltán elárasztja.

Ebben az örömben osztozni első sorban kedves hozzád tartozóidnak van joga és minckünk munkatársaidnak, akik hosszabb-rövidebb idő óta tanúi vagyunk azon gondosságnak és pontosságnak, mellyel kötelességeidet naponként teljesítéd, mellyel feladatodnak legjobb tudásod és becsületes lelkiismereted szerint mindig megfelelni törekedtél.

Ebben leli magyarázatát az, hogy 30 évi tanári működésed jubileuma alkalmából először munkatársaid köszöntenek és üdvözölnek. És hogy ezek nevében miért épen én: annak is, mint mindennek, megvan a maga oka.

Isten kegyelméből én vagyok ezidő szerint legidősebb tagja annak a munkás csapatnak, melybe Te is tartozol, s amely hivalkodás nélkül, csendben, de kitartással végzi napi munkáját, a vezetésünkre bízott ifjúságnak további tanulmányaira való előkészítését. Én vagyok a koronatanú ebben a csapatban, aki mint 30 éven át munkatársad, vallomást tehetek arról, hogy nemcsak lelkiismeretes pontossággal és szorgalommal teljesítetted kötelességeidet mindenkor méltán kiérdemelve a főtanhatóság elismerését s tanítványaidnak igaz szeretetét és tiszteletét, hanem egyébként is követendő példát szolgáltatattál azoknak, akiket oktattál.

Példát szolgáltatattál főként abban, hogy a jutalmat a jól teljesített kötelesség tudatában, a boldogságot a családi otthon

küszöbén belől kell keresni. Megmutattad, hogyan lehet megtalálni a munkában megfáradt testnek és léleknek az üdülést; hogyan lehet hasznosan értékesíteni azt az időt, mely a szórakozásra, a lelket felvidítő élvezetre szükséges; hogyan lehet gyönyörködni a saját kezded ültette fák életének szemléletében és gyümölcseinek élvezetében.

Igazi bölcseséggel követted Eötvös József aranytanácsát, melyben azt mondja: „Ne szóljatok oly könnyeden az élet apróságairól: a lomb, mely a nap ragyogó sugarait előttünk eltakarja s melynek árnyékában napunk forró óráiban megpihenünk, apró levelekből áll.”

Te is apró levelekből raktad össze azt a lombot, melynek árnyában a multnak kedves emlékeit élvezheted s további kötelességeidet a multhoz híven teljesíteni fogod.

Aki így tölt el férfi korából 30 évet, az méltó, hogy ünnepeljen, de méltó arra is, hogy ezen ünnep emléke megörökíttessék.

Ha eddig hallgattunk, most már ezen ünnepies napon kijelenthetem tanártársaid és volt tanítványaid nevében, hogy a megörökítésre valóban gondoltunk, de nem valami csillogó emléktárgy átnyújtásával, hanem egy értékesebbnek, egy jutalmi alapítványnak létesítésével, mely ideális munkaköröd, tanári minőséged természetének inkább megfelel.

Legyen ez emléktáblája a mai napnak és hirdetője annak a nemes törekvésnek, mely emléket is úgy állít az érdemnek, hogy egyszersmind a jövő generatio tökéletesbítését mozdítsa elé.

Ez a jutalmi alapítvány, melyet tanártársaid, tanítványaid és más tisztelőid adtak össze s melynek alapítólevelét jelen ünnepélyes alkalommal átadom, nevedet fogja viselni és évi kamataival jutalmazni egy háromszéki vagy csiki székely származású, jó magaviseletű ifjút, aki intézetünk V—VIII. osztályának valamelyikében a Te munkálkodásod mezején, kedvelt tantárgyadban, a mennyiségtanban kiváló előmenetelt tanusít; oly módon azonban, hogy évi kamataiból egy százalék a tőkét növelje, hogy ezen hivatásának később még nagyobb jutalom nyújtásával felelhessen meg.

Fogadd szeretettel a tisztelet és szeretet ezen zálogát, őrizzed és gyarapítsad azon kulturális célra szolgáló vagyonnal egyetemben, mely az itteni iskolák, köztük a mi intézetünk támoga-

tására is van hivatva s melynek gyümölcsöztetése már hosszú idő óta hűséges kezelésedre van bízva.

Isten tartson meg soká, hogy még hosszú ideig élvezhesd hozzátartozóid, munkatársaid és tanítványaid szeretetét, tisztetét és nagyrabecsülését.

Éljen intézetünk jubiláns tanára !

Egy újabb énekszám után Szász Lajos vármegyei főjegyző a volt tanítványok nevében üdvözölte következő beszéddel :

Mélyen tisztelt Tanár Úr !

Örül a lelkem, hogy azon számosak közül, kiknek a legutóbbi 30 hosszú év alatt a tkts. Tanár úr szívjóságában, fennkölt szellemének adományaiban és lelkiismeretes pontossággal végzett önfeláldozó kulturális munkásságának áldásaiban részesülni módunkban állott, éppen én jutottam a kiváló szerencséhez, hogy a tkts. Tanár urat nehéz pályájának mai dicsőséges állomásán volt tanítványai nevében őszinte szívvel, meleg szeretettel, hálás érzelmekkel üdvözölhetem.

Ez a magasztos életpálya, melynek mai kimagasló pontjához eljutottunk s amelyet méltán megérdemelt ünneplésben részesíteni, őszinte örömünkre szolgál, oly szép, oly tanulságos és oly gazdag egyuttal, hogy annak kellő méltánylásához minden szó kevés, fukar és szegényes ; különösen kevés és szegényes az, mely az én kevésbé hivatott ajkaimról jön.

Mert hiszen lehet-e kellően méltányolni azt az ernyedetlen szorgalmat, a szakadatlan munkásságot, a fáradságot nem ismerő lelkes buzgalmat és az állandó tevékenységnek ama szívósságát, melyet a tkts. Tanár urnak 30 éves áldásdús működésében mindnyájunknak tapasztalni bő alkalmunk kínálkozott ; ama munkásságot, mely nemzedékek tudományos oktatása, szeretetteljes vezetése és hazafias irányítása által ránk, vármegyénkre, szeretett székhely nemzetünkre, édes hazánkra meghálálhatatlan áldást, a tkts. Tanár úrra pedig nyugodt öntudatot, lélekbeli megnyugvást ugyan, de egyuttal fogatkozást a testi erőbben, barázdákat a sima homlokra és ezüstös szálakat a hajdan sötét fűrtök közé hozott ?

És mi 30 hosszú esztendő minden órájára felosztott, egy

küzdelmes emberélet egész férfi korszakát lefoglaló odaadó munkát alig pár negyedórányi ünnepléssel honorálni vélünk.

Igen, mert a szív rejtett érzelmeinek a mai korban is van még némi becse ; a tisztelet, a szeretet, a ragaszkodás és a hála érzelmei szívünkben ma is élnek és a mai lélekemelő ünneplés koszorújába szánt ezen virágok illatának meg kell találnia az utat nagyrabecsült régi tanárunk jóságos szívéhez s ott éppen olyan édes, éppen olyan meghatóan tiszta érzelmeket kell kiváltania, mint a milyeneket mi, volt tanítványai, hálás keblünkben szeretettel ápolgatunk.

Nagy szerencsénk, de számítunk is rá, hogy a tkts. Tanár úr jóságos szíve képes egy pár röpke pillanat szelid örömeiért feledni a mult fájdalmait, fátyolt borítani a bánat és keserűségekre, melyekkel fáradságos útját valamikor réges-régen ifjúi könnyelműséggel tele szórtuk !

Ez adja meg, ezen érzelmek kölcsönös találkozása adja meg mai ünneplésünknek a melegséget, színt és gazdagságot s nagyon fogunk törekedni arra, hogy érzelmeink együtt maradása ugyanezen melegség, szín- és gazdagságban még hosszú időn át biztosítva legyen.

Igérjük ezt és szeretettel kérjük, fogadja kegyesen szívélyes üdvözlétünket.

A jelenlegi tanítványok nevében László Antal, most érettségi vizsgát állott ifjú intézett a jubilánshoz méltó és az ifjú szónok egyéniségéhez illő virágos, szép nyelven elmondott köszöntő beszédet, melynek végén egy szép és értékes emléktárgyat nyújtott át volt osztálytársai nevében.

Ezek elhangzása után a jubiláns tanár mondott meghatott hangon köszönetet a megtisztelésnek és szeretetnek ezen megnyilatkozásaért, amit szerényen azon intézetre hárított vissza, melynek ő is egyik tanára. Kifejtette, hogy 30 évi munkálkodása alatt, melyet itt kezdett és itt folytatott, vezérelve a szeretet volt és arra törekedett, hogy tanítványai jellemerős férfiak legyenek, kik az élet küzdelmeiben megállják helyüket. Ezután egyenként köszönetet mondott tanártársainak, volt és jelenlegi tanítványainak, akik együttesen rendezték ezt a mai ünnepséget ; végül pedig köszönetét fejezte ki a közönségnek, hogy jelenlétével ezen intézeti ünnepségnek díszét és erkölcsi értékét emelni szíves volt.

A szép ünnepség az ifjúsági zenekar egy előadott darabja után a jubiláns tanár éltetésével és a vendégek gratulációinak kifejezésével ért véget.

Vallás-erkölcsi állapot. Az ifjúság a téli hónapok kivételével mindennap testületileg vett részt a szentmisén a tanárok kíséretében. Vasárnapokon isteni tisztelet előtt a négy alsó és négy felső osztály külön-külön csoportban exhortációt hallgatott, más ünnepnapokon pedig az áhitatos közönséggel együtt jelent meg a nagy misén és ott hallgatott szentbeszédet.

A kath. vallású ifjak a tanév alatt négyszer végeztek gyóntást és áldozást együttesen: szeptember hóban, az adventi és nagybőjti időszakokban és pünkösd előtti pénteken, püspök úr itt léte alatt. A nagybőjti időszakban, március 25—28. napján püspök úr őnagyméltósága gondoskodása és felkérése folytán a III—VIII. osztálybeliekkel főtiszt. P. Baer Mátyás Jézustársasági atya tartott lelki gyakorlatokat. Ugyanekkor az I—II. osztálybeliek lelki gyakorlatait Rész János hittanár vezette, melynek végén az ifjúság tanáraival együtt gyónt és áldozott.

A négy kitűzött napon kívül vasárnaponként szentmisén sokan gyóntak és áldoztak az ifjak közül.

Fegyelmi állapot. Az ifjúság erkölcsi magaviseletének részletesebb elbírálását a hátrább következő táblázatok tüntetik fel, melyek az osztályozás eredményeit összefoglalják. Itt általánosságban annyit jelezni lehet, hogy az ifjúság erkölcsi viselkedés tekintetében a jogos várakozásnak megfelelt. Az ellenőrző tanácskozásokon felmerült fegyelmi esetekről a szülők értesítettek, hogy közreműködésükkel gyermekeik rendre és pontoságra szoktatását elősegítsék s e tekintetben a tanárokat, mint nevelőket, nehéz feladatukban támogassák.

Egészségi állapot. Az ifjúság zöme a kettős finevelő intézetben (szeminárium és internátus) lévén elhelyezve, ezek lakóinak állapota volt irányadó az ifjúság egészségi állapotának elbírálásánál.

A tanév kezdetén gyakran fordultak elé az emésztőszervek hurutos bántalmai, november és december hónapokban ritkábban. A torokhurut és mandulalobb voltak a gyakrabban előforduló betegségek. Januárban, februárban egészen március közepéig, dacára a kemény télnek, ritkán fordult elő betegség, míg április havában a finövelében néhány egyidejű bélhurut eset vonla magára a figyelmet, amelyek azonban egyszerre véget-

érték. Hevenyfertőző bántalom az egész tanév folyamán, sem pedig halálozás nem fordult elő; ezért a lefolyt tanévben az ifjúság egészségi állapotát kedvezőnek lehet mondani.

A tanárok közül egy volt húzamosabb ideig beteg, minek folytán tantárgyainak a helyettesítő tanárok közt beosztásával ideiglenes új órarend készítése vált szükségessé. Ettől eltekintve a helyettesítések többségét az esküdtszéki tárgyalásokra három ízben behívott tanárok távolléte okozta. Októberben és februárban két-két- és júniusban egyszerre három volt kisorsolva, ki-ki mindenkor egy hétnél tovább kellett helyettesíteni, ami kétségtelenül a tanítás rendes menetének megzavarásával jár.

Az intézet áthelyezése. 13 esztendő múlva a felvetett eszme és a törvényhatósági közgyűlés nagytermében elhangzott millenáris ünnepi határozat után, mellyel e cél megvalósítására százezer koronát szavazott meg a közgyűlés, végre valahára a megvalósulás szemmel látható, kézzel fogható bizonyítékai emelkednek ki a földből. A főgimnázium és internátus alapfalai a Csíkszereda város felajánlotta területen készen vannak, hogy rajtok nemsokára egy impozáns épület falai is megjelenjenek, hirdetve Csík vármegyének és a magyar államnak a kultúra érdekében hozott áldozatát.

Ahányszor végig sétálunk az épülő falak mellett, mindannyiszor az örömrzethez egy kis keserűség is vegyül azon csonkaság miatt, mely a finevelő intézet építésének elmaradásával már is mutatkozik és az építés tovább haladásával fokozatosan mind szembetűnőbbé fog válni. És ami sajnos: ezen déli szárny építésének elmaradásából nincs és nem lesz senkinek haszna, minden érdekelt tényezőnek csak kára származik belőle. Legnagyobb bizonyára a státusnak, mert később csak drágábban, nagyobb költséggel válthatja be kötelezettségét. Kiseb, de érezhető kára lesz magának a finevelő intézetnek, mely csíksomlyói otthonában maradv, csupán alapítványos ifjak után kapandó ellátási díjakból kell, hogy fedezze a dologi szükségleteket, mikre eddig a fizeteses tanulók évi 50 K. többletdíjai nyújtottak fedezetet. Az építés elmaradását érezni fogja a csíksomlyói tanítóképző is, mely rég várja, hogy valahára fontos hivatásának teljesítésére alkalmas otthont nyerjen a megüresedő szemminárium és internátus jelenlegi épületében. Még leginkább elviselhető lesz az a szemet sértő biformítás, ami a távoli szemlélő tekintetét fogja sérteni a gimnáziumi főépület egyik szár-

nyát alkotó résznek hiánya miatt. Elviselhető, mert a meglévő szárnyból nyugodtan várni lehet a másíknak valamikor csak bekövetkező kialakulását.

Az új gimnázium és internátus építésének megkezdése és folytatása a környékbeliek szeme előtt történik ugyan, de a későbbi idők számára mégis nem fölösleges feljegyezni, hogy miként a mult tanévi Értesítőben már jelezve van, az építéshez szükséges fedezet az ott elmondott forrásokból biztosítva lévén, az építést vezető egyházmegyei mlts. igazgatótanács a részletes tervek elkészíttetéséről gondoskodott, az építést és a különböző szakmunkákat 1908. november hóban megtartott versenytárgyaláson a vállalkozóknak kiadta és velők a szerződést megkötötte; mégpedig az építésre, mint fővállalkozóknak Wusinczky Testvérek és Preisner József brassói építő cég, a kőfaragó munkákra Nagy és Reimann kolozsvári, a bádigos és felíratí munkákra Makkay József kolozsvári, a vasmunkákra a Vasgerendákat Árúsító Részvénytársaság budapesti, a cementpadozati munkákra Gurizatti Antonió kolozsvári, az üveges munkákra Hunwald Gyula kolozsvári, a kályhás munkákra Erlich és Társa budapesti, a kárpítos munkákra Fogolyán Endre sepsiszentgyörgyi, a vízvezetéki és csatornázási munkálatokra Törzs és Ormai kolozsvári, a villamos csengő és villámhárító munkálatokra Szalay és Deutsch budapesti, a vasbeton munkálatra Walla József budapesti cég ajánlatai fogadtattak el.

A folyó 1909. évi január havában tartott igazgatótanácsí gyűlésen megalakíttatott és kineveztetett az építő bizottság, mely csakhamar megalakult, jegyzőjévé Szlávík Ferenc főgimnáziumi tanárt választván meg, s a vett utasítás folytán működését jan. 28-án a teleknek Csíkszereda várostól átvétele és a Wusinczky Testvérek vállalkozóknak az építés céljára átadásával működését megkezdette. Azóta már több fontos kérdés megvitatásában, minők a finevelő intézet (szeminárium) egyidejű építése, a központi rendszerű fűtés beállítása, az internátusban a pince helyiségek bővítése, az építés ellenőrzésének módja, a világítás kérdése és több más dologról tanácskozott és tett előterjesztést a mlts. igazgatótanácshoz.

Az építési engedély kiadását megelőzőleg március 22-én a hatósági helyszíni szemle megtartatott, a kerítés vonalak kitűzetek és 29-én az első kapavágás megtörténtével a munka megkezdődött. Április közepéig a nagymérvű földmunkából a leg-

szükségesebbek annyira előhaladtak, hogy az alapozási munka is megkezdődhetett és május végéig annyira haladt, hogy mikor püspök úr ő nmltga. a pünkösdi ünnepekre és az alapkő megáldása végett körünkbe érkezett, már az alap- és pincefalak jórészt készen állottak.

Az alapkő megáldásának ünnepe május 29-én d. e. 11 órakor folyt le a vármegye és város tisztikara, az építő bizottság tagjai, az érdeklődő közönség, a tanuló ifjúság és a munkások jelenlétében.

Püspök úr ő nmltga. az épülő új főgimnázium bejáratától balra, a falak előtt készített lombátorhoz d. e. 11 órakor megérkezvén, igazgató következő beszéddel üdvözölte és kérte fel az alapkő megáldására :

Nagyméltóságú Gróf, Püspök Úr !

Kegyes Főpásztor !

A két hónap óta folyó szorgos munkának ezen színhelyén, hol az ezelőtti években ilyenkor zsenge növényzetet lengetett a tavaszi szellő, alapfalak emelkednek ki a földből, melyek a szemlélő képzeletét egy impozánsnak ígérkező épület körvonalainak megalkotására indítják.

Ez az épület, melynek falait a verejtékes munka eredménye gyanánt nap-nap után emelkedni, nőni látjuk, Csík vármegye közművelődésének életében és ősi középiskolájának, a csíksomlyói főgimnáziumnak történetében nevezetes mozzanat monuméntuma lesz.

Amire felépül, egy harmadfélszázadra visszatekintő intézet krónikáját zárja be, melyet a Szent István királyról nevezett erdőlyrészi Szent Ferenc-rendi szerzet csíksomlyói rendházának tagjai nyitottak meg a XVII. század közepe táján.

A hazafias lelkesedéssel alapított, török-tatár dúlások közben lerombolt és csüggedetlen kitartással kétszer is újra épített gimnáziumban a szerzetház tudós tagjai tanítottak egészen 1848-ig, versenyt tartva a sikerben a Jézustársasági atyák hirneves intézeteivel, melyek Székelyudvarhelyt, Kolozsvárt és más helyeken végeztek kultúrmissziót.

1848-ban a szabadságharc küzdelme tanárt és tanít-

ványt, aki csak arra való volt, fegyverbe szólított. Beteljesült itt is a latin közmondás: „Inter arma silent musae”.

Elismert valóság, hogy úgy a régen mult időkben, mint a közel multban sok jeles férfiúnak adott a csíksomlyói főgimnázium középfokú kiképzést és azok a rajok, melyek belőle évenként kirepültek, bárhova sodorta is őket az élethivatás, a nemzetnek mindenkor hű fiai voltak, kikre a haza jó és rossz viszonyok közt mindig bizvást számíthatott.

Az intézet legutóljára 1883-ban kapott új otthont, új épületet, mely eredetileg gimnáziumnak s finevelőnek készült. Habár a közel multban kétszer is kibővítettett, már szűknek bizonyult és a haladó kor igényeinek többé nem felel meg. Ezért az országgyűlés és Csík vármegye áldozatkészsége a Csíkszereda város felajánlotta ezen tágas helyen egy hosszú időre szóló, díszes kivitelű épületet állít az erdélyrészi róm. kath. státus igazgatótanácsának vezető intézkedése mellett.

Ezen épülő új intézetet csak úgy tekintem, mint egy új méhköpűt, melybe mikor elkészül, a régi intézet most növekedő és erősödő méhrajja, a csíksomlyói főgimnázium ifjúsága, elhelyezkedik, hogy aztán évenként új és új szorgalmas és munkás rajok szálljanak ki belőle, akik hivatva lesznek az állam és társadalom sok kerekű gépezete mellett irányító, vezető szerepet betölteni és magasabb műveltségükkel, finomultabb ízlésükkel az általános művelődést terjeszteni.

A mult és jövő tehát egy fenségesen szép hivatás teljesítésének azonosságában kapcsolódik össze.

A keresztény hit és erkölcs, a hazaszeretet és tudomány ezen épülő templomának alapfalai mellett, az építést végző munkások, a tanuló ifjúság és az érdeklődő közönség jelenlétében hódolattal üdvözlöm Nagyméltóságodat és hálás köszönetemet fejezem ki azon meleg érdeklődéséért és készségeért, mellyel kérésemre ezen épület alapkövének megáldását sok ágú elfoglaltságának kitűzött programjába beilleszteni kegyeskedett. Tisztelettel kérem, hogy mint az Úrnak felkent szolgálja, mint egyházmegyénk főpáspirtora ezen nevezetes építkezés sikeres folytatása, bevég-

zése és majdan a benne folyó szakadatlan szellemi munka sikere érdekében a már elhelyezett alapkövet megáldani méltóztassék, kérve a Mindenhatót, hogy árássza áldását az építésben tovább munkálkodókra, a benne majd összegyűlő és tanulni vágyó ifjakra, azok vezetőire és oktatóira.

Püspök atyánk nagy hatást keltett válaszában azon nézetének adott kifejezést, hogy változó érzelmek között jött ezen új intézet alapkövének megáldására. Atyai fájdalommal gondolt arra, hogy az az ősrégi intézet, amely a Szent Szűz oltalmazó pártfogása mellett oly sok derék, hithű és hazaszerető embert nevelt az egyháznak és hazának, új helyre költözik, de enyhíti fájdalmát az a tudat, hogy új székhelye nem lesz messze a Segítő Szűz megszentelt helyétől. Változik a hely, mert meg kellett változnia, a régi megszentelt hagyományoktól meg kell válnia, de reméli, hogy az új intézet szelleme nem fog változni, ezután is át fogja hatni a mély hit szeretete és ápolása, ami egyedül eredményezte, hogy oly sok belső és külső ellenség támadásaival szemben képesek voltak az igaz hitet megőrizni. Az Úr Jézus szelleme lengje az új intézet felett is. Kéri a Mindenhatót, hogy ebben az új intézetben is adjon oly derék, odaadó igazgatókat, aminőket a múltban is adott, oly tanárokat, akik életük példájával az ifjú lelkek kiművelésére, jellemük fejlesztésére és vallásos érzelmük erősítésére és emelésére mindent megtesznek, akik munkaszerető, az ideálokért lelkesedő, hazájukat nem szavakkal, hanem tettekkel szerető derék polgárokat nevelnek a hazának s hű fiakat az egyháznak, akikben erős legyen a jóság, becsületesség, szorgalom és hit iránti szeretet. Úgy legyen!

Ezután Pál Gábor igazgató felolvasta a következő szövegű s az erdélyi püspöktől aláírt okmányt, amelyet az intézet négy értesítőjével és különféle pénzekkel együtt befalaztak az alapkőbe.

D. a J. Kr. ! Az ifjúságnak Isteni Üdvöztőnk alapította szent egyházunk szellemében való nevelésére, a tudományok és művészetek oktatására, a hazaszeretet apolására, a székelység művelődésének emelésére szolgáló ezen csarnok a magyar állam, Csík vármegye és Csíkszereda város áldozatkészségéből épült az erdélyrészi róm. kath.

státus igazgatótanácsának intézkedése és vezetése mellett a Szent István királyról nevezett erdélyrészi Szent Ferenc-rendi szerzet által harmadfél századdal ezelőtt alapított és 1848-ig ezen hazafias szerzetes rend tagjainak oktatása, 3 évi szünetelés után szerzetes atyák és világi tanerők működése mellett fennállott csiksomlyói róm. kath. főgimnáziumnak Csikszeredára áthelyezése céljára X. Pius pápasaága, I. Ferenc József apostoli magyar király uralkodása, Wekerle Sándor dr. miniszterelnöksége, Apponyi Albert gróf dr. vallás- és közoktatásügyi minisztersége, Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspöksége idejében, az Úrnak 1909-ik és 10-ik esztendejében.

Az áthelyezés eszméjét Kuncz Elek kir. tanácsos, kozlozvári tankerületi kir. főigazgató vetette fel és a honfoglalás ezereidk esztendejében, 1896-ban Bándi Vazul akkori csiksomlyói főgimnáziumi igazgató indítványára Csik vármegye 100,000 koronát szavazott meg az áthelyezés céljára és később vállalta a főgimnáziummal kapcsolatos és ennek észak felé nyuló szárnyát-képező bennlakás (internátus) építési és berendezési költségeit, melyekből az építés a terv és költségszámítás szerint 332,000 koronát vesz igénybe. Csikszereda város pedig e két intézetnek és az erdélyrészi róm. kath. státus által építeni vállalt finevelő intézetnek (szeminárium) elhelyezése céljára mintegy tíz katasztrális hold területet vásárolt össze és ajánlott fel. Az állam 300,000 koronával járul ezen új főgimnázium építéséhez.

Az elvi határozatok kimondásának idején, a millenáris évben Csik vármegye főispánja Mikó Bálint, alispánja Becze Antal volt. Az építés folyama alatt főispán Kállay Ubul, alispán Fejér Sándor, Csikszereda város polgármestere Ujfalusi Jenő dr. Az erdélyrészi róm. kath. státus igazgatótanácsának világi elnöke Béli Ákos gróf, alelnöke Lázár István gróf, előadója Pál István apát-kanonok.

Az építési tervet Pápai Sándor műszaki tanácsos, a státus mérnöke készítette, melynek kivitelével Wusinczky Testvérek és Preiszner József brassói építési vállalkozók bizáltak meg.

Az építő bizottság Mikó Bálint v. b. t. t. elnökle

alatt Kállay Ubul főispán, mint helyettes elnök, Pál Gábor főgimnáziumi igazgató, mint előadó, Pápai Sándor mint művezető, Pap Domokos a csíkszeredai m. kir. államépítészeti hivatal vezetője, mint helyettes művezető, Fejér Sándor alispán, Bálint Lajos felcsíki ker. főesperes, Kassai Lajos főgimnáziumi tanár, fineveldei igazgató és Ujfalusi Jenő dr. polgármester tagokból állott.

Az áthelyezésre váró csíksomlyói róm. kath. főgimnázium tanári karának tagjai: Pál Gábor igazgató, világi, Brassai Károly világi, Csató János egyházi, Eröss József egyházi, Ferencz Gyula világi, Iványi Antal világi, Jakab Antal világi, Kassai Lajos egyházi, Király Henrik dr. világi, Mayer János világi, Márton István világi, Pap András világi, Rész János egyházi, Stoiber Ottó világi, Szilávik Ferenc világi tanárok, Kolonics Dénes dr. a közegészségtan tanára és intézeti orvos és Dományáncz Péter róm. kath. tanító-képző-intézeti rendes tanár, mint ének- és zenetanár voltak.

Isten áldása szálljon mindenkor e hajlékra, a benne oktatókra és tanulni vágyókra.

Kelt Csíkszeredán a készülő új főgimnázium épületének a főbejárattól 7 méternyire az első kiszögellés sarkánál elhelyezett alapkő megáldásának alattírt Majláth Gusztáv Károly gróf Erdély püspöke által végzett ünnepélyes mozzanata alkalmából, az egyezerkilencszázkilencedik évnek május hó 29. napján.

Ezután a főpásztor elvégezte az egyházi szertartást, imájában kérve az Urat, áldja meg az új épületet s a rajta dolgozókat. Imádság közben épüljenek a falak, hogy ezáltal távoztasson el az Úr minden szerencsétlenséget. Isten áldása legyen mindazokkal, kik az új épületben tanítani s tanulni fognak, hogy sok és hasznos munkát végezhesenek s az egyháznak s a hazának derék polgárokat neveljenek. Ekkor az alapkövet az Atyának, Fiunak és Szentléleknek nevében megáldva, három kalapácsütéssel elzárta.

Ezen ünnepi mozzanatnál használt kalapácsot az új intézetben leendő megőrzés végett a főgimnázium igazgatója vette át és ezzel az ünnepség a főpásztor éltetésével véget ért.

Az intézet áthelyezésnek címe alatt valószínűleg még csak egy, — legfőlebb két Értesítőben lesz feljegyezni való, és ezzel a gimnázium „Csíksomlyói” jelzője a dicső múlt emlékei közé helyezkedik el.

VII.

Az ifjúság érdemsorozata.

Az érdemsorozatban előforduló számjegyek ismertetése.

1. Erkölcsei magaviselet.

1 == jó ; 2 == szabályszerű ; 3 == kevésbé szabályszerű.

2. Előmenetel az egyes tárgyakban.

1 == jeles ; 2 == jó ; 3 == elégséges ; 4 == elégtelen. fm. == felmentve ; mt. == magántanuló.

I. osztály.

A tanuló neve	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Számítan	Rajzoló geometria	Széplíras	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
Albert Béla	3	4	4	4	3	3	2	3	2	2	—	2
Ambrus Árpád	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	—	2
Balázs Dénes ism.	3	3	3	3	3	4	3	3	2	3	—	2
Balló István	2	4	4	3	3	3	3	3	3	2	—	1
5 Bartalis János	1	1	1	2	2	1	2	2	2	2	—	1
Bauer István	1	3	4	3	3	4	3	2	2	2	—	1
Bájer Béla	3	3	4	3	2	3	3	3	2	2	—	1
Becze Géza	2	2	3	3	3	1	2	2	2	2	—	1
Bocskor Dávid	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	—	1
10 Boltresz Ferencz	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	1
Bors Ágoston ism.	2	3	3	3	2	3	2	2	2	2	—	2
Botár Géza	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	—	1
Botár László	1	2	2	2	1	3	2	2	2	2	—	1
Csata Antal	2	2	2	2	2	3	1	1	3	2	—	1

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló geometria	Széplírást	Történelem	Ének	Zene	Magaviselet
15	Csiki István	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	—	1
	Csiki József	1	2	2	1	1	2	2	2	1	3	—	1
	Darvas István	2	3	3	2	2	3	2	3	3	2	—	1
	Fazakas Jenő	1	3	3	3	1	1	2	1	2	2	—	1
	Ferenczi Dénes	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	—	1
20	Füleki Béla	3	3	4	4	3	4	4	3	3	2	—	1
	Győrfi Lajos	3	3	4	4	3	3	3	3	3	2	—	1
	Imre József	2	3	3	2	3	2	2	2	2	2	—	1
	Imre Károly	2	3	4	3	3	3	3	3	2	2	—	2
	Jakab Alajos ism.	3	3	4	3	2	3	2	3	2	2	—	2
25	Jakab Lajos	3	2	2	3	2	3	3	2	3	2	—	1
	Kajtár Lukács	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	—	1
	Kedves Antal	3	3	4	3	3	3	3	2	2	2	—	1
	Kovács Antal	2	3	4	3	2	4	4	3	2	2	—	2
	Kovács Lajos	3	3	4	3	2	3	3	2	3	1	2	2
30	Kósa Tamás	1	1	2	1	1	1	1	2	2	2	—	1
	Kozán Imre	2	3	3	3	2	3	2	2	2	2	—	1
	Laczina Vilmos	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	—	1
	László Béla ism.	2	3	3	3	3	4	3	3	2	2	—	2
	László Gáspár	3	4	4	3	2	4	3	3	3	2	—	1
35	László Ferenc	1	2	3	2	2	2	2	1	2	2	—	1
	Léhner Menyhért	2	4	4	3	2	4	3	3	2	2	—	1
	Lux József	2	3	4	2	2	3	3	3	2	3	—	2
	Merza Ferenc	1	1	2	2	1	2	1	2	2	2	—	1
	Mezei Domokos	2	3	3	3	2	2	3	2	2	2	—	1
40	Miska Vilmos	1	2	2	2	1	2	2	3	2	2	—	1
	Orbán József	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	—	1
	Paltán Dénes	1	3	3	3	3	3	2	2	3	2	—	1
	Pfeiffer Jenő	1	1	2	2	1	1	1	2	2	2	—	1
	Rancz Károly	3	3	3	3	2	4	3	3	2	2	—	1
45	Ráduly Zoltán	2	2	2	2	2	2	3	1	2	2	—	1
	Rusz Sántha Lajos	2	3	3	3	2	3	2	2	2	2	—	1
	Sallai János	3	3	3	3	2	3	2	3	2	2	—	1
	Sántha Sándor	2	3	3	2	3	3	2	2	2	2	—	1
	Simon Ferenc	2	2	3	2	2	3	3	2	3	2	—	1
50	Simon József	1	2	2	2	1	2	2	3	3	2	—	1
	Sóbert Aladár	1	2	3	3	2	3	2	2	2	2	—	1
	Szabó Gyula	2	1	2	2	1	1	1	1	2	2	—	1
	Szabó István	2	3	3	3	2	1	2	3	3	2	—	1

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló geometria	Szépíró	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
	Szabó Lajos	2	2	3	3	2	2	2	2	2	2	—	1
55	Szász Lajos	1	2	2	2	2	2	1	1	2	2	—	1
	Tándli Sándor	2	3	3	3	2	3	2	3	2	2	—	1
	Tompos István	3	3	3	3	3	4	2	3	2	2	—	1
	Török Ferencz	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	2	1
	Ugron Ferenc	2	3	3	3	3	3	2	2	3	2	—	2
60	Vágási Béla	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3	—	1
	Vágási Vilmos	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	—	1
	Veress Ádám	2	3	3	2	2	1	2	3	2	2	—	1
	Vizi Imre	3	4	4	4	3	4	4	3	1	3	—	1
	Zaturecki Zoltán	3	3	4	3	3	3	3	3	2	2	—	2

Kimaradt: Erős Zoltán, Ferencz Sándor ism., Lajos Gyula.

Vizsgálatlan maradt: Kuna Géza.

Összesen: 68.

II. osztály.

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló geometria	Szépírá	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
	Adorján Ferenc	3	3	3	2	1	3	3	2	2	2	—	1
	Antal Domokos	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	—	1
	Bakó Gábor	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	—	1
	Bartha Lajos ism.	3	3	3	3	3	3	3	3	1	3	—	2
5	Báldi Miklós gör. kath.	3	3	3	4	3	3	3	3	fm	2	—	1
	Beke Károly	3	3	4	3	3	3	3	3	2	2	—	2
	Biró Ignác	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	—	1
	Boga Lukács	2	3	3	1	1	2	2	3	3	2	—	1
	Csató Károly ism.	3	3	3	2	2	3	2	3	2	2	—	1
10	Csiby Károly	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	—	1
	Csiszér Károly	3	3	3	2	2	3	2	3	2	2	—	1
	Dázbek Géza	1	2	3	3	2	2	2	3	2	2	—	1
	Deák Elek	3	3	4	3	2	3	3	2	1	2	—	2
	Dobai Albert	2	3	3	2	2	1	2	1	1	2	—	1
15	Domokos László ism.	2	2	3	2	2	2	1	3	2	2	—	2
	Fazakas János	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	1
	Gaal Sándor	1	2	2	2	2	1	1	2	2	1	2	1
	Gábosi József	2	3	3	2	2	3	2	3	1	2	2	2
	György Béla ism.	3	3	4	2	2	3	2	3	2	2	—	1
20	Hajnód Béla	3	2	3	3	3	2	2	3	1	2	—	1
	Hankó János	1	2	2	1	1	1	2	1	fm	1	1	1
	Holló János ism.	2	2	2	2	2	3	3	2	3	2	—	2
	Incze István	1	2	3	2	1	2	2	2	1	2	—	1
	Incze János	2	3	4	2	2	3	3	3	3	2	—	2
25	Incze Zoltán	1	2	3	2	1	2	2	2	2	1	—	1
	Karácson Kristóf	1	2	2	1	2	2	1	3	2	2	—	1
	Kovács Béla	3	3	3	2	2	3	3	2	3	2	—	1
	Kovács Gyula ism.	2	3	3	2	2	2	1	3	2	2	—	1
	Kovács Lajos Károly	2	2	2	1	1	1	2	3	2	2	—	1
30	Kristó Béla	2	2	3	2	2	3	3	3	1	2	—	1
	László József	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2	—	1
	Lázár Ferencz	2	3	3	2	1	3	2	3	3	2	—	1
	Márton Áron	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	—	1
	Péter István	2	1	1	1	1	3	2	3	2	—	—	1
35	Rancz Sándor	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	—	1

A tanuló neve	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Számítás	Rajzoló geometria	Szépírtás	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
Simon Ödön ism.	3	3	4	3	3	3	3	3	3	2	—	2
Szebeni János	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2	—	2
Székely Ferencz	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
Tamás Ádám	3	3	4	3	3	3	3	3	3	2	—	2
Veress András	3	3	3	3	3	3	4	3	3	2	—	2

Kimaradt: Id. Péter István, Rancz Ignác, Székedi Ferenc ism.

Összesen 43.

III. osztály.

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Földrajz	Számítás	Rajzoló geometria	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
	Asztalos György	2	2	2	2	2	3	3	1	2	2	—	1
	Balla Sándor	1	2	3	3	2	3	2	1	2	1	2	1
	Balog Sándor	3	3	4	4	3	4	4	3	3	2	—	1
	Báldi Aurélgör. kath.	2	2	3	3	2	3	3	2	2	2	—	1
5	Beke Gábor	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	1
	Bene József ism.	2	2	2	3	3	3	3	2	1	1	1	2
	Codarcea Livius gör. k.	2	3	1	3	3	3	3	2	1	2	—	2
	Császár Sámuel	3	3	3	3	2	3	3	3	2	3	—	1
	Csiszér István	3	3	3	4	3	3	3	3	3	1	2	1
10	Csomortáni Tibor	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	—	1
	Darvas Lázár	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	—	1
	Dávid András	3	3	4	3	3	3	3	3	3	2	—	1
	Dávid Sándor	4	3	3	3	3	3	3	3	2	2	—	2
	Fekete Endre	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1
15	Ferencz Simon	2	3	2	3	3	3	3	3	3	2	—	1
	Ferenczy Márton	1	2	3	2	2	2	2	1	1	1	—	1
	Fülöp Pál	2	2	3	3	3	3	3	2	3	2	2	2
	Gábor István	3	3	4	3	3	3	3	2	1	2	—	2
	Gál Ferenc	2	2	3	3	2	3	3	1	2	1	1	1
20	Györgypál Gábor	3	2	2	3	3	2	3	3	3	2	—	1
	Keresztes Károly	3	3	4	4	3	3	3	3	3	2	—	2
	Keresztes Vince	1	3	2	3	2	3	3	2	3	2	—	2
	Kinszler Gyula ref.	2	2	3	2	2	2	1	1	3	—	—	1
	Koncz Nándor ism.	3	3	3	4	3	3	3	3	2	2	2	2
25	Kovács Ignác ism.	2	3	3	3	2	3	3	2	2	2	2	2
	Kozma István ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	2	1
	Lajos Béla	3	3	4	4	3	3	3	3	2	2	2	2
	Lázár János	1	2	2	3	2	3	2	1	2	2	—	1
	Madaras Sándor	1	1	2	2	2	2	1	1	2	2	—	2
30	Madár Lajos	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2	—	1
	Orbán Péter	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	—	1
	Péter Ferenc	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	—	1
	Péter Imre ism.	3	3	3	3	2	3	3	2	2	2	—	2
	Péter János	3	3	3	3	4	3	3	3	2	2	—	2
35	Péterffy Imre	1	1	2	1	1	2	1	1	3	2	—	1
	Révész Jenő ref.	2	2	2	3	3	3	3	2	1	—	2	1
	Rusz Sántha Albert	2	3	3	3	3	3	3	2	1	2	2	1

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Földrajz	Számítás	Rajzoló geometria	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
	Sallay Ferenc	1	2	2	2	2	3	3	2	2	2	—	1
	Sárosy Antal	3	3	4	3	3	3	3	3	3	2	—	1
40.	Solnay Sándor gör. kath.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	—	2
	Sóbert Ferenc ism.	3	2	2	3	3	3	3	3	2	2	—	1
	Stúlmüller Antal	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
	Tamás Péter	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	—	1
	Tekse János	1	1	1	2	2	2	1	1	2	2	—	1
45	Tischler Endre	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	1
	Tompos Károly	1	2	2	2	2	3	2	2	2	1	1	1
	Török Árpád	1	1	1	1	2	2	1	2	3	2	—	1
	Vass István	1	1	2	2	2	3	3	2	3	1	2	2
	Voloncs Ferenc	1	3	3	3	2	3	3	3	2	2	—	1

Kimaradt: Bartalis Lázár, Csiszér József ism., Farkas Gyula ism., György János és Rózsa Géza.

Összesen 54.

IV. osztály.

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiség	Rajzoló geometria	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
	Albert István	1	2	3	2	2	1	2	2	2	1	---	1
	Ambrus Endre	3	3	4	3	3	3	3	3	2	2	---	1
	András Gyárfás	2	2	3	3	3	2	3	3	2	2	---	1
	Ábrahám Ambrus	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	---	1
5	Bara Márton	3	2	3	3	2	3	2	2	2	2	2	1
	Bauer Imre	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	---	1
	Bedő Ábrahám	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	---	1
	Bencze Béla	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	---	1
	Berecz István	1	2	1	2	2	1	1	1	1	1	---	2
10	Blénesy Sándor	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	---	1
	Biró Sándor	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	---	1
	Borbándi Lajos	2	3	3	3	2	1	3	3	2	2	---	1
	Bors István	1	2	2	2	2	1	2	1	1	2	---	1
	Codarcea Sabin	3	3	1	3	3	2	3	3	1	2	---	2
15	Csedő Sándor	3	3	3	3	2	2	3	3	1	2	---	2
	Csíki István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	---	1
	Csíki János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	---	1
	Csutak Bálint	3	3	3	3	3	3	3	3	1	2	---	2
	Darvas Albert	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	---	1
20	Domokos Sándor	2	3	4	4	3	4	3	3	2	2	---	1
	Eszenyei Mihály	1	3	3	3	2	3	2	2	fm	2	2	1
	id. Ferenczy Béla	3	3	4	3	2	2	2	2	1	2	---	1
	ifj. Ferenczy Béla	1	1	2	1	1	1	1	2	1	2	---	1
	Füstös Károly	2	3	3	3	2	3	3	3	2	2	---	1
25	Gaál Imre	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	1	1
	Gegő István	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	---	1
	Helwig Vilmos ág. ev.	1	2	2	2	2	2	3	2	1	---	---	2
	Hollanda József	2	3	3	3	3	2	3	2	1	2	---	1
	Holló Ferenc	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	---	1
30	Holló Sándor ism.	2	3	3	3	2	2	3	2	1	2	---	1
	Kánya Lajos	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	1	1
	Kertész Béla	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1	---	1
	Koncz Lajos	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	1
	Kozma Gábor ref.	2	3	4	3	3	4	3	3	2	---	---	1
35	László Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	---	1
	Lukács István	1	3	3	2	2	2	3	3	1	2	---	1
	Miklós Géza	3	3	4	4	3	3	3	3	2	2	---	1

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiség	Rajzoló geometria	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
	Miklós Izidor ism.	3	3	3	2	2	3	3	3	1	2	—	1
	Molnár Károly	2	3	3	3	3	2	3	2	2	2	—	1
40	Nagy János	2	3	3	3	2	2	3	3	2	2	—	1
	Nagy Jenő	3	3	4	3	2	2	3	3	2	2	—	1
	Péli Gyula	2	1	3	2	1	2	3	3	2	2	—	1
	Péterffy Zoltán	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	—	1
	Rancz Lázár	3	3	4	3	3	3	3	2	2	2	—	1
45	Rácz Zoltán	3	3	4	3	3	3	3	3	1	2	—	2
	Silló Bálint ism.	3	3	3	3	2	3	2	3	2	2	—	1
	Simon György	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	—	1
	Székely Károly	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	—	1
	Székely Rezső	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	—	1
50	Szopos Károly	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	—	1
	Tímár Sándor	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Zakariás Gerő	2	3	4	3	3	2	3	2	2	2	—	2
	Xántus Dávid	1	2	2	2	2	1	3	2	1	2	—	1

Összesen : 53.

V. osztály.

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög-p. irodalom	Görög-pótló rajz	Történelem	Természettan	Mennyiség	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
	Adorján Károly	1	1	2	2	2	—	—	2	1	2	2	2	—	1
	Ambrus János	1	2	2	3	3	—	—	2	3	3	1	2	—	2
	Baky József	1	3	2	3	—	3	2	2	2	1	1	1	1	1
	Bene János	1	1	2	2	1	—	—	1	1	1	2	1	2	1
5	Berecz Gyula	2	3	2	3	—	2	2	2	2	2	1	2	2	2
	Biró Ferenc	1	3	2	2	1	—	—	2	1	1	2	2	—	1
	Botár Árpád	2	3	3	3	3	—	—	3	3	3	2	2	—	1
	Both Ferenc ism.	2	3	3	3	—	4	3	3	3	2	1	2	—	1
	Csiky Károly	3	3	3	3	—	3	3	3	3	4	1	2	1	2
10	Csiszér Béla	2	3	3	3	3	—	—	3	3	2	2	2	—	1
	Csiszér Sándor ism.	2	3	3	3	—	3	2	3	3	3	2	2	—	2
	Dávid Árpád ism.	2	3	3	3	—	3	1	3	3	3	3	2	—	1
	Demeter Gábor	2	2	3	3	2	—	—	3	2	3	3	2	—	1
	Fejér Gerő	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1
15	Gál János	1	2	3	3	—	2	2	1	1	2	fm	2	—	1
	Gál Zoltán	2	3	3	3	3	—	—	3	3	3	2	2	—	1
	Gáspár Jenő	1	1	2	1	2	—	—	2	1	2	2	1	—	1
	György Imre	1	1	2	1	1	—	—	2	1	2	1	2	—	1
	Györgypál Gábor	2	2	2	2	2	—	—	2	2	2	2	2	—	1
20	Hancz Lajos	2	2	2	2	2	—	—	2	2	3	2	2	—	1
	Ilyés Lajos	1	2	2	1	—	1	1	2	2	2	1	1	1	1
	Imets Ákos	2	3	3	2	3	—	—	2	2	3	2	2	—	1
	Kádár István	1	2	2	1	2	—	—	2	1	2	2	1	1	1
	Kállai Géza	2	3	3	4	—	3	2	2	3	3	1	2	—	2
25	Karda István	1	1	1	1	—	—	—	1	1	1	1	1	—	1
	Kazatsai Antal	3	3	3	3	—	3	3	3	3	3	2	2	—	2
	Kovács László	2	3	3	4	—	3	2	2	3	3	3	2	—	1
	Lajos Balázs	1	1	1	1	1	—	—	1	1	2	2	1	2	1
	Lakatos Imre	1	2	1	2	1	—	—	1	2	1	2	2	—	2
30	Madaras István	2	3	3	3	—	3	2	3	3	2	2	2	—	1
	Madár István	2	3	3	3	—	2	2	2	3	3	2	2	—	2
	Pál Vencel	3	3	3	3	—	3	3	3	2	3	2	2	—	1
	Péter Imre	1	1	2	1	1	—	—	1	1	2	2	2	—	1
	Péter István	1	3	3	3	—	2	1	3	2	3	1	2	—	1
35	Ráduly Benjamin	3	3	3	3	3	—	—	3	3	3	2	1	—	2
	Sándor Imre	3	2	3	3	—	3	2	3	2	3	2	2	—	1
	Szász Miklós	3	3	3	3	—	3	2	3	2	3	2	2	—	1

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görögp. irodalom	Görögpótló rajz	Történelem	Természettud.	Mennyiség	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
40	Szőcs Zoltán	3	3	3	2	—	3	3	3	3	3	2	2	—	2
	Tankó Károly	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1
	Vaszi István	1	3	3	3	3	—	—	2	2	2	2	2	—	1
	Zakariás Bálint	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1
	Zakariás László	2	3	3	3	—	2	2	2	2	3	1	1	1	1

Összesen : 42.

VI. osztály.

A tanuló neve	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög. irodalom	Görögptió rajz	Történelem	Természettan	Mennyiség	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
Bakó Kálmán	1	2	2	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Bándi József	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	—	2
Csata Vencel	2	2	2	2	—	2	1	2	1	2	1	1	—	2
Gergely Károly	2	3	2	2	—	2	1	2	2	1	2	1	—	2
5 Herzegowatz Ervin	2	3	2	3	—	3	3	3	2	3	1	1	—	2
Kapitán János	2	3	3	3	—	2	3	2	1	2	3	2	—	1
Karda Ferenc	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	1	—	2
László Géza ism.	2	3	3	3	—	3	1	2	1	3	3	2	—	1
László Zoltán	2	3	3	3	—	2	1	2	2	3	fm	2	—	1
10 Pál Gergely	3	3	3	3	—	3	3	2	3	3	1	1	—	1
Rafal Alajos	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	1	—	2
Rózsa József	1	1	2	1	1	—	—	1	1	2	1	1	—	1
Rusz Sántha István	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	—	2
Sándor Gerő	1	3	2	2	—	2	2	2	1	2	1	1	—	1
15 Szász Imre	3	3	3	3	—	3	3	3	2	3	3	2	—	2
Szörcey Elek	3	3	3	3	—	3	3	3	3	3	2	2	—	2
Tamás Ignác	1	2	2	1	2	—	—	1	1	2	1	1	1	1
Tódor József	1	2	2	2	2	—	—	1	1	2	3	1	—	1
Zakariás Gyula	2	3	3	3	—	3	1	2	2	3	2	1	—	2

Összesen : 19.

VII osztály.

A tanuló neve	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög p. irodalom	Görög p. rajz	Történelem	Természettan	Mennyiség	Egészség	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
Ambrus András	1	3	1	2	1	—	—	1	2	2	1	2	1	—	1
Bálint Ferenc	2	3	3	3	—	2	1	3	3	4	1	1	2	—	1
Erőss Péter	2	3	3	3	3	—	—	2	3	2	2	3	2	—	1
Éltes Endre	2	2	3	3	—	1	2	2	3	3	2	2	1	—	1
5 Fodor Gergely	1	1	1	1	1	—	—	1	2	2	1	2	1	—	1
Gergely Gábor	2	3	3	3	3	—	—	3	4	4	2	3	1	—	2
Kovács Lajos	2	1	2	2	—	2	2	2	3	3	2	2	1	—	2
Márkos Albert	2	2	3	3	—	2	1	2	3	3	2	3	1	—	1
Mialovich Viktor	3	3	3	3	3	—	—	2	4	3	2	2	1	—	2
10 Mihály Gergely	2	3	2	3	2	—	—	2	3	3	2	3	2	—	1
Miklós Domokos	2	1	2	2	—	1	1	1	2	1	1	2	2	—	1
Petres Kálmán	1	1	1	1	1	—	—	1	2	1	1	2	1	—	1
Sántha Imre	1	1	2	2	—	1	1	2	3	3	1	2	1	—	1
Sárosi Béla	2	3	3	3	2	—	—	3	3	2	2	fm	2	—	1
15 Veres Ernő	1	1	2	2	1	—	—	1	2	1	1	2	1	—	1

Kimaradt: Bartha Antal.

Vizsgálatlan maradt: Antal Károly.

Összesen 17.

VIII. osztály.

A tanuló neve		Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görögp. irodalom	Görögpótló rajz	Történelem	Természettan	Mennyiség	Bölcsészet	Torna	Ének	Zene	Magaviselet
	Barabás János	2	1	1	1	—	1	1	1	1	1	2	1	1	—	2
	Bernád Ágoston	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	2	—	1
	Botár Dávid	2	2	2	3	2	—	—	2	2	2	2	2	2	—	1
	Ferenczy Sándor	2	3	2	2	—	2	1	2	3	3	3	1	1	—	1
5	György Imre	2	2	3	3	—	2	1	2	2	2	2	2	1	—	1
	Hajnód Gábor	2	2	3	3	3	—	—	2	2	3	3	1	2	—	1
	Jerzsák Béla	1	1	2	2	1	—	—	1	1	1	1	fm	1	1	1
	Király András	1	1	2	2	1	—	—	1	2	2	1	3	2	—	1
	Lajos István	1	1	1	1	1	—	—	1	1	2	1	2	2	—	1
10	László Antal	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1
	Madaras János	2	1	1	2	—	1	1	1	1	1	2	2	1	—	1
	Pap Gyula	2	3	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	1	—	2
	Pál Béla	1	1	1	1	1	—	—	1	2	1	2	2	1	—	2
	Révész Béla ref.	1	2	3	3	—	2	1	2	2	2	2	1	—	—	1
15	Sólyom Béla	1	2	3	3	—	2	1	2	3	2	2	3	1	—	1
	Tompos Albert	1	1	2	2	—	1	1	1	1	1	2	1	1	—	1
	Veress Péter	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	2	1	—	1
	Dományáncz A. mt.	3	2	2	3	3	—	—	3	3	3	3	—	—	—	—

Kimaradt : Virág Móric.

Összesen : 19.

VIII.

A tanulók statisztikája.

A statisztika alapja		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	I. VIII.
		o s z t á l y								
1. A tanulók számának alakulása az iskolai év folyamán. 2. A felvett és vizsgálatot tett tanulók száma osztályonként.	Pelvétetett az iskolai év folyamán nyilvános tanuló	68	43	54	53	42	19	17	18*	314
	Több, mint az 1907—8. évben	9	—	—	—	19	—	—	—	28
	Kevesebb, mint az 1907—8. évben	—	22	16	1	—	5	5	—	49
	Önként kimaradt	3	3	5	—	—	—	1	1	13
	Tanács folytán távozott	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kizáratott	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Betegség következtében meghalt	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Baleset	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Öngyilkosság	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Az osztályvizsgálatról elmaradt	1	—	—	—	—	—	1	—	2
	Június (és május) hóban osztályvizsgálatot tett	64	40	49	53	42	19	15	17	299
	Pótló vizsgálatot tett	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen osztályvizsgálatot tett nyilvános tanuló	64	40	49	53	42	19	15	17	299
	Több, mint az 1907—8. évben	—	—	—	—	22	—	—	—	22
	Kevesebb, mint az 1907—8. évben	6	20	13	1	—	5	5	1	51
	Felvétetett magántanuló (fiú)	—	—	—	—	—	—	—	1	1
	Osztályvizsgálatot tett magántanuló (fiú)	—	—	—	—	—	—	—	1	1

* Egy tanuló, aki az osztályt önkéntesen ismételte, minthogy vizsgára nem állhatott, a statisztikában nem szerepel.

[illegible]

	A statisztika alapja	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	I-VIII.
		o s z t á l y								
7. Az osztályvizsgálatot tett tanulók megoszlása szülők (gyámjuk, illetőleg más törvényes gondviselőjük) foglalkozása (társadalmi állása) szerint	Gazdasági tisztviselő	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Egyéb gazdasági segédszemély (földmives-napszámos, gazdasági cseléd)	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Nagyiparos, bányanagyvállalkozó	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kisiparos, bányakisvállalkozó	10	5	5	9	—	—	—	1	30
	Ipari vagy bányászati tisztviselő	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Egyéb ipari vagy bányászati segédszemély (előmunkás, segédmunkás)	1	—	1	1	—	—	—	—	3
	Nagykereskedő, nagyvállalkozó	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Kiskereskedő, kisvállalkozó	1	2	2	3	1	—	—	1	10
	Kereskedelmi vagy közlekedési (vasúti, posta- stb.) tisztviselő	1	3	3	—	1	1	—	—	9
	Egyéb kereskedelmi vagy közlekedési segédszemély (altiszt, segéd, szolga stb.)	3	—	1	—	—	—	—	—	4
	Köztisztviselő (a papok, tanárok és tanítók kivételével) és közhivatalban alkalmazott díjnok	2	4	12	5	—	2	—	1	26
	Pap	—	—	2	1	1	—	—	—	4
	Tanár, tanító	6	7	1	5	4	1	4	4	32
	Más értelmiségi (orvos, ügyvéd, közjegyző, gyógyszerész stb.) s ilyeneknél alkalmazott segéd, írnok stb.	5	1	2	—	1	—	—	1	10
	Közhivatalban alkalmazott vagy másféle értelmiségi altiszt v szolga	4	—	1	—	1	1	1	—	8
	Katonaaltiszt, (honvédaltiszt, csendőr altiszt)	1	—	—	—	—	—	—	—	1
	Különböző vagy közelebből meg nem nevezett foglalkozási ágakban dolgozó napszámos	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Nyugdíjas vagy jövedelméből élő (tőkes, járadékos, háztulajdon. Magánzó, eltartásos	5	3	2	1	1	1	2	1	16
	Egyéb és ismeretlen foglalkozású	2	—	1	—	—	—	—	—	3
	Árvaházi, szeretetközi tanulók	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mindössze :		64	40	49	53	42	19	15	18	300

A statisztika alapja		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.
		o s z t á l y								
8. Az osztályvizsgálatot tett tanulók megoszlása vallás, anyanyelv és nyelvismeret szerint.	Latin szertartású róm. kath. vallású	60	39	43	49	39	18	15	17	280
	Görög	2	1	3	2	—	—	—	—	8
	Örmény	1	—	—	—	3	1	—	—	5
	Református	1	—	3	1	—	—	—	1	6
	Ágostai hitvallású evangélikus	—	—	—	1	—	—	—	—	1
	Magyar anyanyelvű volt	64	40	48	51	42	18	15	18	296
	Német	—	—	—	1	—	1	—	—	2
	Oláh	—	—	1	1	—	—	—	—	2
	Összesen nem magyar anyanyelvű volt	—	—	1	2	—	1	—	—	4
	Az osztályvizsgálatot tett magyar anyanyelvű tanulók közül									
	Csak magyarul tudott	62	38	47	51	42	18	15	17	290
	Más nyelven is	2	2	2	2	—	1	—	1	10
	Németül	—	1	1	1	—	1	—	1	5
	Egyébb hazai nyelven is tudott	2	1	2	1	—	—	—	—	6
	Az osztályvizsgálatot tett nem magyar anyanyelvű tanulók közül csak anyanyelvén tudott	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Más nyelven is tudott	—	—	1	1	—	—	—	—	2
	Magyarul is tudott az osztályvizsgálatot tett német anyanyelvű tanulók közül	—	—	—	1	—	1	—	—	2
	Oláh anyanyelvű tanulók közül	—	—	1	1	—	—	—	—	2
	Az összes nem magyar anyanyelvű tanulók közül magyarul is tudott	—	—	1	2	—	1	—	—	4
	Az osztályvizsgálatot tett nyilvános és magántanulók közül ismétlő volt	4	7	5	3	3	1	—	—	23
	A görögpótló tárgyakat tanulta	—	—	—	—	19	12	6	7	44
	Az osztályvizsgálatot tett nyilvános tanulók közül a magaviseletről jó (1) osztályzatot kapott	52	29	34	46	32	9	12	14	228
	Szabálys. (2) osztályzatot kapott	12	11	15	7	10	10	3	3	71
	Egy órát sem mulasztott	24	10	18	11	11	6	1	2	83
	Csak igazoltan mulasztott	38	28	31	41	30	13	14	15	210
	Igazolatlanul mulasztott	2	2	—	1	1	—	—	—	6
	Az osztályvizsgálatot tett nyilvános tanulók által igazoltan mulasztott órák száma	837	679	570	1155	917	399	514	520	5501
	Igazolatlanul mulasztott órák sz.	15	5	—	1	5	—	—	—	26

A statisztika alapja		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	I-VIII.
		o s z t á l y								
10. Az osztályvizsgálatot tett tanulók előmenetele osztályonként	Az osztályvizsgálatot tett nyilvános és magántanulók közül : Minden rendes tantárgyból jeles osztályzatot kapott	2	2	5	5	4	4	—	3	25
	Minden rendes tantárgyból legalább jó osztályzatot kapott	15	11	5	13	10	6	4	7	71
	Minden rendes tantárgyból legalább elégséges osztályzatot kapott	27	19	30	26	24	9	8	8	151
	Egy rendes tantárgyból elégtelen osztályzatot kapott	11	8	6	6	4	—	2	—	37
	Két rendes tantárgyból elégtelen osztályzatot kapott	3	—	2	2	—	—	1	—	8
	Több rendes tantárgyból elégtelen osztályzatot kapott	6	—	1	1	—	—	—	—	8
	Általában elégtelen osztályzatot kapott.	20	8	9	9	4	—	3	—	53
	Az osztályvizsgálatot tett nyilvános tanulók közül mint rendkívüli tantárgyat legalább elégséges eredménynyel tanulta : az egészségtant	—	—	—	—	—	—	15	—	15
	A szabadkézi rajzot	—	—	11	13	1	2	1	—	28
	Az éneket	63	40	45	51	42	19	15	16	291
	A zenét (hegedűt)	2	3	15	6	11	2	4	2	45

Az osztályvizsgálatot tett tanulók előmenetele osztályonként és tárgyanként.

[illegible]

Érettségi vizsgálat.

Az írásbeli vizsgálat május hó 17—19. napjain volt.

Az írásbeli tételek a következők voltak:

a.) A magyar nyelvből és irodalomból: Madách: „Az ember tragédiája” tárgya, alapeszméje és szerkezete. Eredmény: jeles 9, jó 5, elégséges 5.

b.) A latin nyelvből és irodalomból: P. Vergilius Maronis Aeneidos I. XI. 100—125. Eredmény: jeles 1, jó 7, elégséges 10, elégtelen 1.

c.) A mennyiségtanból: 1. Két helynek egymástól való távolsága 1048 m. E két helyről egyidejűleg indul el egymással szembe két test. Az egyik test minden másodpercben 6 m.-nyi utat tesz meg. A másik test az első másodpercben $2\frac{1}{2}$ m. s minden következő másodpercben $\frac{1}{4}$ m.-rel többet tesz meg. Mikor találkozik a két test? 2. Mekkora sugárral bir azon kör, melyben két egy pontba jövő húr 119°5 és 133°7 m. s a közéjük zárt szög $76^{\circ} 54' 32''$ Eredmény: jeles 7, jó 6, elégséges 6.

A vizsgálat eredménye a következő:

Az érettségi vizsgálat megnevezése	Nyilvános vagy magántanuló	Érettségre jelentkezett	Az írásbelitől visszalépett	A vizsgálatról felfüggesztett	Az írásbeli dolgozatokat legalább elégséges eredménnyel készítette el	Az írásbeli alapján		Szóbelire bocsáttatott	A szóbelitől visszalépett	A szóbeli alapján					
						ismétlő vizsgára utasított	végleg elutasított			jelesen éret	jól éret	éret	javító vizsgára utasított	ismétlő vizsgára utasított	végleg elutasított
Első ízben tett vizsgálatot	nyilvános	18	—	—	18	—	—	18	—	8	4	6	—	—	
	mt. fiú	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	
Kiegészítő vizsgálat a görög nyelvből	nyilvános	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
Az érettségre jelentkezők pályaválasztása															
teológiai	bölcsészeti	jogi	orvosi	mérnöki	gazdasági	erdészeti	bányászati	katonai	művészi	közigazgatási					
2	2	3	5	1	1	1	1	1	1	1					

XI.

Jótekonyság.

Mielőtt e címen a tanulóifjúság javára eső jótékony adományokról beszámolnánk, feljegyezni kívánjuk, hogy tanulóifjaink is az ő szűkös zsebpénzükből három címen hoztak az idén áldozatot a jótekonyságnak: még pedig a déolaszországi földrendés szerencsétlenei részére Csík vármegye alispánja útján 47 K. 10 fillért, a Gyermekvédő Liga javára Csík vármegye főispánja útján 33 K. 30 fillért juttattak és a Szanatorium Egyesületnek 25 K. 10 fillért gyűjtöttek össze.

Ezen cím alatt legelőször is hála köszönetet mondunk az intézet és a tanuló ifjúság nevében mindazon tanügybarátoknak és jótevőknek, akik adományaikkal az érdemes tanulókat jutalmazni s ezzel őket még nagyobb szorgalomra, tehetségeik kifejtésére és további sikerek elérésére buzdítani szivesek voltak, valamint azoknak, akik az intézet könyvtárait és szertárait szives adományaikkal gazdagították. Az ajándékok tárgyait az adományozók nevének megemlítésével az illető könyv- és szertáráról előbb adott jelentésünkben nyugtatványoztuk, illetőleg megörökítettük.

Alapítvány. A következő alapítólevelet a főtanhatóság 1908. július 14-én 1296. sz. a. jóváhagyván ezennel közöljük.

Alapító levél.

A kifürkészhetetlen isteni végzés egyetlen, drága Dénes fiunktól, kihaló családunk reményétől, büszkeségétől, boldogságától megfosztott minket, az érte rajongó szülőket és szerető testvéreit. Mult 1907. év október 6-án, mikor a csíksomlyói róm. kath. főgimnázium negyedik osztályának volt jeles tanulója, elvette őt az Úr.

Ő nemcsak engedelmes jó fiunk volt, ki gyermeki- és iskolai kötelességeit szeretettel, buzgón és odaadással teljesítette, de a mellett kiváló takarékos gyermek is lévén, fölösleges filléreit perselyében és a takarékpénztárban gyűjtötte össze. Ennek örök emlékezetére az általa gyűjtögetett fillérek Háromszáz korona kerek összegre kiegészítve, alapítványképen ezennel a csíksomlyói róm. kath. iskolák pénzalapjába befizetjük és mély alázattal kérjük annak szíves elfogadását.

Szerény kívánságunk az, hogy ezen összeget a fenn nevezett pénzalap kezelőse „Nagy Dénes fillérei“ címen szokásos módon kezelje s annak évi kamataiból 1%-ot évenként a tőke gyarapítására fordítván, a fennmaradó kamatjövedelem minden iskolai év végén a tanári testület által a számtanból jeles előmenetelt tanusító negyedik osztályos, Csík avagy Udvarhely megyei illetőségű, primor- vagy katonaosztályból származó székely fiúnak jutalmul adassék.

Ha valamely tanévben jutalomra érdemes ilyen tanuló nincsen, vagy bármi okból a jutalom ki nem adatnék, akkor az azon évi egész kamat-jövedelem csatoltassék a tőkéhez.

Átmenetképen azt óhajtánók, hogy mindaddig, míg jelenlegi volt osztálytársai a főgimnáziumot végzik, a kiosztandó jutalom a számtanból legjobb előmenetelt felmutató volt osztálytársának kiadassék minden osztályban, minden más kikötés nélkül.

Hogy az alapítvány jutalmában már az iskolai év végén egyik volt osztálytársa részesíthető legyen, ezen célra Húsz koronát ide mellékelve beküldünk.

Csekély alapítványunk kegyes elfogadását kérve maradunk,

Csíkszereda, 1908. június hó 3-án,

Mély tisztelettel a vigasztalhatatlan szülők:

Nagy Imre s. k.

és felesége

Orbán Brigitta s. k.

A kezemhez juttatott 300 K. alapítványi tőkét ezen alapítólevélben kifejezett szándéknak megfelelőleg a csíksomlyói róm. kath. iskolák alapjába mai napon befizettem, ahol más alapít-

ványokhoz hasonlóan a mindenkori érvényben levő kezelési szabályok szerint gyümölcsözőleg kezeltetik.

A négy példányban kiállított és jóváhagyási záradékkal ellátandó alapító levél egy-egy példánya az erd. püspöki hivatal, a román. kath. igazgatótanács és a csíksomlyói román. kath. főgimnázium levéltárában helyeztetik el, egy példány pedig az alapítóknak kiadatik.

Pál Gábor s. k.

kir. tanácsos, főgimn. igazgató.

Tandijmentesség. A főtanhatóság a testület ajánlása alapján a szegény és kiválóbb előmenetelű tanulókat tandijmentességben részesítette.

Egész tandijmentesek voltak : Bernád Ágoston, Király András, Lajos István, Pap Gyula, Pál Béla VIII., Fodor Gergely, Petres Kálmán, Veress Ernő VII., Bakó Kálmán, Bándi József, Rózsa József, Rusz Sántha István, Tamás Ignác VI., Adorján Károly, Bene János, Gáspár Jenő, Karda István, Lakatos Imre, Tankó Károly V., Bedő Ábrahám, Csiki István, Csiki János, Darvas Albert, ifj. Ferenczy Béla, Gegő István, Kertész Béla, László Károly, Péterffy Zoltán, Székely Rezső, Timár Dávid IV., Beke Gábor, Ferenczy Márton, Péter Ferenc, Stúlmüller Antal, Török Árpád III., Gaál Sándor II. o. tanulók.

Féltandijmentesek voltak : Botár Dávid VIII., Ambrus András, Miklós Domokos VII., Rafain Alajos, Tódor József VI., Ambrus János, Baky József, Gál János, György Imre, Györgypál Gábor, Hancz Lajos, Kádár István, Lajos Balázs, Vaszi István, V., Albert István, Ábrahám Ambrus, Bencze Béla, Bors István, Simon György IV., Kinszler Gyula, Péterffy Imre III., Adorján Ferenc, Csibi Károly, Dazbek Géza, Fazakas János, Kovács Károly, Márton Áron, Péter István, Székely Eerenc II., Bartalis János I. o. tanulók.

Tanulmánybeli hanyatlás miatt a tandijmentesség kedvezményét a tanév második felére elvesztették : Pap Gyula VIII., Baky József, Vaszi István V., Adorján Ferenc II. o. tanulók.

Az elengedett tandij összege 2040 korona, amely összeg a bevárható 12520 K. tandijnak 16·29%-át teszi ki.

Segélyek. a.) Mint ösztöndíjas segélyezésben részesült : Báldi Aurél III. o. t. Báldi-féle alapítványból 200 Kor. összeggel.

b.) A gimnáziummal kapcsolatos internátus növendékei közül az internátusi segélyalapból az ellátás fedezésére segítséget kaptak:

György Imre VIII. o. t. 25, Kádár István V., Csíki István IV., Péter Ferenc III. és Fazakas János II. o. t. 14—14 koronát, összesen 81 koronát.

c.) A vármegyei lóbeszerzési huszáralapból mint székely huszárcsaládból származott tanulók segélyben részesültek:

Botár Dávid VIII., Ambrus András, Fodor Gergely, Sárosy Béla VII. o. t. 70—70 kor., György Imre VIII., Erős Péter, Kovács Lajos VII., Adorján Károly, Biró Ferenc, Botár Árpád, Gál János, Imets Ákos V. o. tanulók 60—60 kor.. összesen 760 korona.

Jutalmazások. a.) Az erdélyi róm. kath. tanulmányi alapból évenként járó 80 kor. átalányból vásárolt könyveket a következő jó viseletű s kiváló előmenetelű tanulók kapták:

V. osztály: Fejér Gerő: Prohászka Ottokár: Föld és ég, Karda István: Prohászka Ottokár: A diadalmas világnézet, Tankó Károly és Zakariás Bálint: Sebők Imre: Öt világrészen keresztül.

IV. osztály: Ábrahám Ambrus és Gegő István: Prohászka Ottokár: Isten és a világ, Bedő Ábrahám és Csíki János: Pronai Antal: Új szavalókönyv, Csíki István: Vértessy Gyula: Az élet, László Károly: Gracchus: Tört. szárnnyakkal fölfelé.

III. osztály: Fekete Endre, Péter Ferenc és Stülmüller Antal: Ormándy Miklós: A virágok beszélnek, Tischler Endre: Vértessy Gyula: Az élet.

II. osztály: Fazakas János és Márton Áron: Kerer X. F.: Adjak nagy gondolatokat, Székely Ferenc: Sebők Imre: Az én naplóm.

I. osztály: Boltresz Ferenc: Sebők Imre: Az én naplóm, Bocskor Dávid, Kajtár Lukács és Török Ferenc: Ifjúság könyve, Kósa Tamás és Orbán József: Szepessy László: Liliomok lilioma.

b.) A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztériumtól küldött jutalmi könyveket a következő jó viseletű és kiváló előmenetelű tanulók kapták: Petres Kálmán VII. o. t.: Vörösmarty Mihály Összes művei. Sajtó alá rendezte Gyulai Pál. 6 kötet, Beke Gábor III. o. t.: Károly Ignác: Igazi élet, Kozma István III. o. t. De Amicis — Radó: Szív.

c.) Mátrai F. Béla Csík megyei tanfelügyelőségi tollnok úr

jutalmi könyveit a következő tanulók kapták: Lajos Balázs V. o. t.: Mátrai F. Béla: Szabad órák, Timár Sándor IV. o. t.: Mátrai F. Béla: Hajnal és Diákutazások.

d.) A Székely Egyesület két jó előmenetelű és jó viseletű székely származású tanuló részére adományozott 20—20 korona jutalmát a tanári kar ajánlata alapján Rózsa József VI. és Tankó Károly V. o. tanuló kapta.

e.) Márton István tanár Fazakas János, Márton Áron és Székely Ferenc II. o. tanulóknak a „Zászlónk” egyes évfolyamait ajándékozta.

f.) A Pál Gábor-féle jutalmi alapítvány kamataiból 15 korona jutalmat Veress Péter VIII o. tanuló kapott, mint aki a természettanból és a mennyiségtanból a legkiválóbb előmenetelt tanúsított.

g.) Az Adorján-féle jutalmi alap 6 korona kamatját László Antal VIII. o. tanuló kapta, mint aki a legjobb magyar dolgozatokat készítette.

h.) „Nagy Dénes fillérei” jutalmi alapítvány fél évi 8 korona kamatát Bakó József V. o. t. kapta, mint aki osztályában a mennyiségtanból a legjobb eredményt tüntette fel.

i.) „Béldi és társai jutalmi alap” 10 korona kamatját Petres Kálmán VII. o. t. kapta, mint a VII. osztály legjobb tanulója.

j.) Az „Imets-féle jutalmi alap” 8 korona kamatját László Antal VIII. osztályos tanuló kapta, mint olyan székely származású tanuló, aki a német nyelvből legjobb előmenetelt tanúsított.

k.) Koncz István csíktusnádí esperes-plebános úr a legjobb érettségi vizsgát tett és jó viseletű tanulóknak adni szokott 10 korona jutalmát László Antal nyerte el.

l.) Gecző Béla kir. törvényszéki bíró úr 10 korona jutalmát Boltresz Ferenc I. o. tanuló kapta, mint aki a csíkszeredai alsóbb osztályos tanulók közt a legjobb előmenetelt tanúsította.

m.) Király Mihály posta- és táviró tiszt úr 10 korona jutalmát Beke Gábor III. o. tanuló kapta, mint aki a számtanból a legjobb előmenetelt tanúsította.

n.) Egy ismeretlen tanügybarát 10 korona jutalmát Boltresz Ferenc I. o. tanuló kapta, mint aki az I. osztályban a rajzoló geometriából a legkiválóbb előmenetelt tanúsított.

o.) Egy Csíkszeredában rendezendő majális költségeire

összeadott pénzből dr. Élthes Gyula tb. szolgabíró úrtól ide jutott 30 korona összegből az összeadók óhajta szerint V—VII. osztályos jó viseletű, a magyar nyelvből vagy a történelemből kiváló előmenetelt tanúsított 3 tanulónak 10—10 korona jutalmat Petres Kálmán VII., Bakó Kálmán VI., Lajos Balázs V. o. tanuló kapta.

r.) Jakab Antal tanár 30 éves jubileuma alkalmából létesített jutalmi alapítvány 400 K. összegét a jubiláns 500 koronára egészítette ki és minthogy még kamatai nincsenek, jelen tanévi jutalmazásra 15 koronát jutott az igazgató kezéhez az alapító levélben kifejezett jutalmi célra, mely összeget Bakó Kálmán VI. o. tanuló kapta, mint aki a mélyiségtanból kiváló előmenetelt tanúsított.

Az alapítvány szövegét csak a főtanhatóság jóváhagyása után a jövő évi Értesítőben fogjuk közölni, addig is azonban a jutalmi alapítvány összehozóit szükségesnek látjuk jelen alkalommal az adakozás rendjében elszámolásképen felsorolni s egyben mindnyájuknak köszönetet mondunk azon nemes törekvésért, mellyel az érdemnek is úgy állítottak emléket, hogy az egyszersmind a jövő nemzedék tökéletesbítését segíti elő.

Pál Gábor főgimn. igazgató 20 K., Eröss József főgimn. tanár 20 K., Kassai Lajos főgimn. tanár 15 K., Stoiber Ottó főgimn. tanár 10 K., Iványi Antal főgimn. tanár 5 K., Pap András főgimn. tanár 15 K., Mayer János főgimn. tanár 10 K., Ferencz Gyula főgimn. tanár 5 K., dr. Király Henrik főgimn. tanár 10 K., Brassai Károly főgimn. tanár 5 K., Szilávik Ferenc főgimn. tanár 5 K., Márton István főgimn. tanár 5 K., Rés János főgimn. tanár 5 K., Csátó János főgimn. tanár 10 K., Dományáncz Péter tanítóképzőintézeti tanár 5 K., dr. Kolonics Dénes orvos 5 K., György Lázár tanító 2 K., Szabó István tanítóképzőintézeti tanár 3 K., Páll Ferenc tanítóképzőintézeti tanár 8 K., Császár Nándor segédtanfelügyelő 2 K., Sántha Simon ny. vm. iktató 2 K., Bálint Lajos esperes-plebános 20 K., dr. Dobos Ferenc főgimn. tanár 8 K., Zsögön Zoltán tanítóképzőintézeti tanár 3 K., Ambrus Dénes adóhivatali segéd 2 K., Ferenczy Béla körjegyző 10 K., dr. Czikó István ügyvéd 10 K., Potovszky Ferenc körjegyző 2 K., Potovszky László kereskedő 2 K., Csíszér Pető ny. igazgató-tanító 2 K., Ambrus Ferenc tanító 2 K., Kovács András tanítóképzőintézeti tanár 4 K., Wéger János adóhivatali segéd 5 K.,

Gál Sándor adóhivatali segéd 4 K., Bálint Alajos adótiszt 4 K., Tóth Vilmos ahóhivatali segéd 5 K., Balázs Lázár gyakornok 2 K., Lakatos Izra gyakornok 2 K., Pál Ignác gyakornok 2 K., Pálffy András körjegyző 5 K., Fodor Antal kir. körjegyző 20 K., Incze Gábor joghallgató 1 K., Gondos József joggyakornok 1 K., dr. Albert Gábor ügyvéd 2 K., Gábor János szolgabíró 2 K., Péter József tlkvi. díjnok 1 K., Dobos Mihály írnok 1 K., ifj. Kömény István írnok 1 K., Márton Sándor jbirósági jegyző 1 K., Domokos Sándor közig. gyakornok 1 K., Csiszer József 2 K., dr. Györgypál Domokos vm. ügyész 7 K., Balázs Elek ügyvéd 2 K., Antal Dénes körjegyző 1 K., Péter József körjegyző 1 K., Ferency Ernő trvszéki aljegyző 10 K., Eröss József árvaszéki jegyző 2 K., dr. Daradics Félix ügyvéd 20 K., Bocskor Antal trvszéki. bíró 10 K., dr. Balló István tanfelügyelő 10 K., dr. Csedő András ügyvéd 10 K., dr. Zakariás Jenő 1 K., Szopos Lajos törvszéki jegyző 10 K., Veress Árpád alügyész 10 K., Szász Lajos vm. főjegyző 10 K., Mihály Lajos 1 K., Veress Dénes közig. gyakornok 2 K., Gál József ügyvédjelölt 1 K., dr. Dóczy Kálmán ügyvéd 10 K., dr. Pál Gábor ügyvéd 10 K., dr. Nagy Béni ügyvéd 10 K., Nagy Imre 1 K., a VIII. o. növendékei 18 K. 35 f., más növendékek 2 K., összesen 453 K. 35 f.

A meghívók nyomtatásáért és szétküldéséért 32 K. 33 f. kiadás merült fel; marad tisztán tehát: 421 K. 02 fillér.

p.) Csató János tanár a meteorológiai megfigyeléseknél teljesített segédkezésért Timár Sándor IV. o. tanulót 15 korona jutalomban részesítette.

q.) Dr. Király Henrik tanár, Miklós Domokos, Petres Kálmán és Veress Ernő VII. o. tanulókat 7—7 korona jutalomban részesítette, mint a mennyiségtanból a legkiválóbbakat.

Tornaverseny. A tornaverseny következő győztesei elismerő okiratot kaptak:

a.) Az összetett versenyben (korlát- és nyújtógyakorlatokból) Hercegovázt Ervin, Pál Gergely, Ruzs Sántha István, Tamás Ignác VI., Kállay Géza V. o. tanulók.

b.) Magas ugrásból: Csíki János IV. (1·4 m.), Deák Elek II. o. (1·1 m.) tanulók.

c.) Távolugrásból: Ruzs Sántha István VI. (4·3 m.), Csíki János IV. (4 m.), Bene József III. (4 m.), Gábosi József II. (3 m.), Vízi Imre I. o. (3 m.) tanulók.

d.) Futásból: Ruzs Sántha István VI., Csíki János IV., Bene József III., Deák Elek II., Gábosi József II. o. tanulók.

e.) Diszkoszvetésből: Bálint Ferencz VII. (19·5 m.), Kovács Lajos VII. o. (17·78 m.) tanulók.

f.) Súlydobásból: Bálint Ferenc VII. (11·65 m.), Petres Kálmán VII. o. (9·55 m.) tanulók.

Dr. Király Henrik tanár 5 korona jutalomban részesítette Ruzs Sántha István VI. o. tanulót, mint aki a fúleslabdával a legmesszebbre (43 m.) dobott.

XII.

Finevelő intézet és internátus.

A.) A finevelő intézet.

A Szent-Mihályról nevezett finevelő intézetben az 1908—9. tanévben volt 39 nyilvános és 18 magánalapítványos, 2 kézi ösztöndíjas, 25 fizető és 8 szolgálattevő, összesen 92 növendék.

a) Nyilvános alapítványt élveztek:

Közalapítványt :	László Antal	VIII. o. t.
	Pál Béla	VIII. o. t.
	Ambrus András	VII. o. t.
	Miklós Domokos	VII. o. t.
	Bándi József	VI. o. t.
	Baky József	V. o. t.
	Bene János	V. o. t.
	Gál János	V. o. t.
	György Imre	V. o. t.
	Karda István	V. o. t.
	Csiki János	IV. o. t.
	László Károly	IV. o. t.
"	Székely Ferenc	II. o. t.
Bíró-félét :	Gáspár Jenő	V. o. t.
Bors-Bálint-félét :	Tompos Albert	VIII. o. t.
	Sándor Gergely	VI. o. t.
" " "	Beke Gábor	III. o. t.
Bors-Barnabás-félét :	Sólyom Béla	VIII. o. t.
Csomortáni-félét :	Csomortáni Tibor	III. o. t.
Tusnádi Darvas I.-félét :	Veress Ernő	VII. o. t.
" " "	Bencze Béla	IV. o. t.
Fogarassy Mihály-félét :	Berecz István	IV. o. t.

Dénes-félét :	Ábrahám Ambrus	IV. o. t.
Fülöp Alajos-félét :	Fülöp Pál	III. o. t.
Keresztes-félét :	Petres Kálmán	VII. o. t.
Kovács Miklós-félét :	Rafain Alajos	VI. o. t.
" " "	Ferenczy Márton	III. o. t.
Kedves Zsuzsánna-félét :	Eröss Péter	VII. o. t.
Kovács Péter-félét :	Albert István	IV. o. t.
Lukács Mihály-félét .	Darvas Albert	IV. o. t.
" " "	Veress Ádám	I. o. t.
Molnár József-félét :	Bernád Ágoston	VIII. o. t.
" " "	Bakó Kálmán	VI. o. t.
" " "	Tischler Endre	IV. o. t.
Salamon Andrásné-félét :	Vass István	III. o. t.
Sántha-félét :	Tódor József	VI. o. t.
" " "	Péterffy Zoltán	IV. o. t.
Tankó-félét	Fodor Gergely	VII. o. t.

b.) *Magán alapítványt élveztek :*

Pál Gábor-félét :	Gegő István	IV. o. t.
Haller Mária-félét :	Rusz Sántha István	VI. o. t.
Bors Bálint-félét :	Ilyés Lajos	V. o. t.
" " "	Tompos Károly	III. o. t.
Buzás Mihály-félét :	Kristó Béla	II. o. t.
Kedves—Bara-félét:	Karda Ferenc	VI. o. t.
Molnár Balázs-félét:	Csata Vencel	VI. o. t.
" " "	Balla Sándor	III. o. t.
" " "	Lázár János	III. o. t.
Nagy István-félét :	Márkos Albert	VII. o. t.
Bocskor Elek-félét :	Bocskor Dávid	I. o. t.
Péterffy-félét :	Péterffy Imre	III. o. t.
" " "	Incze István	II. o. t.
Madár Imre-félét :	Tamás Ignác	VI. o. t.
Ferenczi Péter-félét :	Ferenczy Sándor	VIII. o. t.
" " "	Madaras János	VIII. o. t.
" " "	Veress Péter	VIII. o. t.
" " "	Berecz Gyula	V. o. t.

c.) *Kézi ösztöndíjat élveztek :*

Ferenczi Péter-félét: (200 K.)	Timár Sándor	IV. o. t.
Orosz Mihály-félét: (76 K.)	Orosz Béla	IV. o. t.

a brassói r. k. főgimn.-ban.

d) *Fizetők :*

VIII. osztály : Jerzsák Béla.

VI. Zakariás Gyula.

V. Fejér Gerő, Madaras István, Pál Vencel, Szász Miklós, Zakariás Bálint és Zakariás László.

IV. Blénessy Sándor, Kertész Béla, Rácz Zoltán, Székely Rezső és Zakariás Gerő.

III. Madaras Sándor és Rusz-Sántha Albert.

II. Antal Domokos, Deák Elek, Incze Zoltán és Karácson Kristóf.

I. Orbán Józset, Rusz Sántha Lajos, Tandli Sándor, Tompos István, Ugron Ferenc és Zathureczky Zoltán.

Az ifjúság házi nevelését és az intézet felügyeletét *Kassai Lajos* igazgató, *Eröss József* és *Rés János* aligazgatók gyakorolták.

Az élelmezést az igazgató házilag kezelte. Az élelmezési díj egy alapítványos növendék részére 200 korona, egy fizető részére 260 korona, mely összeg havi előleges részletekben fizetendő. 8 szolgálattevő (servitor) ingyen ellátásban részesült.

Napi ételrend: reggelire egy pohár meleg tej zsemlével, ebédre leves, marhahús mártással, főzelék sült hússal; vacsorára főzelék sült hússal. Úgy az ebédhez, mint a vacsorához 20—20 deka kenyeret kapnak.

A növendékek két teremben tanulnak és 13 szoba alvásra van berendezve. A hálószobákban egész éjjel ég a mécs.

Ágyneműről, téli és nyári ruházatról, fehérneműről, úgyszintén mosatásról, asztalkendőkről és ivópohárról a szülők gondoskodnak.

Előforduló rongálások helyreigazítására minden növendék a beiratáskor három koronát fizet az aligazgatónál.

A főtanhatóság rendelete szerint csak egészséges ifjakat szabad felvenni. A betegeket és az olyan tanulókat, kik az osz-

tályt elégtelen eredménnyel és kevésbé szabályszerű magaviselettel végezték, az intézetbe fel nem vehetjük.

Jelentkezni lehet augusztus 15-ig személyesen, vagy levélben az iskolai és orvosi bizonyítvány bemutatása mellett.

Bővebb felvilágosítással az igazgató szívesen szolgál.

B.) Internátus.

A főgimnáziummal kapcsolatos internátusban 72 fizető és 7 szolgálattevő növendék nyert ellátást *Kassai Lajos* igazgató és *Csató János* felügyelő tanár vezetése alatt.

Az egyes növendékek fűtés-világítás címén fizettek évi 10 koronát, bennlakásért évi 10 koronát és ellátásért havi előleges részletekben 140 koronát.

A szolgálattevők csak fűtésért és világításért fizettek.

Az intézet egyéb bevételei:

1. Gróf Majláth G. Károly püspök úr 4 ifjú helyett fizette az internátusi díjakat 640 korona összegben.

2. Az internátusi segélyalapból jött 795 K. 66 f. Ebből 81 koronával öt kiváló tanulót segélyeztünk, a többi pedig (714 K 66 f.) az intézet közszükségleteire fordított.

3. Csikvármegye nevelési pénztára ebben az évben is 740 koronával segítette intézetünket.

Az 1908—909. iskolai évre az internátusban elhelyezett tanulók a következők:

VIII. osztály: György Imre és Szántó Árpád.

VII. osztály: Éltés Endre, Gergely Gábor, Kovács Lajos, Mihály Gergely és Sárosy Béla.

VI. osztály: Gergely Károly, Kapitán János és Rózsa József.

V. osztály: Biró Ferenc, Demeter Gábor, Imets Ákos, Kádár. István, Kállai Géza, Kazatsai Antal, Péter Imre, Ráduly Béni és Sándor Imre.

IV. osztály: Csedő Sándor, Codarcea Sabin, Csutak Bálint, Csíki István, id. Ferenczy Béla, ifj. Ferenczy Béla, Füstös Károly, Gál Imre, Hollanda János, Miklós Izidor, Molnár Károly, Simon György és Xántus Dávid.

III. osztály: Asztalos György, Balog Sándor, Codarcea Livius, Csiszér István, Darvas Lázár, Gábor István, Keresztes Vince, Péter F. Gyula, Sallay Ferenc, Solnay Sándor, Tekse János és Török Árpád.

II. osztály : Adorján Ferenc, Beke Károly, Biró Ignác, Boga Lukács, Csibi Károly, Csiszér Károly, Dazbek Géza, Dobai Albert, Fazakas János, Gábosi József, Gál Sándor, Kovács Béla, Kovács Károly, Lázár Ferenc, Márton Áron és Péter István.

I. osztály : Balló István, Bors Ágoston, Csata Antal, Darvas István, Fazakas Jenő, Györffy Lajos, Kajtár Lukács, László Gáspár, Lehner Menyhért, Mezei Domokos, Miska Vilmos, Pfeifer Jenő, Ráduly Zoltán, Sallay János, Szabó Gyula, Szabó Lajos, Szabó István, Szász Lajos és Török Ferenc.

Az internátusban az ifjak a fentemlített díjakért lakást, fűtést, világítást, kiszolgálást, ételmezést és felügyeletet nyernek. Óvadék címén a tanév kezdetén a felügyelő tanárnál 2 koronát fizetnek.

Ágyneműről, ruházatról, fehérneműről, asztalkendőről, ivópohárról és mosatásról a szülők gondoskodnak.

Az igazgatóság oly tanulót, aki tüdőbajban vagy más betegségben szenved, úgyszintén, aki elégtelen tanjeggyel végzett, vagy a viseletből kevésbé szabályszerű osztályzatot nyert, az internátusba nem vesz fel.

XII.

Szükséges tudnivalók.

1. Figyelmeztetés.

A tanulók, szülők és gyámok figyelmeztetnek, hogy az iskolai bizonyítványokat őrizték meg, minthogy ezek másolata az eredeti elvesztését igazoló kérelemmel, és kivált az érettségi okmányé sok nehézséggel állítható ki. Figyelmeztetnek továbbá a szülők és gyámok, hogy a félévi „Értesítő” vegyék át iskolázottjaiktól és azt jól betekintve írják alá, hogy ne csupán az évvégi bizonyítványból és így későn ébredjenek arra, hogy fiuk, vagy gyámoltjuk elvesztögette a drága tanidőt és iskolai életet.

2. Felvétel a gimnáziumba.

1. A következő tanévre az I—II. o. tanulók szabályszerű felvétele és beírása a főtanhatóság 4573—1906. sz. rendelete alapján július hó 1—5. napján történik. Beíratáskor kötelesek a 2 K. beíratási díjat befizetni, amely összeget akkor sem kapnak vissza, ha a jövő tanévben tanulónak nem jöhetnek ide. A IV—VIII. o. tanulók felvétele szeptember 1—3. napján történik. Ez utóbbi napokon a három első osztályba csak az esetben lehet beíratkozni, ha a törvényes létszám még be nem telt. Minden tanuló atyja, anyja, vagy megbízottja kíséretében tartozik a beíráshoz megjelenni a gimnázium igazgatójánál és az illető osztályfőnöknél.

2. Az első osztályba csak oly tanulók vehetők fel, kik életük 9-ik évét már belöltötték, de 12 életévüket túl nem haladták s vagy arról, hogy a népiskola négy alsó osztályát jó sikerrel végezték, nyilvános népiskolától nyert bizonyítványt mutatnak elő, vagy felvételi vizsgálaton igazolják, hogy hasonló mértékű képzettségük van. A tizenkétévesnél idősebb jelentkező felvétele felett a tanári testület határoz.

Első helyen jogosultak a felvételre a csikmegyei róm. katolikusok, másodsorban a háromszékmegyei róm. katolikusok, harmadsorban a csikmegyei más vallásúak. Ezen sorozatban is először jogosultak az elemi iskolát jeles eredménnyel, azután a jó eredménnyel végzett növendékek.

3. Minden tanuló a felvételnél az előző évről szóló iskolai bizonyítványát és keresztlevelét vagy születési bizonyítványát tartozik az igazgatónak bemutatni és az osztályfőnöknél beadni. Az V-ik osztályba lépő pedig köteles, ha szülője meg nem jelenik, nyilatkozatot mutatni fel arról, hogy a görög nyelvet, vagy pedig az e helyett választható tantárgyakat fogja-e tanulni. Ezek nélkül felvétel nem eszközölhető.

4. A javító és pótló-vizsgák augusztus 31-én, a felvételi vizsgák pedig a beíratások idején tartatnak meg. A reál- és polgári iskolából jövő tanulók a megfelelő osztály tárgykülönböztetéséből felvételi vizsgát tesznek. A felvételi vizsga díja 20 korona. Azon tanulónak, aki egy tárgyból kapott elégtelen osztályzatot, a tanári testület engedheti meg, hogy az elégtelen osztályzat kijavítása végett javító vizsgálatot tessen; de ha az egy tárgyból bukott tanulónak a magaviseletből „kevésbé szabályszerű“, avagy „rossz“ osztályzata van, a főtanhatósághoz kell engedélyért folyamodnia. Hasonlóképpen a főtanhatósághoz tartozik folyamodni a javító vizsgálat engedélyezéséért az is, ki két tantárgyból kapott elégtelen osztályzatot. A kellően felszerelt folyamodványokat 1909. július 3-ig a gimnáziumi igazgatósághoz kell beadni. A később beadott folyamodványok figyelembe nem jönnek. Aki kettőnél több tárgyból kapott elégtelen osztályzatot, javító vizsgálatra semmi esetre sem bocsáttatik. A javító, nemkülönb a pótvizsgálatot is abban az intézetben kell a tanulónak letennie, melyben az elégtelen érdemjegyet kapta, illetőleg ahol a rendes vizsgálatot elmulasztotta. Megokolt esetekben az iskola főtanhatósága megengedi, hogy a tanuló a vizsgálatot más tanintézetben tessen le. Pótvizsgálatra csak az a tanuló bocsátható, ki a rendes vizsgálatról való elmaradását betegség vagy egyéb fontos okkal igazolja. A betegség igazolására hatósági vagy hatóságilag megerősített orvosi bizonyítványt kell mellékelni.

A beíratásnál fizetendő díjak a következők:

a.) 2 korona beíratási díj.

b.) 6 korona az országos tanári nyugdíjalap javára.

c) 1 korona a tanévvégi Értesítő nyomtatási költségeire.

d) 1 korona az ifjúsági könyvtárra.

e) A tulajdonképeni tandij a főtanhatóság 1905. dec. 2-án kelt 5769. számú rendelkezése szerint úgy az alsó, mint a felső osztályosoknak 40 korona, nem katolikusoknak 60 korona.

f) Az esetleges károk megtérítése céljára minden tanuló tartozik 2 korona óvadékot az osztályfőnök kezéhez lefizetni.

Az e) pontban megállapított díj fizetése alól felmentés is nyerhető, a többi pont tételei lefizetése alul felmentésnek nincs helye.

Ezen díjak a beiratáskor fizetendők; az e) pont alatti tandij fizetését a tandijmentességért folyamodók halaszthatják addig, míg kérvényükre a főtanhatóság válasza megérkezik. Első osztályos tanuló tandijelengedésben nem részesül.

3. Tandijmentességi szabályzat.

1. §. Az erd. róm. kath. státus gimnáziumaiban a státusgyűléstől megállapított tandij fizetendő, mely alól rendszerint senki sem mentetik fel.

2. §. Kiváltképen azonban a főtanhatóság elengedheti az egész vagy fél tandij fizetését jó erkölcsi magaviseletű és egyuttal jó igyekezetű, tehetséges tanulóknak, ha:

a) a szülők vagyontalanságát az illető politikai hatóságtól kiállított és a róm. kath. lelkésztől is aláírt bizonyítvány igazolja;

b) az előző évről szóló gimnáziumi bizonyítvány szerint erkölcsi magaviselete legalább szabályszerű volt s az egyes tantárgyakból legfeljebb csakis két elégséges osztályzatot bir, a többi jeles és jó lévén.

3. §. A tandijmentesség mindig csak egy évre adatik.

4. §. Olyan tanulók kérvényét, akiknek bizonyítványa kevésbé szabályszerű magaviseletet, avagy kettőnél több elégséges érdemjegyet tartalmaz, az igazgatók el nem fogadhatják, hanem a jelen szabályzatra való hivatkozással visszautasítják s a tandijfizetésre határidőt tűznek ki.

5. §. A tandijmentességet illetőleg a fősúly a féltandijmentességre helyeztetik; egész tandijmentesség csakis kiváló szorgalom és előmenetel mellett, valóban szegényeknek adatik.

6. §. Aki igazolja, hogy egy időben három fia jár közép

vagy főiskolába, s ha az illető tanuló előmenetele megfelel a szabályzat b.) pontjának, a tandíj felének fizetésétől felmenthető egyszerű kérelemre, még ha nem is egészen szegény.

7. §. A tandíjmentességi kérvények minden tanév elején legkésőbb szeptember 15-ig az illető gimnázium igazgatóságánál adandók be. A tanári testület tartozik a kérvényeket még a szeptember hóban tartandó ülésen lelkiismeretesen tárgyalni, s véleményét minden egyes folyamodóra nézve jegyzőkönyvbe venni. Az összes iratokat az igazgatók október 1-éig a főtanhatósághoz felterjesztik, hogy az igazgatótanács októberi rendes közgyűlésén végleg határozhasson. Fel nem szerelt, vagy később beadott kérvények figyelembe nem vétetnek.

8. §. A tandíj fele beiratáskor, a másik fele január 17-ig befizetendő. Akik jelzett határidőig a tandíjat be nem fizették, sem az igazgatótanácstól fel nem mentettek, a tanulók sorából kitorlendők.

9. §. A tandíj beszédéséről az illető igazgatók felelősek.

10. §. A jelen szabályzat a gimnáziumi Ertesítőben közzéteendő.

Csiksomlyó, 1909. június 29.

Pál Gábor
főgimnáziumi igazgató.

TARTALOM.

	Lapszám.
I. Tanári testület	5
II. Előadott tananyag	8
III. Írásbeli dolgozatok tételei	26
IV. Tanszerek gyarapodása	28
V. Egyesületek élete	37
VI. A tanév lefolyása	44
VII. Az ifjúság érdemsorozata	72
VIII. A tanulók statisztikája	86
IX. Az osztályvizsgálatot tett tanulók előmenetele osztályonként és tárgyanként	92
X. Érettségi vizsgálat	98
XI. Jótékonyság	100
XII. Finevelő intézet és internátus	108
XIII. Szükséges tudnivalók	113

111